

Mihai Pelin

(<http://mihaipelein.wordpress.com/2008/03/30/legatia-italiana-sub-tirul-guvernului-groza/>)

Legatia italiană sub tirul guvernului Groza

La 28 ianuarie 1945, Italia declarase arbitrajul de la Viena, din 30 august 1940, prin care România pierduse temporar o parte importantă a Transilvaniei, drept nul și neavenit. Unul dintre arbitri de la reuniunea din Viena fiind chiar ministrul de Externe al Italiei din epocă, Conte Galeazzo Ciano, comunicatul guvernului de la Roma fusese primit cu o satisfacție explicabilă la București. Ar fi existat deci toate premisele pentru ca relațiile dintre Roma și București să se așeze într-un făgaș benefic pentru ambele părți. Însă, începând de la 6 martie 1945, noul guvern român, preponderent comunist, a împins contactele reciproce pe un teren care nu putea să producă decât note informative și nicidecum avantaje economice sau culturale.

La 12 decembrie 1945, Siguranța română, pescuind la întâmplare în ape tulburi, îl lua în colimator pe presupusul preot Fiorello Lasso de la Institutul catolic pentru călugărițe Sf. Maria de pe str. Pitar Moș nr. 13. Pista nu ducea nicăieri, Fiorello Lasso fiind, de fapt, șofer la Nunțiatură și departe de orice activitate politică, astfel încât filajul Corpului Detectivilor, într-un târziu, a abandonat-o definitiv.

Evoluție paradoxală

Apoi, la 29 ianuarie 1946, din ordinul secției de contraspionaj a Serviciului Special de Informații, au fost puse sub filaj permanent intrările și ieșirile de la Nunțiatura papală. și chiar în această zi s-a constatat că nunțul Andrea Cassulo era vizitat de Pietro Gerbore, devenit curând titular al Legației Italiei, în calitate de însărcinat cu afaceri. Din nou, Pietro Gerbore s-a prezentat la Nunțiatură la 30 aprilie 1946 și faptul a fost pus în relație directă cu înființarea, în ziua imediat următoare, a Grupului catolic italian de la București, format din circa 600 de membri, mobilizați de parohul Antonio Mantica. Cu alte cuvinte, în loc să slăbească, conform indicațiilor Moscovei, sub hărțuierile autorităților românești, mișcarea catolică din România se întărea, prin colaborarea Nunțiaturii cu Legația Italiei.

Din acest moment, documentele serviciilor secrete autohtone ne dezvăluie și cauzele în virtutea cărora reprezentanța diplomatică italiană din țară a intrat cu prioritate în colimatorul regimului comunist de la București. Spre deosebire de alte legații acreditate în România, cea a Italiei nu purta numai crucea prelațiilor de origine italiană din instituțiile catolice ale țării, ci gestiona și cea mai numeroasă colonie de conaționali din această țară. S-ar mai fi putut vorbi și de prelați catolici francezi stabiliți aici, precum și de o colonie franceză, aceasta fiind însă mult mai puțin numeroasă decât cea italiană. De asemenea, în jurul Legației Italiei gravitau și un număr apreciabil de întreprinzători italieni, implicați în industrii înfloritoare, spre care comuniștii români priveau cu un jind nedisimulat. Având în vedere numărul important al coloniștilor peninsulari, italienii dispuneau aici de mai multe consulate decât orice altă națiune și toate depindeau de Legația Italiei. În sfârșit, legația girată la data aceea de Pietro Gerbore avea în subordine și un Institut italian de cultură, punct de atracție pentru numeroși intelectuali români, pe care comuniștii îi dorea orientați spre o altă formație decât una occidentală. Evident, serviciile secrete de la remorca regimului comunist de la București, au luat în considerație nu numai mișcările și atitudinile diplomaților italieni ca atare, ci și domeniile colaterale în care aceștia se implicau și își exercitau atribuțiile.

Diplomați sub filaj

Dacă despre diplomații italieni este vorba, începem prin a observa că, la 17 iulie 1946, o notă a Siguranței pretindea că Pietro Luigi, la data aceea secretar al legației, ar fi declarat: „Uniunea Sovietică începe o acțiune de eliminare a exponenților catolici din țările de sub influența sa.” În iulie, același an, a fost semnalată o nouă vizită a lui Pietro Gerbore la Nunțiatură, după care, în lunile următoare, despre același diplomat italian, în același timp și un distins om de carte, serviciile speciale au început să debiteze minciuni ordinare. Într-o

notă a SSI din 10 martie 1947 se afirma, negru pe alb: „Gerbore, fostul însărcinat cu afaceri al Italiei la București, a fost trimis aici pe vremuri de către fasciști, pentru a întări legăturile dintre România și Axă.” Iar după 23 august 1944, Gerbore ar fi devenit peste noapte republican! Însă lucrurile stau exact invers. Dacă șefii din 1947 ai SSI ar fi răsfoit arhivele propriei lor instituții, ar fi aflat că Pietro Gerbore, dimpotrivă, sosise la București pentru a întări contactele culturale dintre Italia și România. Nu întâmplător, l-a tradus în italiană pe poetul național al românilor, Mihai Eminescu. Ce legătură putea să existe între Mihai Eminescu și Axa Roma-Tokio-Berlin? În afară de asta, Pietro Gerbore fusese unul dintre primii diplomați italieni de la București, care, în vara lui 1943, se alăturase lui Renato Bova Scoppa în repudierea regimului lui Mussolini. și nu putea să devină republican imediat după 23 august 1944, deoarece Italia întreagă se va declara republică abia după referendumul instituțional din 2 iunie 1946. Însă aceasta era situația din România aceluși timp: în Serviciul Special de Informații, în Siguranță și în alte structuri de aceeași factură, odată cu instalarea comuniștilor la putere, începuse să prevaleze amnezia interesată și analfabetismul istoric. Singurul adevăr din notele SSI consta în afirmația că Pietro Gerbore era un fost însărcinat cu afaceri. și părăsise România prin portul Constanța, cu nava de pasageri Transilvania, la bordul căreia se îmbarcase și fostul nunțiu Andrea Cassulo. Noul însărcinat cu afaceri al Italiei în România era Manlio Castronuovo și, treptat, personalul legației, preluat de acesta de la Renato Bova Scoppa și Pietro Gerbore a început să se primenească cu oameni noi, luați și ei pe rând în filaj. La 10 iunie 1947, a sosit la București Cesare Regard, desemnat în funcția de prim secretar al Legației Italiei. La 7 iulie, același an, a ajuns aici și Antonio Spinedi, noul atașat comercial italian. În sfârșit, la 18 octombrie 1947, s-a instalat în Legația Italiei de la București și Michele Scammacca Del Murgo e Di Agnone, noul trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Romei în România. De acum, în ceea ce privea conducerea ei și relațiile ei cu autoritățile românești, Legația Italiei nu se mai afla sub semnul provizoratului. După Michele Scammacca, a sosit la București și viceconsulul Amerigo Rosa, urmat curând și de alți diplomați.

Colonia italiană în derută

În ceea ce privește colonia italiană din România și București, primul semnal de alarmă a fost lansat de Direcția Generală a Poliției române: colonia își exprimase o profundă nemulțumire față de acuzațiile aduse de autoritățile românești lui Andrea Cassulo. În predicile adresate conaționaliilor săi, parohul Antonio Mantica susținea că „putea dovedi oricând atitudinea antifascistă a lui Cassulo”. Mai mult, o delegație a coloniei intenționa să-l contacteze pe dr. Wilhelm Filderman, fostul președinte al Uniunii Evreilor Pământeni din România, spre a-i solicita o mărturie cu privire la asistența acordată de Nunțiatoră evreilor prizonieri în anii războiului. La rândul ei, biserica italiană din București, loc de întâlnire duminicală a rezidenților italieni, era indicată drept „una din principalele oficine ale aparatului Vaticanului în Capitală”. Erau înscrși într-o listă a suspectilor italieni, între mulți alții, industriașul Carlo Romani, Valeriu Ongari, administrator delegat al întreprinderii Danubiana, Giovanni Villa de la Institutul italian de cultură, „cunoscut prin activități fasciste”, activități pe care nu le remarcasem nimeni până atunci, și Umberto Riccordini, șeful grupului italian L'omo qualunque, care fuzionase recent cu grupul catolic. Din conducerea Uniunii Patrioților Italieni, un anume Francesconi, considerat până la data aceea drept comunist înfocat, spre deziluzia comuniștilor români de la București, le furniza de trei ori într-o săptămână, lui Pietro Gerbore mai întâi, apoi și lui Manlio Castronuovo, informații despre starea de spirit din România. și starea de spirit din România era departe de a se încadra într-un registru al optimismului.

Mulți italieni, unii stabiliți aici de decenii, siderați de evoluția nefastă a vieții politice, economice și sociale din România, s-au decis să-și regăsească țara natală. Pentru ei, nu mai era loc de trăit aici. Numai că autoritățile comuniste, confruntate cu un asemenea inevitabil exod, se aflau într-o profundă dilemă. Pe de o parte, ar fi vrut să scape de toți străinii din țară, inclusiv de acești italieni inadaptabili la comunism, revendicativi și gălăgioși când le erau afectate drepturile. În România, ei nu trăiseră sub fascism, chiar și regimul militar al

mareșalului Ion Antonescu îi menajase și nu le încălcase în nici un fel stilul de viață, și nu știau ce înseamnă spiritul totalitar. Însă, pe de altă parte, comuniștilor autohtoni nu le convenea ca toți acești italieni cu microbul libertății în sânge să dea buzna în Occident și să răspândească în toată lumea civilizată informații credibile despre ceea ce se întâmpla la răsărit de Cortina de Fier. Mărturiile lor ar fi stânjenit chiar și proliferarea comunismului în Italia, obiectiv pilot pentru Moscova, în ceea ce privea introducerea acestei infecții în lumea liberă. Și, spre a se elibera de dilemă, autoritățile românești au decis să le permită rezidenților italieni să plece din România în loturi mici, uneori individual, familie cu familie și om cu om, toți cu mâinile în buzunare, fără a fi însoțiți și de bunurile agonisite prin muncă cinstită, uneori pe parcursul a două sau trei generații. Astfel încât să se regăsească toți în Italia mai săraci decât erau când plecaseră de acolo. Ceea ce, pentru acești rezidenți, era pur și simplu de neconceput.

Prin forța împrejurărilor, tot Legației Italiei de la București i-a revenit misiunea și datoria de a-i ajuta pe compatrioți ei să-și salveze măcar o parte din bunurile strict personale, obținute în România printr-o muncă de ani și ani. Iar o asemenea operațiune nu se putea pune la cale decât prin convertirea averilor italiene în valori cu volum mic, de regulă în aur și bijuterii, pe care Legația Italiei urma să le scoată din România prin valiza ei diplomatică. Or, o asemenea practică, va determina serviciile secrete autohtone, de acum la discreția totală a comuniștilor, să ciulească urechile mai abitir decât la orice alte aspecte colaterale. Bunurile celor ce părăseau țara erau vămuite la București, cu o minuție exasperantă, iar controalele de la frontieră au fost înăsprite până la paroxism.

Comuniștii italieni pierd partida

Un ghimpe în coasta autorităților românești ale timpului fiind și Institutul italian de cultură, Siguranța a fost mobilizată și împotriva acestuia, împânzindu-l cu informatori, cu misiunea de a încheia cât se putea de repede un capitol provocator de neliniști. Institutul era condus de respectabilul om de cultură Bruno Manzone, sosit în România în 1935, și polarizase în jurul lui o întreagă pleiadă de intelectuali autohtoni, dintre care îi amintim numai pe italieniștii Alexandru Marcu, fost secretar de stat la Ministerul Propagandei, în anii războiului, și Alexandru Balaci, care va continua să popularizeze cultura Italiei în România și în deceniile următoare. Și institutul avea un trecut pe care numai analfabeții îl puteau călca în picioare. Așezământul luase ființă în aprilie 1924, din inițiativă particulară, sediul lui inițial funcționând în Pasajul Roman nr. 20, lângă redacția unei reviste editată de Ramiro Ortiz. Un nou institut italian de cultură, oficial de data aceasta, a fost fondat și inaugurat la 2 aprilie 1933, pe Calea Victoriei nr. 196. Dincolo de faptul că încurajase studiul limbii italiene în România, institutul îi familiarizase pe mulți români cu literatura și arta Italiei, facilitând relațiile de profil reciproc și acordarea de burse pentru cei ce doreau să studieze în universitățile din peninsulă. Și, dintr-o dată, totul se confrunta cu spectrul năruirii depline.

La 7 martie 1950, Securitatea consemna o vizită a lui Bruno Manzone la Nunțiatura papală, unde directorul Institutului italian de cultură s-a întreținut cu secretarul Guido Del Mestri. Întâmplător sau nu, desființarea acestui așezământ, dispusă de autoritățile comuniste de la București, s-a produs aproximativ concomitent cu ruperea relațiilor diplomatice dintre România și Vatican. La numai o săptămână după ce Gerald O'Hara și Guido Del Mestri au fost expulzați, adică la 13 iulie 1950, a plecat și Bruno Manzone din țară.

Exista și un alt motiv datorită căruia autoritățile românești tratau cu răceală și ostilitate legația condusă de-acum de Michele Scammacca. La 18 aprilie 1948, cu ocazia alegerilor parlamentare din Italia, Frontul popular, compus din Partidul Comunist Italian și Partidul Socialist, a obținut numai 35 la sută din voturi, ceea ce nu-i permitea să participe la guvernare. În vreme de democrații creștini, cu 49 la sută din voturi, aveau toate șansele să îndrepte Italia spre un alt orizont decât cel plănuit și sperat la Moscova. Or, la șase zile după aceste alegeri, adică la 24 aprilie 1948, serviciul de interceptare a corespondenței de la București, prin filtrul căruia treceau toate scrisorile sosite din străinătate, a reținut mai multe felicitări adresate episcopilor greco-catolici de la Blaj, Cluj, Oradea, Lugoj și București, în care acestora li se scria: „...Iar la Roma și în Italia, peste tot, mai ales de câteva zile, e o

primăvară frumoasă și promițătoare.” Toate felicitările fiind semnate de preotul greco-catolic Vasile Cristea, cel ce plecase împreună cu Andrea Cassulo la Roma și nu mai voia să revină în țară. Iar la 14 iulie 1948, colac peste pupăză, s-a produs în Italia și un atentat împotriva lui Palmiro Togliatti, care va stârni rumori și proteste în toate țările de la est de Cortina de Fier.

Pescuit în ape tulburi

Bineînțeles, Michele Scammacca nu avea nici o vină pentru tot ceea ce se întâmpla atunci în Italia, dar răceala cu care era tratat de autoritățile de la București nu putea să nu-l afecteze. Această răceală având în substrat și o altfel de componentă, pe care personalul Legației Italiei nu o putea intui nici măcar dacă ar fi ghicit în cafea. Anume, antenele exterioare ale serviciilor secrete din România, lucrând sub strictul control al sovieticilor, constataseră că în Italia se concentrase cea mai consistentă mișcare de rezistență la comunism din întreaga emigrație română, iar preotul amintit, Vasile Cristea, nu era decât o rotiță prea puțin însemnată din acel angrenaj. și, la 24 iulie 1948, serviciile de spionaj de la București, aflate atunci într-o stare incipientă și marcată de mari stângăcii, au redactat o sinteză intitulată Rezistența din Italia, pe cât de imperativă, pe atât de șchioapă la capitolul logică și adevăr. Din pornire, se afirma că mișcarea de rezistență a emigranților români din Italia era condusă de diplomații Vasile Grigorcea, Traian Scorțescu și Nicolae Petrescu-Comnen. În anii războiului, Vasile Grigorcea fusese acreditat ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Roma, iar după căderea lui Mussolini, evitând să-l urmeze pe Duce în nordul Italiei, convenise cu Mihai Antonescu să reprezinte România la Sfântul Scaun. Mai târziu, refuzase să revină din misiune la București, dar asta nu însemna că ar fi fost interesat să conducă o mișcare de rezistență eterogenă, subminată de tendințe centrifugale și fără țeluri exacte. Retras încă din primăvara lui 1940 la Florența, pe Nicolae Petrescu-Comnen, fost ministru al Afacerilor străine, nu-l mai interesa ce se întâmpla la vremea aceea în țară, fiind preocupat cu prioritate să-și redacteze memoriile. Numai despre Traian Scorțescu se știe mai puține, dar însuși faptul că numele lui dispărea din documentele emise ulterior de Securitate atestă faptul că nu era un personaj de prim plan în emigrația română. Dar asta era natura regimului comunist: dacă nu avea dușmani, se străduia să și-i inventeze. Sinteza Siguranței mai vehicula și aberația conform căreia preotul Aloisie Tăutu, reprezentant al greco-catolicilor din România pe lângă Sfântul Scaun, ar fi fost investit cu misiunea de a-i regrupa sub protecția autorităților Vaticanului pe legionarii români din așa-zisa Armată Națională de Eliberare, formată cândva de Horia Sima la Viena. Din nefericire, cele două regimente ale acestei armate fantomă, încropită de fapt de germani din voluntari recrutați dintre prizonierii români capturați în campania din vest, se debandaseră după primele ciocniri cu sovieticii, pe Oder, și cea mai mare parte a efectivelor lor ajunsese în lagărele aliate de reeducare. Se mai vorbea despre un congres al rezistenței române, convocat la Geneva, la care, în realitate, participaseră numai șase sau șapte inși, cei mai mulți fiind refugiați din Elveția, nu din Italia. Mișcările transfugilor români dintr-o localitate în alta, între Geneva și San Remo sau între Milano și Roma, prin care aceștia își căutau un domiciliu stabil și mai ieftin sau o ocupație mai bine remunerată, erau considerate la București drept mișcări subversive, de regrupare a forțelor decise să se opună regimului politic din țară.

GAFE PESTE ALTE GAFE

Între altele, chestiune de un ridicol total, erau localizate în Italia personaje din emigrația română care nici măcar nu trecuseră pe acolo înainte de a se stabili la Paris, la Londra sau la New York, cum erau Augustin Popa, Ion Pop sau Grigore Niculescu-Buzești. Iar gafa gafelor consta în faptul că sinteza Siguranței, instituție care peste numai câteva săptămâni se va transforma în faimoasa și temuta Securitate, îl considera drept unul dintre cei mai periculoși emigranți români din Italia pe Victor Rădulescu-Pogoneanu, fost înalt funcționar în Ministerul Afacerilor Străine. Or, la data aceea, Victor Rădulescu-Pogoneanu nici măcar nu apucase să emigreze, fiind arestat și deținut în închisorile comuniste, unde va și deceda, târziu, în 1962.

Mihai Pelin

Drama prelaților italieni

(<http://mihaipelein.wordpress.com/2008/03/30/drama-prelatilor-italieni/>)

Însuși mareșalul Ion Antonescu a cerut ca Monseniorul Andrea Cassulo, nunțul apostolic din România, să compară ca martor al apărării în așa-zisul proces al mării trădări naționale din mai 1946, în urma căruia a fost condamnat la moarte. Însă nunțul nu s-a prezentat în instanță, cerând să i se trimită o comisie rogatorie la Nunțiatură, ceea ce nu s-a admis. Simultan, împotriva lui Andrea Cassulo s-a lansat o campanie de presă ostilă, tot felul de ziarști de ocazie acuzându-l de pactizare cu regimul politic din România anilor 1940-1944. Astfel încât, în iunie 1946, Vaticanul a hotărât să-l recheme la Roma, fiind de altfel și cazul: Andrea Cassulo împlinise 78 de ani și era îndoielnic că s-ar mai fi putut descurca în climatul politic tensionat de la București.

Andrea Cassulo a părăsit România abia la 19 februarie 1947, la bordul navei de pasageri Transilvania, în care se îmbarcase și Pietro Gerbore, cel ce girase ca însărcinat cu afaceri conducerea Legației Italiei de la București, după rechemarea lui Renato Bova Scoppa la Roma. Cu câteva săptămâni în urmă, sosise în România și Monseniorul Gerald O'Hara, succesorul său în misiunea de nunțiu. De asemenea, regele Mihai îi acordase medalia Serviciului credincios. Împărțirea de decorații fiind una dintre puținele prerogative de care se mai bucura Suveranul român.

Obsesia spionajului

Cât timp s-a mai aflat în țară, în ciuda ostilității cu care l-au tratat comuniștii români, Andrea Cassulo nu a fost acuzat niciodată de spionaj. Asemenea imputații au început să se vânture abia la câțiva ani după ce plecase din București. În februarie 1947, în drumul său spre Italia, fostul nunțiu fusese însoțit de preotul greco-catolic Vasile Cristea, care a refuzat să mai revină în țară. Mai mult, la 10 mai 1948, atât Vasile Cristea, cât și preotul Aloisie Tăutu, reprezentantul greco-catolicilor români de la Roma, au refuzat să presteze jurământul de loialitate față de noul regim exclusiv comunist, instaurat la București după abolirea regalității. și gestul celor doi preoți, după aprecierile Siguranței române, ar fi fost săvârșit la instigarea lui Andrea Cassulo. Apoi, pe parcursul interogatoriilor la care a fost supus în primăvara lui 1951, preotul Iosif Waltner, secretarul Episcopiei romano-catolice din Timișoara, ar fi declarat că Andrea Cassulo, în 1934, l-ar fi instigat la crearea unui „serviciu de spionaj pentru Vatican”. Exact, Iosif Waltner ar fi recunoscut în fața anchetatorului: „Nunțul Cassulo mi-a spus că biserica este legată de viața publică în fiecare țară și, de aceea, Vaticanul trebuie să știe amănunțit ce se petrece în România cu privire la viața economică, politică, militară și culturală și că această mare misiune mi se încredințează mie, deoarece am la îndemână condițiile și mijloacele necesare de a culege informații.”

Bineînțeles, nu era vorba de spionaj, ci de rapoartele obișnuite trimise la Roma de toate reprezentanțele Vaticanului în străinătate. În țările civilizate, cutuma acestor rapoarte nu deranjase pe nimeni, fiind vorba, de regulă, de informații de interes public. Din nefericire, România încetase să mai fie o țară civilizată. În sfârșit, în același context, la 15 martie 1951, Iosif Waltner va mai declara că Andrea Cassulo, tot în 1934, îi cerea informații despre „activitățile mișcării național-socialiste depuse în cadrul școlilor și despre influența pe care o au asupra populației”. Însă chestiunea nu prezenta nici o relevanță pentru Siguranța română, transformată în august 1948 în Securitate, după model sovietic. Nu a stârnit nici o nedumerire nici faptul că fostul nunțiu sosise în România abia în 1936 și nu putea să-i ceară lui Iosif Waltner ce pretindea acesta că i-a cerut, cu doi ani mai devreme, în 1934. Oricum, din acest moment, numele Monseniorului Andrea Cassulo a dispărut din documentele structurilor informative și represive din România.

Alți prelați italieni

Secretarul Nunțiatunii papale de la București, Guido Del Mestri, era de asemenea italian. Sosise în România la 30 aprilie 1943 și îl secondase loial și cu abnegație pe Andrea Cassulo. La 9 martie 1945, Siguranța a redactat prima notă informativă ușor ambiguă despre el, în care era apreciat drept „tânăr, pare un italian al Renașterii, plin de spirit politic, reținut, iezuit ca formație și temperament, foarte conspirativ”. Ulterior, Guido Del Mestri a fost și el acuzat că ar fi pus la punct pe teritoriul român o „vastă organizație de spionaj”, subordonată Nunțiatunii. Ceea ce era aberant, deoarece Nunțiatuna nu dorea decât să afle ce se petrecea la data aceea în România, unde presa și alte mijloace de informare erau cenzurate și de autoritățile românești, și de Comisia Aliată (sovietică) de Control. Nu erau în discuție informații care ar fi afectat siguranța statului, ci date pe care comuniștii evitau să le facă publice. Între altele, i s-a mai imputat lui Guido Del Mestri că, în 1938, ar fi solicitat prelaților catolici din țară informații despre mișcarea muncitorească din România, în special despre acțiunile comuniștilor. Ceea ce, ca și în cazul lui Andrea Cassulo, era de-a dreptul neverosimil: secretarul Nunțiatunii sosise în țară cu cinci ani mai târziu. Iar în decembrie 1947 era suspectat că ar fi făcut demersuri pentru a fi admis în Ordinul de Malta și ordinul respectiv, în mintea Siguranței infiltrate de comuniști, nu putea fi decât tot o organizație de spionaj. Guido Del Mestri va fi expulzat din România la 7 iulie 1950, împreună cu nunțul Gerald O'Hara, când regimul comunist de la București a rupt relațiile diplomatice cu Vaticanul.

Italian era și Monseniorul Traian Iovanelli, canonic al Arhiepiscopiei romano-catolice de la București și economul ei general, considerat de Siguranță drept „creierul întregului așezământ catolic central”. O altă notă informativă considera că „duce o viață austeră și face paradă de ascetism”. În legătură cu acest personaj, în documentele Siguranței române persistă și o anume confuzie. În ele se fac trimiteri și la un Andrea Iovanelli, despre care se înțelege că ar fi fost canonic la Episcopia romano-catolică din Timișoara. Sau era vorba despre doi frați, sau era vorba despre un singur canonic, cu numele de Andrea Traian Iovanelli. Ei bine, și despre acest Traian Iovanelli, la 15 aprilie 1945, Siguranța raporta că ar fi condus un serviciu de informații bisericești și politice, pus pe roate tot prin inițiativa lui Andrea Cassulo, cu sediul în edificiile din jurul Catedralei romano-catolice Sf. Iosif. În ciuda acestei presupoziii, nu se va mai emite nici o altă notă informativă despre misteriosul monsenior.

Contradictorii erau informațiile culese de Siguranță despre prelatul italian Cornelio Morandini, secretarul cancelariei arhiepiscopale de la București, subordonat direct arhiepiscopului Alexandru Cisar. La 5 octombrie 1948 se va semnala că acest Morandini, referindu-se la agresiunile comuniștilor împotriva catolicismului, „declară că trebuie să se procedeze ca și cum ar fi sigur că în șase luni va izbucni războiul anticomunist”. Dar războiul în speță nu a izbucnit după șase luni și, la 24 august 1949, un alt document al Siguranței va înregistra o opinie a avocatului Iosif Frollo, un apropiat al cercurilor catolice din București. După părerea acestuia, Cornelio Morandini ar fi fost „imoral și denunțător”. O afirmație fără suport, din care se putea înțelege orice.

Antonio Mantica la răscruce

Într-o situație aparte se afla preotul romano-catolic Antonio Mantica, parohul bisericii italiene din București. Se stabilise de mai multă vreme în România și el inițiasse și supraveghease ridicarea locașului de cult în care slujea. Spre deosebire de ceilalți prelați catolici de origine italiană din țară, Antonio Mantica se subordona nu numai Arhiepiscopiei lui Alexandru Cisar și Nunțiatunii, ci și Legației Italiei din București, biserica sa fiind proprietatea statului italian și el însuși fiind parohul coloniei italiene bucureștene. Nu întâmplător, serviciile secrete din România postbelică i-au acordat o atenție deosebită.

La 1 mai 1945, cu sprijinul financiar al industriașului Carlo Romani, Antonio Mantica a reușit să formeze Grupul catolic italian de la București și Siguranța română da semne de nedumerire față de ceea ce i se părea a fi o inconsecvență în comportamentul parohului italian. Antonio Mantica, „în trecut – se specifica într-un document emis la aceeași dată –, a rezistat regimului fascist, pe care l-a combătut cu mari riscuri, dar azi a devenit un dușman

de moarte al comuniștilor”. Efectiv, Siguranța română, deturnată de la rosturile ei antebelice, nu putea înțelege că antifascismul nu conducea automat spre un amor necondiționat pentru comunism. și predicile lui Mantica, într-adevăr, promovau accente de un anticomunism virulent, nefiind scutiți de oprobriu nici comuniștii care se agitau în cadrul coloniei italiene din țară. Alte note informative semnalau că Antonio Mantica era obsedat de o întrebare pe care o adresa tuturor: când vor părăsi România forțele militare de ocupație rusești?

De la o vreme, simțindu-se supravegheat îndeaproape, Antonio Mantica va încerca s-o lase mai moale. La 19 octombrie 1949, într-un anturaj din care nu lipseau informatorii unor servicii secrete, va declara: „Nunțiatura papală a dat dispoziții ca nici un credincios să nu se implice în acte provocatoare, adică să nu se manifeste în biserici împotriva regimului.” Cu toate acestea, autoritățile românești vor decide curând expulzarea lui. Ultimul serviciu divin va fi susținut de Antonio Mantica la 5 februarie 1950, în asistență aflându-se și trimisul extraordinar și ministrul plenipotențiar de atunci al Italiei în România, Michele Scammacca. „Predica ținută de Antonio Mantica – se va consemna într-o notă emisă de SSI – a mișcat mai pe toți cei care l-au cunoscut, rămânând foarte impresionati, și chiar pe Antonio Mantica l-au podidit lacrimile. După predică, Michele Scammacca s-a dus lângă el și a căutat să-l încurajeze, iar apoi a luat cuvântul, unde a spus că Antonio Mantica îi va părăsi fără voia lui și deci ei să aibă grijă de biserică, deoarece este clădită de el, iar în locul lui va veni părintele Clemente Gatti.” Nu puțini erau cei ce credeau că la expulzarea lui au contribuit și „intrigile comuniștilor italieni din București, împotriva cărora s-a ridicat în predicile sale”. Peste numai câteva zile, Antonio Mantica va pleca spre Italia, părăsind definitiv România. Era 8 februarie 1950.

Controversatul Gatti

Nici pe preotul franciscan Pietro Ernesto Clemente Gatti nu-l aștepta o misiune ușoară la București. Se născuse la 16 februarie 1880, la Cassello di Pressano, Verona, și sosise în România în septembrie 1938. Se stabilise la Hunedoara, ca profesor la Seminarul teologic franciscan din localitate. Din 1939 îndeplinise și oficiul de corespondent al Consulatului italian de la Cluj, până la sfârșitul lui august 1940, când a survenit arbitrajul de la Viena, în urma căruia România cedase Ungariei o parte importantă a teritoriului ardelenesc, inclusiv Clujul. În 1948, în ordinea religioasă a lucrurilor, a fost numit inspector al provinciei franciscane a Transilvaniei. La 30 noiembrie 1949 s-a degajat de obligațiile de profesor la Hunedoara, spre a se dedica misiunii încredințate de Sfântul Scaun. Însă iminența expulzării lui Mantica a determinat Legația Italiei, de acord cu Nunțiatura, să-l convoace la București, unde a descins în ianuarie 1950.

Cât timp a funcționat ca profesor la Seminarul teologic franciscan de la Hunedoara, unde preda dogmatica și morală, Clemente Gatti nu a atras vreo bănuială deosebită asupra sa, din punctul de vedere al unei atitudini care ar fi putut să-i deranjeze pe comuniști. Dimpotrivă, în noiembrie 1947, biroul Siguranței din localitate raporta eșalonului superior de la Deva: „Nu s-a observat că ar desfășura vreo activitate împotriva regimului actual.” Mai mult, nici un profesor de la seminarul din Hunedoara nu manifesta „nici un fel de atitudine sau activitate antidemocratică”. Știindu-se astăzi ce înțelegeau comuniștii prin democrație și antidemocratism. Totuși, documentele erau cât se putea de clare și nu ne mai rămâne decât să ne întrebăm: atunci, cum s-a ajuns la situația în care parohul Clemente Gatti, nu după multă vreme de la descinderea sa în Capitală, a intrat în atenția serviciilor comuniste de supraveghere a cetățenilor și a stării de spirit din țară?

Răspunsul este mai mult decât simplu: cu oțelăriile ei, cu industria ei metalurgică, Hunedoara era unul din centrele muncitorești cu tradiție din România și, în asemenea medii, cel puțin în faza aceea a evoluțiilor politice de aici, comuniștii evitau să-și dea arama pe față. Arestările operate de ei printre recalcitranții la regimul totalitar în curs de instaurare în țară se efectuau mai ales în orașele mari, populate de oameni avuți, de funcționari mai mult sau mai puțin importanți din instituțiile statului, de intelectuali rebeli la constrângeri politice, de demnitari ai regimului nu demult răsturnat de pe scena politică. De la Hunedoara, toate

aceste abuzuri, uneori strigătoare la cer, nu se vedeau în toată splendoarea lor. Părintele Gatti a început să le sesizeze la adevăratele lor dimensiuni abia după ce a descins în așa-zisul Paris al Balcanilor. În afară de asta, represiunile comuniste începuseră să afecteze din ce în ce mai profund însuși cultul romano-catolic, resimțindu-se de pe urma lor și numeroși dintre enoriașii săi, nu prea mulți, dar stabili în credința lor.

Arestarea lui Gatti

Pe scurt, aceasta este explicația faptului că predicile parohului Pietro Ernesto Clemente Gatti, în prelungirea predicilor lui Antonio Mantica, vor deveni din ce în ce mai tăioase la adresa regimului care prăbușea România în bezna totalitară. Pe de altă parte, mai ales după ruperea relațiilor diplomatice cu Vaticanul, vor atrage atenția și diligențele lui privind menținerea în vigoare a corespondenței dintre catolicii din România și Sfântul Scaun și, treptat, evenimentele îl vor împinge într-o situație de-a dreptul periculoasă și imposibilă. La 26 septembrie 1950, scandalizat de tot ce se întâmpla în România aceluși timp, s-a lansat într-o predică în care a explodat: „Singurul și adevăratul comunist care s-a jertfit pe sine pentru a crea o viață mai bună oamenilor a fost Iisus, nu șarlatanii aceștia de astăzi!” Chestiunea s-a înregistrat. La 30 ianuarie 1951, când va fi nevoit să-și prelungească șederea în țară, Direcția Controlului Străinilor din Ministerul Afacerilor Interne îi va spune că ar face mai bine să plece din România. Aceeași direcție va aviza într-un sens similar și Legația Italiei și, la 6 februarie 1951, un funcționar al acesteia, despre care va mai fi vorba, anume Eraldo Pintori, îl va informa pe Clemente Gatti că ordinul lui de plecare la Roma era deja redactat. Iar la 2 martie 1951, însuși Giuseppe Puri Purini, prim secretar, îl va convoca pe paroh la Legația Italiei și-l va sfătui să plece totuși din România cât mai urgent. La data aceea, se aflau în arest mai mulți preoți romano și greco-catolici, dintre cei cu care Clemente Gatti întreținuse relații dintre cele mai strânse. Era vorba despre preoții Mihai Rotaru, ștefan Tătaru, Martin Mihoc, Iosif Schubert și alții și exista teama că vor vorbi în anchete mai mult decât trebuia, despre corespondența secretă cu Vaticanul, centralizată de Gatti și mijlocită de Legația Italiei, prin curierii ei diplomatici.

și în acele împrejurări, totuși, Clemente Gatti va refuza să plece din România. În orice caz, dacă comuniștii români ar fi dorit să-l aresteze pe Gatti cu orice preț, l-ar fi reținut până la frontieră. La urma urmelor, desemnat, Giuseppe Puri Purini îi va recomanda, dacă va fi arestat și anchetat de Securitate, să nu implice legația în nici un fel de discuție. și Pietro Ernesto Clemente Gatti chiar va fi arestat, în noaptea de 8 spre 9 martie 1951. Iar această situație, prin excelență complexă, nu va mai putea fi rezolvată de Nunțiatura papală, ștearsă de pe harta reprezentanțelor diplomatice din București, ci de Legația Italiei, constrânsă prin forța împrejurărilor să poarte și crucea prelaților romano-catolici de origine italiană, rămași în această țară ca o turmă fără păstor. A trecut de atunci mai mult de o jumătate de veac și lumea catolică nu și-a îngăduit să uite ceea ce s-a întâmplat și cât au suferit oameni eminentamente nevinovați. În zilele noastre, se pregătește canonizarea lui Pietro Ernesto Clemente Gatti.

SUB PRESIUNEA MOSCOVEI

„În 1948, în Bulgaria, a fost împiedecat să revină la postul său regentul delegației apostolice, Galloni, plecat în Italia pentru o scurtă călătorie, cu preavizul unei posibile reîntoarceri. În Cehoslovacia, după expulzarea însărcinatului cu afaceri, a Monseniorului Verolino, în 1949 – între Praga și Vatican existau anterior raporturi diplomatice cu reprezentanți regulari -, a mai rămas la Nunțiatură un secretar, îndepărtat la rîndul său în martie 1950. Monseniorul Gerald O'Hara, nunțiul apostolic din România, rămâne la București până în 1950, când este înscenat un proces pentru presupuse culpe ale Nunțiaturii și este decretată expulzarea lui din țară. Iugoslavia rupe relațiile diplomatice cu Sfântul Scaun în 1952, sub pretextul investirii în rangul de cardinal a arhiepiscopului Stepinac, adversar al regimului comunist.”
(Andrea Riccardi)

Mihai Pelin

Legatia Italiei sub asediul regimului comunist (<http://mihaipelin.wordpress.com/category/legatia-italiei-sub-asediul-regimului-comunist/>)

În anii '50, serviciile secrete ale României comuniste pierduseră toate legăturile cu ageții din Italia, având la dispoziție informații eronate, culese din surse puțin credibile. În schimb, orice cetățean peninsular care rezida în România era privit ca potențial dușman, fiind atent monitorizat.

În ianuarie 1952, Securitatea era deosebit de nedumerită de faptul că Altieri Zanvettor, deși își predase serviciul noului cancelar al Legației Italiei, Corrado Corrao, nu părăsea România. Nici informatorul cu indicativul de cod H. H. 12, recrutat din interiorul oficiului diplomatic, n-a reușit să afle ceva plauzibil. Se spunea că Altieri Zanvettor va fi rechemat curând în Italia, dar momentul acesta nu va surveni decât atunci când pe cei ce îl țineau sub o strictă supraveghere îi va răzbi plictiseala. Securitatea uitase că personajul era născut în România, aici se afla și familia sa și încă nu avea nici un gând să ajungă în țara părinților săi. Oricum, nedumerirea Securității, chiar dacă provenea dintr-o amnezie, era un semn că instituția informativă și represivă continua să fie atentă la toate mișcările diplomaților și funcționarilor italieni. și dorea să destrame solidaritatea firească a celor ce aveau o oarecare vechime în România. Totuși, până în ultimul trimestru al anului, nu a întreprins nici un gest agresiv.

MONITORIZARE. Târziu, în octombrie 1952, Securitatea a cerut Ministerului Afacerilor Externe o listă completă a italienilor care nu beneficiau de statutul de diplomați, dar cărora pașapoartele de serviciu le asigura o oarecare imunitate în fața autorităților românești. Lista primită de la departamentul Externelor, semnată de noul ministru Simion Bughici, conținea următoarele nume: Altieri Zanvettor, fost șef al biroului contabilității, Adriano Revel, șeful biroului de pașapoarte, Gaetano Squisito, șeful biroului de repatrieri, Zoe Olivotto, funcționară fără atribuții precise, Spiridone Fabiano, funcționar la biroul de pașapoarte, Antonio Bontempi, telefonist Pietro Bellina, telefonist și om de serviciu, Luigi Segatto, om de serviciu, Aristide Milleri, șoferul lui Alberto Calisse, Natale Zoldan, ușierul legației, Giacomo Oleva, intendentul asistenței medicale, și Oddo Bontempi, valetul ministrului. În total, o duzină de oameni, toți născuți sau stabiliți de mai multă vreme în România.

În septembrie 1951, din dispoziția conducerii politice a statului, Ministerul român al Afacerilor Externe comunicase Legației Italiei că nu mai recunoștea pașapoartele de serviciu ale italienilor enumerați mai sus. Asta însemna că oricând puteau fi reținuți, arestați sau expulzați pentru orice nimic, sau de-a dreptul fără nici un motiv. Totuși, măsura nu fusese imediat transpusă în practică, probabil datorită opoziției ministrului Ana Pauker, debarcată din funcție la 10 iulie 1952, plasată de atunci în domiciliu obligatoriu și sub cercetări privind conflictele ei cu restul șefilor partidului comunist autohton. Ana Pauker, întâmplător sau nu, nu era chiar satrapul despre care referă o anumită literatură istorică românească. Însuși nunțul apostolic Gerald O'Hara recunoscuse cândva că Ana Pauker era singurul personaj din guvernul de la București cu care se putea sta de vorbă. Vorbea limbi străine, sesiza subtilitățile de limbaj și avea și simțul umorului, atunci când nu o flancau colegii ei din partid. Dar Ana Pauker nu mai era titulara Ministerului Afacerilor Externe și succesorul ei, Simion Bughici, era un personaj atât de încuiat și de șters încât nu a rămas nici măcar în istoria regimului comunist. În acest context Securitatea considera că avea mână liberă să procedeze după cum o tăia capul. Intervalul de timp în care nu mai supusese Legația Italiei unor hărțuiri orchestrate i se părea excesiv de lung și, din punctul ei de vedere, trebuia să fie scurtat drastic. Așa s-a ajuns la reactivarea acțiunii adoptate cu aproape un an în urmă, de suspendare a pașapoartelor de serviciu.

CU TUNURILE PE CATOLICI. Ca și în alte împrejurări, elanul Securității spre o nouă crispare a relațiilor cu italienii și reprezentanța lor diplomatică s-a declanșat printr-un referat redactat de data aceasta de locotenent colonelul Eugen Szabo și locotenenții Petre Praf și Ilie Mihai. Documentul preciza că, mai nou, începuse să se ocupe de "activitățile de subminare

subversivă dusă de clerul catolic, agentură a Vaticanului”, și Direcția a III-a de contraspionaj, neimplicată până atunci în aceste probleme. Era amintit și rolul de mijlocitor al Legației Italiei între clerul catolic din România și Vatican, dar întreaga argumentație a celor trei ofițeri, pentru mentalitatea din zilele noastre, nu făcea decât să dezvăluie o farsă de un gust total îndoielnic. Atât parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti, cât și Eraldo Pintori, precum și restul de clerici și de mireni implicați în același proces odios fuseseră condamnați pentru acte de spionaj. Dar ancheta prin care au fost împinși în judecata Tribunalului Militar din București nu fusese condusă de direcția specializată în contraspionaj a Securității, ci de Direcția I-a, abilitată în delictive politice comise de cetățenii români sau de rezidenții străini în interiorul țării. Era o dovadă incontestabilă că mascarada montată în septembrie 1951 fusese un proces de natură eminentemente politică, fără a avea vreo relație cu spionajul, decât dacă o asemenea relație era inventată. Chiar rezoluția așternută pe referatul celor trei ofițeri de generalul maior Alexandru Nicolschi reitera un ordin mai vechi: eventualele semnalări ale unor acte de spionaj vor fi înaintate exclusiv Direcției a III-a de contraspionaj. Implicat până la data aceea, n-ar fi fost cazul.

Un moment de-a dreptul rizibil a survenit în aprilie 1953, când, la nivelul conducerii Securității s-a elaborat o sinteză intitulată Baza spionajului italian din România: ce a fost și ce a rămas. Însă, în document departe de a fi vorba despre o bază a spionajului italian în România, se discuta despre altceva și, anume, despre felul în care Securitatea spiona Legația Italiei, prin informatorii recrutați din rândurile personalului ei. Iar în ceea ce privea spionajul italian ca atare se recunoștea tranșant și deschis: “Nu cunoaștem formele de activitate împotriva țării noastre.” și se avansa și o explicație cu aspectul de scuză: “S-a neglijat linia italiană, în favoarea celei franceze”. Dincolo de ridicolul situației, rămânea în picioare o întrebare stânjenitoare: dacă nu erau cunoscute metodele de acțiune ale presupusului spionaj italian, cum puteau să fie cunoscuți vectorii prin care acele metode se exercitau? Vectorii fiind oameni, bineînțeles. O întrebare cu atât mai stringentă cu cât începând din vara lui 1952, Securitatea începuse să opereze printre italienii din România alte valori de arestări efectuate aiurea, fără discernământ. Erau vizați mai ales cei ce doreau să se repatrieze și nu concepeau să plece din țară mai săraci decât erau la sosire. Protestele lor erau interpretate drept injurii aduse regimului comunist.

DEZINFORMARE. Cât de precare erau cunoștințele Securității cu privire la structura, activitățile și obiectivele serviciilor secrete ale Italiei s-a văzut din două sinteze distribuite departamentelor interesate la 2 iulie 1953. Nici un om în capul căruia a explodat o grenadă nu ar fi putut să emită o colecție atât de stufoasă de afirmații mai alături de adevăr, mai lipsite de consistență, decât nu aberante de-a dreptul. Ca punct de pornire era stabilită OVRA, serviciu preluat pasămite de regimul postbelic peninsular de la regimul lui Mussolini. Dar serviciul în speță încetase să mai existe odată cu căderea dictatorului italian. Etapele disoluției lui erau etalate în cartea memorialistică a lui Carmine Senise, Quando ero Capo della Polizia, apărută în Italia în 1946, deci cu șapte-opt ani în urmă. Ce păzeau ofițerii Securității acoperiți de statutul de diplomați, prezenți și în Legația română de la Roma, ca și în toate reprezentanțele diplomatice ale țării din Occident? Din nefericire, nici un agent al Securității nu avea voie să aducă în România regimului comunist literatură specifică din străinătate, pentru ca nu cumva bravii ei ofițeri să se molipsească de ideologia parșivă a imperialismului. “Nu cunoaștem date amănunțite asupra organizării și componenței ei” – se mai afirma în relație cu OVRA. Însă, dacă ofițerii Securității ar fi avut răbdarea să răsfoiască arhivele fostului Serviciu Special de Informații român, lichidat la 2 aprilie 1951, ar fi aflat practic totul despre ce a fost OVRA și despre cum era structurată.

Alte confuzii din cele două sinteze nu puteau decât să provoace ilaritate în rândurile celor informați cât de cât. SIFAR (Servizio Informazioni Forze Armate – n.n.), numai pentru că în conducerea lui se afla și un căpitan de fregată, era considerat de Securitate drept serviciu de informații italian al Marinei. La fel, interpretând aproximativ și după ureche ultima inițială din sigla SIM (Servizio Informazioni Militari – n.n.), Securitatea era convinsă că și această structură era subordonată Marinei peninsulare. În această idee evident eronată se mai

preciza: "În noiembrie 1950, conducerea SIM a trecut la lărgirea activității informative, introducând pe vasele comerciale colaboratori ai săi dotați cu instrucțiuni, chestionare și materiale tehnice pentru culegerea de informații și fotografierea porturilor și a vaselor pe care le întâlnesc. Aceștia au și sarcina de a sesiza oameni din diferite porturi care sunt apti pentru recrutare." Însă, dincolo de faptul că SIM nu era un serviciu de informații al Marinei, în noiembrie 1950 nici măcar nu mai exista ca structură independentă, fiind absorbit de SIFAR, încă din septembrie 1949, când SIFAR se constituise și devenise operativ. Alături de unele informații preluate din ziare, se mai știa căte ceva foarte vag despre o școală de radiotelegrafie de la Sirmione sul Garda, despre lagărul de refugiați din răsăritul european de la Opicina, unde s-ar fi procedat la recrutări de agenți, și despre centrele de instrucție de la Bari, Trieste și Miramare. și nimic despre vreo preocupare vizând România. Asemenea preocupări sunt ignorate și de literatura italiană de gen din zilele noastre.

VATICANUL "FACISIT". În aceleași sinteze apăreau și unele referințe la așa-zisul serviciu de informații al Vaticanului, dar totul era tratat atât de confuz și de încâlcit încât rezulta un ghiveci din care nici un om cu mintea constituită normal nu putea să înțeleagă nimic. Fiind cât se putea de clar că Securitatea, în criză de informații valide, inventa în neștire probleme și situații, presupuși spioni și presupuse obiective ale acestora. Uneori, afirmațiile erau împinse până dincolo de absurd. De pildă, conducerea politică de la București era informată că Vaticanul preconiza să constituie o armată de mercenari, recrutați dintre legionarii români refugiați în străinătatea occidentală, pe care s-o utilizeze ca forță de șoc pentru o invazie în România. În primul rând, legionarii români nu erau catolici, ci ortodocși habotnici și, în al doilea rând, clerul catolic din țară privise totdeauna cu reticență mișcările extremiste ale Gărzii de Fier și excesele ei pur și simplu inacceptabile într-o lume civilizată.

În această lumină, procesul intentat parohului Pietro Ernesto Clemente Gatti, lui Eraldo Pintori și celorlalți șase mireni și clerici catolici de la Timișoara și București nu reprezenta o atitudine ofensivă, cum se dorea și cum se clama în ziarele timpului, ci o reacție de apărare. Efectiv, prin acțiunea Securității, regimul politic din România se apăra de himere produse de propria imaginație și, totodată, de propriile ei coșmaruri. Eventualitatea ca înscenarea să fi fost inspirată de consilierii sovietici ai autorităților românești, Securității autohtone aparținându-i numai regia, nu schimbă datele situației. și într-un caz, și în altul, gestul s-a dovedit a fi unul iresponsabil, generând consecințe jenant prelungite în viitor. În lumea catolică, imaginea României a suportat un proces accentuat de deteriorare și lumea catolică nu e mică și nici lipsită de influență. Pe de altă parte, prin natura lucrurilor, nu putea fi vorba despre relații politice deosebit de strânse între Roma și București. Însă și relațiile economice dintre cele două națiuni au fost perturbate timp de peste două decenii. Cu ce beneficiu pentru români?

„Procesul italienilor”

„Răfuiala” regimului comunist cu diplomații și clericii italieni a atins punctul maxim în anul 1951, când la București a avut loc procesul Legației Italiei. La 17 septembrie 1951 a fost emisă de completul de judecată sentința-minută nr. 1228, semnată de generalul Alexandru Petrescu, președinte, coloneii Lascăr Petrovici, Ioan Petreanu și Nicolae Grigore, și locotenent colonelul magistrat Aurel Casandra, în calitate de membri. Pedepsele i-au uluiț pur și simplu, și pe acuzați, și pe avocați, și pe asistenții din partea Legației Italiei. și le transcriem aici în ordinea legitimată de document: episcopul Augustin Pacha – 18 ani de temniță grea; parohul Clemente Gatti – 15 ani de temniță grea; funcționarul Eraldo Pintori – muncă silnică pe viață; Iosif Schubert episcop de București, hirotonisit clandestin – temniță grea pe viață; Iosif Waltner, directorul cancelariei episcopale de la Timișoara – 15 ani de muncă silnică; Adalbert Boroș episcop de Timișoara, hirotonisit clandestin – muncă silnică pe viață; Johannes Heber, secretarul Episcopiei din Timișoara – 12 ani de muncă silnică; Gheorghe Săndulescu și Lazăr ștefănescu, animatorii Partidului Social-Creștin – muncă silnică pe viață, și pentru unul, și pentru celălalt; și medicul Petre Țopa – 10 ani de temniță grea. În patru zile, condamnații aveau dreptul să facă recurs și

chiar l-au făcut. La 18 septembrie 1951, deci înainte de judecarea recursului, sentința a apărut în Scânteia, cotidianul oficial al partidului comunist cunoscut atunci sub titulatura de Partidul Muncitoresc Român. Recursul a fost luat în considerație de instanța Tribunalului Militar București abia la 14 decembrie 1951. și a fost respins.

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »
Destine frânte de Securitate
30 martie 2008

Procesul membrilor Legației Italiei la București din toamna anului 1951 a demonstrat că Securitatea nu avea scrupule în inventarea unor acuzații grave. Toți cei implicați în respectiva mascaradă judiciară au ispășit ani grei de temniță în pușcăriile politice. Cei mai fericiți au reușit să plece după un timp în Italia, prin presiuni internaționale. Din nefericire, pentru unii închisoarea a însemnat sfârșitul vieții...

Începând de la 24 noiembrie 1951, s-a trecut la reanchetarea lui Eraldo Pintori asupra relațiilor lui cu diverse alte persoane despre care nu a fost vorba în lunile premergătoare procesului. De pildă, a fost întrebat cine a fost angajat drept medic al Legației Italiei după plecarea lui Antonio Nocera din țară. Cum a intrat în contact cu Dimitrie Gheorghiu, născut la 10 septembrie 1899, la Iași, fost inspector de poliție, deținut atunci în penitenciarul din Făgăraș, de la care primise unele informații, pasate ulterior lui Giuseppe Puri Purini? Nu a fost nevoie de o explicație sofisticată, pur și simplu, Dumitru Gheorghiu locuise în vecinătatea sa apropiată, pe str. Laurențiu Claudiu nr. 32. Ce știa despre Anca Magheru, pe care o cunoscuse atunci când era secretară la Legația română de la Roma? La ultima întrebare, Eraldo Pintori n-a avut nimic altceva de spus decât că Anca Magheru, după știința sa, fusese arestată în 1943 pentru activități comuniste. În sfârșit chiar în ziua Crăciunului, la 25 decembrie 1951, colonelul Petre Petrescu și căpitanul Mihai Niculescu, prin adresa nr. 141/6457, au formulat ultima lor cerere destinată Direcției a VIII-a de anchete penale: să stoarcă de la Eraldo Pintori declarații complete și separate asupra tuturor societăților și întreprinderilor cu capital italian, existente în România până la naționalizarea din iunie 1948. și aceste chestiuni se puteau obține din arhivele Ministerului român al Industriei. I s-au mai cerut deținutului date despre consulatele și coloniile italiene și "o completare la declarația sa privitoare la biroul cifrului din cadrul Legației Italiei". Anume, "dacă au existat în acest birou instalații tehnice, aparate de cifră de radioemisiune etc." Cu alte cuvinte, Securitatea se angajase într-o acțiune de spionaj asupra unui spațiu care se bucura de extraterritorialitate prin constrângerea unui biet deținut condamnat să moară în pușcărie. Urâtă poveste! După Crăciunul din iarna 1951/1952, timp de aproape un an și jumătate, Eraldo Pintori dispărea din documentele Securității și este de presupus că a fost lăsat să-și ispășească în pace pedeapsa nemeritată. La 14 mai 1953, se afla deținut în penitenciarul din Mărgineni și urma să fie vizitat de un diplomat italian, al cărui nume nu era precizat. "Organele noastre avizează negativ o asemenea vizită" – au decis locotenent colonelul Eugen Szabo și locotenentul Ilie Mihai, într-o adresă transmisă Ministerului Afacerilor Interne, în speță Unității Militare 0618. La 17 septembrie 1953, locotenentul Colea Barbu, prin intermediul sursei Beraru, recrutată din interiorul Legației Italiei, a aflat că Argilia Pintori înaintase Președintelui Marii Adunări Naționale o nouă cerere de grațiere a soțului ei. Cererea a fost respinsă, cum va fi respinsă și o cerere consecutivă din 1954. Abia la 8 aprilie 1955, transferat între timp la penitenciarul de la Pitești, Eraldo Pintori a fost pus la dispoziția Ministerului Afacerilor Interne, fiind eliberat în aceeași zi din detenție. După ce a fost găzduit în sediul Legației Italiei timp de trei zile, la 12 aprilie, același an, a plecat spre țara natală însoțit de doi curieri. Executase exact patru ani fără 19 zile de închisoare. Dacă tot au fost anchetați în același lot și judecați împreună în același proces se cuvine să știm și ce s-a întâmplat cu ceilalți inculpați implicați în mascarada menită să discrediteze Legația Italiei. Augustin Pacha nu a fost condamnat numai la 18 ani de temniță grea, ci și la

1.200.000 lei amendă penală, o sumă destul de consistentă atunci. În 1952, a fost transferat din arestul Ministerului Afacerilor Interne la penitenciarul din Sigheț unde erau încarcerati cei mai importanți demnitari ai "fostului regim exploatator al clasei muncitoare și vinovat de dezastrul țării", asta din punctul de vedere al comunistilor. Deținut în celula nr. 52, a fost supus unui tratament de exterminare, s-a îmbolnăvit foarte grav, și-a pierdut vederea și, în 1956, a fost transportat sub escortă la Timișoara, în libertate supravegheată. A decedat în același an, în vechea sa locuință de pe str. Voltaire nr. 4.

Inspectorul școlar Gheorghe Săndulescu, suspectul animator al ficțiunii Partidului Social-Creștin, despre care unele documente lasă să se înțeleagă că era agent provocator al Securității, a murit în penitenciarul de la Aiud, în 1953. Nu era de mirare. Securitatea îi trata cu un cinism infinit chiar și pe cei ce o ajutau să declanșeze un scandal politic sau de spionaj. Au existat și ofițeri ai Siguranței de odinioară, preluați temporar de Securitate, cărora li s-a încredințat misiunea ingrată de a se lăsa încarcerati sub acoperirea de deținuți de drept comun, spre a obține informații suplimentare de la deținuții politici, prin tragerea lor de limbă. și au fost uitați în detenție. Supraviețuitorii au fost eliberați peste aproape un deceniu și jumătate, cu prilejul masivelor grațieri din 1964. Într-o vreme, despre Gheorghe Săndulescu circula zvonul că ar fi fost sinucis ca să nu vorbească, fapt perfect plauzibil în împrejurările de atunci.

La 1 martie 1954, prin Hotărâre a Consiliului de Miniștri, Ministerul Afacerilor Interne a decis eliberarea lui Johannes Heber și plasarea lui în domiciliu obligatoriu, la Timișoara, tot pe str. Voltaire nr. 4, pentru o perioadă de 60 de luni. Decizia a devenit operativă abia la 7 iulie 1956, printr-un document semnat de generalul maior Alexandru Nicolschi, secretar general al ministerului de resort. La 17 iulie 1956, șeful Serviciului C al Securității, colonelul Gogu Popescu a comunicat hotărârea în speță Direcției Regionale Timișoara, respectiv colonelului William Steskal, locotenent colonelului Wilhelm Einhorn și căpitanului Constantin Novac, precum și penitenciarului de la Râmnicu Săraț unde se știa că era deținut preotul Johannes Heber. Însă, de la 30 decembrie 1955, Heber nu mai era acolo, fiind cerut de Direcția Regională Bacău a Securității. La 30 august 1956, locțiitorul șefului Serviciului C, locotenent colonelul Nicolae Mateescu, a cerut la Bacău lămurirea urgentă a situației, dar, între timp, Johannes Heber fusese trecut sub jurisdicția Regionalei Suceava, fără să se știe de ce. În sfârșit la 14 septembrie 1956, de la Suceava, s-a comunicat centralei de la București că Heber fusese eliberat din detenție la 31 iulie, același an. Din nefericire, nu se mai știa unde era, dispăruse ca și cum n-ar fi fost ceea ce a stârnit un moment de panică.

Nu era prima dată când se putea constata că în Securitate dreapta nu prea știa cu ce se ocupa stânga. În realitate, printr-o hotărâre adoptată la nivelul ministrului Alexandru Drăghici, lui Johannes Heber i se fixase domiciliu obligatoriu nu la Timișoara, ci în comuna Freidorf din același fost județ Timiș-Torontal și avea aprobarea să se deplaseze periodic la rudele sale din localitatea Utvin. La 7 mai 1957, a cerut să i se aprobe o deplasare la București și la Buftea, unde avea alte rude, și, pe parcursul călătoriei, a fost permanent urmărit în speranța că ar fi putut să fie surprins contactând persoane suspecte din punctul de vedere al autorităților. Ceea ce ar fi permis Securității să declanșeze un alt scandal. Nu s-a întâmplat nimic ieșit din comun. Ulterior, centrala de la București a respins o cerere a lui Heber de a întreprinde o călătorie la Ciacova, unde erau mormintele părinților săi. Ciacova era prea aproape de frontiera cu Iugoslavia. Restricția a căzut în urma unui demers al Securității din Timișoara, în speță al colonelului William Steskal, șvab și el de origine etnică, ca și Johannes Heber. La 2 aprilie 1959, prin Decizia nr. 15.415 a Ministerului Afacerilor Interne, lui Johannes Heber i-au fost ridicate și restricțiile domiciliare. La 18 mai 1959, a fost scos din evidența persoanelor cu domiciliu obligatoriu și transferat în evidența elementelor dușmănoase, inadaptabile la rigorile regimului comunist.

La 2 iunie 1956, la Ministerul Afacerilor Interne, cercetându-se arhivele Siguranței din anii premergători războiului, s-a constatat că Lazăr ștefănescu, discipolul inconștient al lui Gheorghe Săndulescu, nu fusese membru al Gărzii de Fier, cum se menționase în actul de acuzare din septembrie 1951. Deci, cel puțin una dintre acuzațiile ce i s-au adus în proces se

dovedea a fi neîntemeiată. În orice țară civilizată din lume, chestiunea ar fi condus la revizuirea procesului în care a fost condamnat. Cu toate acestea, a fost eliberat din detenție abia la 28 iulie 1964, prin Decretul de grațiere nr. 411. Până atunci, trecuse prin penitenciarele de la Jilava, Gherla, Galați, unde participase la o revoltă a deținuților, Aiud, Tecuci, Botoșani, din nou Jilava, Râmnicu Sărat și pentru a treia oară Jilava.

Inițial, Iosif Waltner a făcut cunoștință cu arestul Ministerului Afacerilor Interne din București și cu penitenciarul Jilava. În noiembrie 1955, era deținut în penitenciarul din Râmnicu Sărat considerat drept penitenciar de exterminare, unde a fost reanchetaț împreună cu episcopul greco-catolic hirotonisit clandestin Alexandru Todea. și în acest caz, s-a ajuns la concluzia că decizia hirotonisirii lui Alexandru Todea sosise de la Vatican la București prin intermediul Legației Italiei. În octombrie 1957, Iosif Waltner a fost transferat de la penitenciarul Râmnicu Sărat la cel din Pitești. Mișcarea putea fi considerată drept un semn că, dacă va avea zile, era destinat să iasă viu din detenție. Totuși, la 16 ianuarie 1958, i-a fost respinsă o cerere de recurs înaintată justiției cu un an în urmă. La 4 ianuarie 1962, se afla în penitenciarul din Dej și înainta o cerere de grațiere către Consiliul de Stat. Va fi eliberat abia peste doi ani și ceva. într-adevăr, a supraviețuit tuturor vicisitudinilor.

Despre Iosif Schubert am găsit în arhive informații deosebit de subțiri. știm că la 21 noiembrie 1960, în timp ce era deținut în penitenciarul din Dej, a fost pedepsit cu șapte zile de carceră, deoarece organizase o reuniune de rugăciuni, împreună cu nefericiții cu care împărțea aceeași celulă. Adalbert Boros a fost eliberat din detenție târziu, tot cu prilejul grațierilor din 1964. Medicul Petre Țopa a încetat din viață în penitenciarul de la Jilava, la 17 iunie 1957, orele 17,10.

Dintre cei implicați într-un fel sau în altul în același proces nu a scăpat de detenție nici medicul psihiatru Sebastian Constantinescu. A fost arestat și condamnat în 1959, întemnițat în penitenciarul Jilava și transferat apoi în colonia de muncă forțată Salcia. Arestată și ea în 1951 și condamnată într-un proces paralel, călugărița Elisabeta Gerda Kernweiss a trecut prin arestul Ministerului Afacerilor Interne și prin penitenciarele de la Jilava și Mislea, ultimul fiind o închisoare rezervată în exclusivitate femeilor. Călugărița Cristina Dewald, originară din Reșița, a împărțășit același destin. Condamnată și ea într-un proces paralel, călugărița Hildegard Reissner, după eliberare, a părăsit România, stabilindu-se în Germania Occidentală. Atestată încă din 1949, eliberată și iar arestată, călugărița Maria Ionela Cotoi a fost supus unui regim intermitent de detenție până în 1964. Trăiește și astăzi, dar nu mai exhibă stigmatе apărute spontan. Nu am reușit să aflăm nimic despre arhitecta Alexandra Dozzi. A reușit sau nu să se reîntâlnească în Italia cu soțul ei, ceva mai norocos decât ea? Fostul inspector al școlilor catolice din Banaț Francisc Kräutner, a fost și el condamnat deși fusese convocat la proces în calitate de martor. Călugărul catolic Gheorghe Crăciun, alias Bruder Leon, între 1954 și 1960 de afla deținut în penitenciarul de la Pitești. Preotul catolic Mihai Rotaru a fost plimbat prin penitenciarele de la Sighet și Aiud, iar după eliberare a slujit la parohia din Barticești, județul Neamț, unde a și încetat din viață. Un alt preot greco-catolic, ștefan Tătaru, a fost deținut în penitenciarele de la Jilava, Sighet și Gherla. După eliberare, preotul catolic Martin Mihoc a revenit în parohia sa din Jugani, județul Neamț, unde s-a stins din viață peste numai trei ani. într-un fel, se confirmau cuvintele rostite de nunțul apostolic Gerald O'Hara, atunci când a fost nevoit să plece din România: "Aici există numai trei categorii de cetățeni: oameni care au făcut pușcărie, oameni care fac pușcărie și oameni care vor face pușcărie."

Carierea de anchetator

La urma urmelor, de ce să nu spunem câte ceva și despre locotenentul Teodor Micle, cel ce orchestrase ancheta din vara lui 1951? Ce era și ce a ajuns. Se născuse la 18 iulie 1923, la București. între anii 1934 și 1943, urmase cursul primar și absolvise o școală tehnică. În septembrie 1944 s-a înscris în Uniunea Tineretului Comunist iar în 1945 în Partidul Comunist Român. A renunțat la numele adevăraț Marcovici, în virtutea Deciziei nr. 92.780 din 8 octombrie 1947 a Ministerului Justiției. Iată și funcțiile lui succesive din epocă: activist la

comisia de presă a Comitetului județean Ilfov al PCR (1944-1945); activist în secția de cadre a sectorului Ministerului Afacerilor Interne și în secția de cadre a Comitetului Partidului Comunist Român al Capitalei (1946-1947); șef al serviciului de anchete și cercetări în sectorul ministerial al Partidului Comunist Român și șef al serviciului de cadre în Centrala Industriei Hârtiei (1948); director de cadre la Editura Partidului Comunist Român (1949). La 1 ianuarie 1950 s-a încadrat în Serviciul Special de Informații, iar la 10 ianuarie 1951 a fost transferat în Direcția de anchete penale a Securității. A făcut parte și din echipa de ofițeri care l-a anchetat sub tortură pe Lucrețiu Pătrășcanu, liderul comunist căzut în dizgrația lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al partidului unic, asasinat în detenție. De asemenea, l-a anchetat și pe Avram Leiba Zissu, personalitate marcantă a mișcării sioniste din România. În 1953 a fost promovată șef de birou și abia atunci a avut timp să se apuce de studii juridice, efectuate la fără frecvență. În iunie 1956, a fost transferat în alt sector de activitate al Securității, unde a lucrat până la 5 octombrie 1967, când a fost trecut în rezervă, în baza articolului 43, litera f din Statutul Corpului Ofițerilor.

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »
Securitatea, pe urmele muribunzilor
30 martie 2008

În septembrie 1951, Tribunalul Militar al Capitalei a judecat procesul diplomaților și clericilor catolici de la Legația Italiei la București. Aceștia au primit pedepse drastice, fără a avea dreptul la un recurs corect. Dintre condamnați, parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti a ajuns într-o stare critică de sănătate, iar în aprilie 1952 regimul i-a dat voie să plece în Italia. Securitatea l-a urmărit "operativ" până la Curtici, deși era pe patul de moarte.

La 10 și 11 septembrie 1951, din partea Legației Italiei, la procesul în care erau implicați parohul Clemente Gatti și funcționarul Eraldo Pintori au asistat Adriano Revel și Altieri Zanvetto. La 13 septembrie au fost prezenți în sala de judecată Giuseppe Puri Purini și Vincenzo Di Martino, dimineața, și Gaetano Squisito, în ședința de după-amiază. La 14 septembrie au asistat la dezbateri Giuseppe Puri Purini și interpretul său, Vincenzo Di Martino. La 15 septembrie au revenit în același rol Giuseppe Puri Purini și Altieri Zanvetto. În sfârșit la 17 septembrie 1951 a fost emisă de completul de judecată și sentința-minută nr. 1228, semnată de generalul Alexandru Petrescu, președinte, coloneii Lascăr Petrovici, Ioan Petreanu și Nicolae Grigore, și locotenent colonelul magistrat Aurel Casandra, în calitate de membri.

JUSTIȚIE ASPRĂ. Pedepsele i-au uluit pur și simplu, și pe acuzați, și pe avocați, și pe asistenții din partea Legației Italiei. Le transcriem aici în ordinea legitimată de document: episcopul Augustin Pacha – 18 ani de temniță grea; parohul Clemente Gatti – 15 ani de temniță grea; funcționarul Eraldo Pintori – muncă silnică pe viață; Iosif Schubert episcop de București, hirotonisit clandestin – temniță grea pe viață; Iosif Waltner, directorul cancelariei episcopale de la Timișoara – 15 ani de muncă silnică; Adalbert Boroș episcop de Timișoara, hirotonisit clandestin – muncă silnică pe viață; Johannes Heber, secretarul Episcopiei din Timișoara – 12 ani de muncă silnică; Gheorghe Săndulescu și Lazăr Ștefănescu, animatorii Partidului Social-Creștin – muncă silnică pe viață, și pentru unul, și pentru celălalt; și medicul Petre Țopa – 10 ani de temniță grea. În patru zile, condamnații aveau dreptul să facă recurs și chiar l-au făcut. La 18 septembrie 1951, deci înainte de judecarea recursului, sentința a apărut în Scînteia, cotidianul oficial al partidului comunist cunoscut atunci sub titulatura de Partidul Muncitoresc Român. Recursul a fost luat în considerație de instanța Tribunalului Militar București abia la 14 decembrie 1951. și a fost respins. și lucrurile nu s-au oprit aici. În documentele ei cu circulație secretă, Securitatea recomandă Ministerului român al Afacerilor Externe să solicite rechemarea la Roma a diplomaților și funcționarilor italieni Giuseppe Puri Purini, Antonio Spinedi, Enrico Paris, Eduardo Squisano, Leo Giacomello și Giovanni Lanzutti și a altora, cu toate că unii din ei deja părăsiseră țara. În

schimb, la 26 septembrie 1951, aceeași instituție informativă și represivă comunica lui Grigore Preoteasa, ministru adjunct al Afacerilor Externe, că nu avea nimic împotriva să se prelungească viza de ședere în țară pentru Aruistide Giulianelli, Altieri Zanvettor, Pietro Bellina, Natale Zoldan și Oddo Bontempi. Ciudaț deoarece patru din ei, până în urmă cu câteva săptămâni, figurau pe lista spionilor din rețeaua pasămite coordonată de Legația Italiei. și Altieri Zanvettor, într-adevăr, va rămâne la București până la eliberarea parohului Clemente Gatti din închisoare. Problematică era numai situația lui Pietro Sturoni, născut la 23 iunie 1897, la Avio, Trento, Italia, paznic la cimitirul militar italian de la Ghencea, și Giacomo Oleva, paznic de noapte la imobilul Legației italiene din str. Arhitect Ion Mincu nr. 12. Până la urmă, se pare că au avut un oarecare noroc și nu au fost declarați spioni.

“OBIECTIVELE” SECURITĂȚII. La 11 octombrie 1951, o notă a Securității române consemna situația de ultimă oră din cadrul Legației Italiei și mișcările în perspectivă ale membrilor ei. Erau plecați în concediu, în patrie, dactilografa Emma Spagnoli, în curs de transferare la Stockholm, în Suedia, și Enrico Paris care va rămâne la Roma, la dispoziția Ministerului italian de Externe. Giuseppe Puri Purini urma să plece din țară atunci când ar fi venit din Italia cel desemnat să-l înlocuiască. Familia sa se pregătea să plece la Roma peste două-trei zile. Eduardo Squisano era transferat la Tripoli, în Libia, iar Aristide Giulianelli trebuia să plece din România până la 15 octombrie 1951. Funcționarul Monaci Galliano era transferat la consulatul de la Bordeaux, în Franța, Leo Giacomello la consulatul din Salonic, în Grecia, Antonio Spinedi la Legația Italiei de la Ankara, în Turcia, iar Vito Alvaro Beltrani la consulatul italian din Seattle, în Statele Unite. Din alte documente ale Securității rezulta că agenții ei capturasera din interiorul legației un buletin conținând textul Convenției de Armistițiu încheiată între Puterile Aliate și România, la Moscova, în noaptea de 12 spre 13 septembrie 1944. Era un document publicat în ziarele românești și rămâne de neînțeles de ce Securitatea îl considera o captură de soi. Din alt document al Securității se putea înțelege că, de câteva luni, era interceptată corespondența dintre eleva Dana Crivăț din București și fiul lui Bruno Manzone, student la medicină la Roma. Faptul că un temut serviciu represiv și informativ ajunsese să-și piardă timpul ocupându-se de un amor juvenil era simptomatic. Cum se va dovedi și în viitor, multe acțiuni ale Securității purtau marca demenței pure. Din alte documente emise atunci, în octombrie 1951, se devalau și intențiile din perspectivă ale Securității. Cei ce erau rechemați în Italia sau transferați la alte legații și consulate, locuiau la București pe străzile Popa Tatu nr. 1, Nicolae Iorga nr. 22, I. C. Frimu nr. 5, Alecu Constantinescu nr. 60, Minotaurului nr. 54 și Aleea Mitropoliei nr. 5. Or, după scandalul declanșat în jurul Legației Italiei, Securitatea solicita Ministerului Afacerilor Externe rechiziționarea locuințelor respective și plasarea noilor diplomați și funcționari așteptați din Italia într-un singur bloc cu apartamente, pus la dispoziție de Oficiul pentru deservirea corpului diplomatic. De ce așa și nu altfel? “Pentru a se putea instala din timp în aceste apartamente tehnică operativă.” Era vorba de microfoane, firește, aceasta fiind tehnica operativă de vârf de care dispunea Securitatea atunci.

IZOLARE. După pronunțarea sentinței, timp de aproape șapte luni, parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti nu a putut fi abordat de nici un reprezentant al Legației Italiei. și se poate subînțelege ce stări de spirit a traversat deținutul în tot acest răstimp. Abia la 9 aprilie 1952, ministrul Alberto Calisse, însoțit de Altieri Zanvettor, a primit autorizația să-l viziteze pe preotul condamnat între orele 11:25 și 11:55, la penitenciarul bucureștean Văcărești. Din ianuarie 1952, Clemente Gatti se simțea tot mai rău, dar a recunoscut că medicul penitenciarului făcea tot ce stătea în puterea sa spre a-i atenua suferința. La întâlnirea cu conaționalii săi, a fost adus la vorbitor purtat de gardieni pe brațe. Era pe jumătate paralizat și i-a spus ministrului italian: “Partea stângă nu o mai simt deloc.” și a adăugat: “Conaționalii mei să intervină și să ceară libertate pentru mine.” Iar nota Securității care consemna scurta lor întâlnire mai preciza: “Cei care l-au vizitat pe Gatti au rămas profund impresionați de starea sănătății sale și, de câteva ori, au schimbat priviri semnificative în acest sens.” Numai Securitatea nu se lăsa impresionată de nimeni și de nimic. în ziua imediat următoare, în urma unui aranjament italo-român survenit la un nivel

superior, deasupra Securității, parohul Clemente Gatti a fost eliberat din detenție, găzduit un scurt timp la Legația Italiei și tratat provizoriu de medici convocați din oraș de Alberto Calisse. După ce s-a întremat cât de cât a fost urcat într-un tren cu destinația Viena, însoțit de doi curieri italieni, care îndeplineau și oficiul de infirmieri. În compartimentul alăturat Securitatea a plantat doi dintre ofițerii ei, în haine civile, care i-au supravegheat pe Clemente Gatti și pe însoțitorii săi până la frontieră. În acte, parohul era tratat ca un personaj expulzat dar era imobilizat pe o targă și se zbătea între viață și moarte. Fiind de neînțeles ce putea să-și imagineze Securitatea. Credea că parohul simula maladia de care fusese cuprins în detenție? Se temea să nu sară din trenul în marș pentru a agita spiritele împotriva regimului comunist?

EXCES DE ZEL. La întoarcerea din misiune, unul dintre ofițerii la care ne referim a înaintat superiorilor săi următorul raport care spune totul despre mentalitatea din epocă a unei instituții de tristă memorie: "Subsemnatul, locotenent de securitate Mihai Grigoraș, în seara zilei de 14/15 aprilie a.c., împreună cu tov. sublocotenent Stoica de la Serviciul 18, am supravegheat pe traseul CFR București-Curtici pe numitul Clemente Gatti. Am plecat cu tovarășul de la Serviciul 18 la Gara de Nord, la ora 24:00. Pe la ora 23:40 și-a făcut apariția o mașină Skoda de Cruce Roșie, din care a fost scos preotul Gatti, însoțit de doi tovarăși (menționez că acești doi tovarăși au fost cunoscuți de tovarășul de la 18), care l-au adus în vagon. La sosirea mașinii de Cruce Roșie, și-au făcut apariția și doi indivizi (probabil curieri), care au început să-l îngrijească. (Tot ce am arătat mai sus am aflat de la unul din cei doi tovarăși care l-au adus întrucât noi am venit mai târziu.) La orele 0:40, trenul a plecat. Noi ne-am instalat alături de compartimentul lui Gatti, iar curierii ocupau al treilea compartiment de noi. În tot timpul parcurșului, preotul Gatti a gemut și s-a zvârcoliț cerând mereu apă. Curierii, din cinci în cinci minute, veneau în compartimentul lui Gatti, unde stăteau câte 5-10 minute și-l îngrijeau, dându-i mereu să bea dintr-o sticlă, probabil apă minerală. Curierii nu s-au culcat aproape toată noaptea, l-au supravegheat în permanență. De abia dimineața, pe la orele 4, când a adormit popa, s-au culcat și ei circa o oră și jumătate. În tot timpul cât popa Gatti gemea, curierii fumau țigare după țigare, fiind foarte îngrijorați de starea lui Gatti.

Aceeași atmosferă a fost până în stația Curtici. În toate stațiile unde trenul se oprea, am ieșit pe culoar, uitându-ne indiferenți pe geam, fiind foarte atenți și la popă. În stația Curtici ne-am dat jos întrucât au venit organele de grăniceri pentru controlul pașapoartelor. Am stat în stația Curtici și am supravegheat în continuu vagonul cu popa, până la ora 14:30, când a plecat. În tot timpul acesta, cât trenul a stat în

Curtici, curierii au stat numai în vagon, neavând voie să coboare jos fumând la geam. Nu am semnalat nimic suspect pe tot parcurșul drumului, în afară de cele arătate mai sus. Totuși, cred că curierii au simțit că sunt urmăriți, întrucât erau foarte atenți asupra noastră și, mai ales în Curtici, unde nu mai era nici o persoană în vagon. La orele 16:30 am plecat la Arad. Locotenent de securitate Mihai Grigoraș." Ce s-a întâmplat ulterior cu parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti numai în Italia se mai poate afla.

HĂRȚUIRE. Chiar la 17 septembrie 1951, când a luat cunoștință de sentința împotriva soțului ei, Argilia Pintori a înaintat autorităților românești, în numele lui, o cerere de grațiere. Cererea nu a fost luată în seamă și nu a primit nici un fel de răspuns. Oricum, era de așteptat ca Eraldo Pintori, după ce a fost condamnat să fie lăsat în pace și să aibă parte de liniște măcar în detenție. Nu a fost să fie așa. Adevărata lui hărțuire, mult mai sâcâitoare decât cea din timpul anchetei premergătoare procesului, a început la numai o săptămână după ce a fost internat în penitenciarul Jilava.

La 25 septembrie 1951, colonelul Petre Petrescu și căpitanul Mihai Niculescu, cu adresa nr. 141/4149, au cerut Direcției a VIII-a de anchete penale să-l supună pe Eraldo Pintori unor noi interogatorii, spre a obține din depozițiile lui, în primul rând, un istoric cu date cât mai complete al Institutului italian de cultură din București. Cum a luat ființă, din ce fonduri s-a întreținut care au fost directorii lui succesivi pe parcurșul timpului, ce activități oficiale și neoficiale desfășurase, cine îl frecventa și ce știa Eraldo Pintori despre vizitatorii lui, toate

fiind chestiuni pe care Securitatea putea să le afle din arhivele Ministerului român al Afacerilor Externe. Nu trebuia să mai chinuiască și să pună la încercare memoria unui biet deținut.

și iată ce-i mai interesa pe cei doi ofițeri: schița topografică exactă a Legației Italiei și a clădirilor anexe, în special a aceleia care servea drept sediu atașatului comercial, cu subsol, parter și etaj; schița locuinței ministrului și a lui Oddo Bontempi, valetul acestuia; sistemul de pază al legației; indicații cât mai exacte, cu schițe detaliate, asupra ușilor exterioare, a ușilor dintre birouri, a telefoanelor, caselor de bani și fișetelor din legație; referitor la subsolul legației, schițele trebuiau să descrie toate intrările, birourile, ferestrele și poziția cazanelor de încălzire centrală; de la parter prezentau interes camera telefonistului de la centrală și cea a paznicului, garajul, curțile din fața și din spatele edificiului, precum și străzile spre care se putea ieși din incinta legației; în ceea ce privea etajul, se solicita informații despre tot ce exista acolo, indicații precise despre cabinetul ministrului și celelalte birouri, pozițiile dulapurilor, fișetelor, caselor de bani și meselor din birouri, ale ușilor și ferestrelor; amănunte despre tipologia caselor de bani din legație, dacă erau cu cifru sau fără cifru și cine se afla în posesia cifrurilor și cheilor lor; ce conținea arhiva legației, în general; date despre încuietorile din legație, exterioare și interioare, dacă erau asigurate cu broaște yale sau simple și dacă aveau siguranțe speciale sau dacă erau cuplate la un sistem de alarmă sonor sau optic.

Era clar că Securitatea preconiza o pătrundere prin efracție, nocturnă, firește, în interiorul Legației Italiei, prin încălcarea statutului ei de extrateritorialitate. Însă documentele cercetate de noi nu atestă că un asemenea abuz ar fi fost săvârșit.

Diplomații italieni, sub ochii informatorilor

Prin informatorii recrutați din Legație, Securitatea supraveghea cu atenție atmosfera și starea de spirit din oficiul diplomatic italian. Sentința împotriva parohului Clemente Gatti și a funcționarului Eraldo Pintori îi consternase pe toți diplomații și funcționarii. "De când cu procesul – raporta un informator, la 19 septembrie 1951 —, ministrul Alberto Calisse este într-o așa stare de furie încât funcționarii caută să nu apară în fața lui. Dr. Giuseppe Puri Purini este și el de o nervozitate grozavă și bruschează și el pe funcționari." Aristide Giulianelli ceruse transferul la un oficiu diplomatic din altă țară. La începutul lui septembrie, Mario Bottazzi revenise singur din concediul petrecut în Italia, lăsându-și soția la Roma, semn sigur că nu mai voia să rămână la București. Antonio Spinedi, împreună cu Pietro Bellina, tratase la întreprinderea de mesagerie Sovromtransport expedierea automobilului său la Ankara.

Presupuneri

Părerile despre procesul ita-lienilor din 1951 erau împărțite. Antonio Spinedi aprecia că, "datorită destăinuirilor sale, Eraldo Pintori va fi judecat și în Italia, pentru divulgarea unor secrete de staț și i se va confisca toată averea". Dimpotrivă, Antonio Revel considera că Eraldo Pintori fusese învinuit pe nedrept atunci când completul de judecată i-a imputat o absurditate; anume, faptul că fișele pe care le întocmise la Institutul italian de cultură ar fi fost rezervate celor recrutați ca informatori ai lui Bruno Manzone și, implicit ai Legației Italiei. În lumea întreagă, institutele italiene de cultură procedau la fel, fișându-i pe cei ce le frecventau sistematic, aceștia fiind socotiți drept prieteni ai italienilor. Iar Altieri Zanvettor era pornit cu deosebire împotriva lui Gheorghe Săndulescu și Lazăr ștefănescu, pe care îi definea drept niște escroci. "Cu trei partizani – spunea șeful contabilității Legației —, nu se putea răsturna un regim bazat pe mase".

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »

Viziuni mistice anticomuniste

30 martie 2008

În septembrie 1951, la Tribunalul Militar București s-a desfășurat procesul diplomaților italieni și a colaboratorilor români ai acestora. Pentru a-i „încolți” pe clericii catolici subordonați Legației Italiei, anchetatorii au pretins că aceștia aveau legături cu o călugăriță cu probleme mentale, care susținea că Maica Domnului îi transmitea mesaje anticomuniste.

Al doilea personaj important din loț parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti, s-a trezit într-o situație pe care nimeni nu putea s-o prevadă. O parte din banii pe care-i distribuise greco-catolicilor din Transilvania ajunseser la călugărița Maria Ionela Cotoi și la călugărul Gavrilă Sălăjan, persoane considerate recalcitrante, care creau probleme destul de stânjenitoare regimului comunist dar despre care parohul nu avea cunoștință. și completul de judecată îl acuza că ar fi finanțat tentative de rebeliune printre clericii și mireni legați de catolicism. Chestiune extrem de gravă, la care Clemente Gatti nici măcar nu putea riposta, deoarece, efectiv, nu știa despre ce era vorba.

O CĂLUGĂRIȚĂ CONTROVERSATĂ. Călugărița Maria Ionela Cotoi era o ființă dominată de exaltări mistice, pretindea că-i apăreau periodic stigmatate la mâini și picioare și episcopul greco-catolic Ioan Suciu, pe parcursul întregului an 1948, o plimbase în turnee incendiare prin diverse localități din Ardeal. Excelent orator, episcopul Suciu se lansa în discursuri anticomuniste de o remarcabilă virulență, iar călugărița Cotoi, etalându-și stigmatate, împărțea auditoriului manifeste prin care ar fi fost abilitată să comunice populației mesaje induse de divinitate. În realitate, în manifestele respective se putea recunoaște stilul și retorica pastoralelor lui Ioan Suciu. Iar după arestarea episcopilor greco-catolici și internarea lor, în domiciliu obligatoriu, la Mănăstirea Căldărușani, călugărița se angajase pe cont propriu în pelerinaje de aceeași factură, sfârșind prin a intra și ea în ancheta Securității. În speranța că-l va încolți pe Clemente Gatti și îl va așeza într-o lumină jenantă, compromițătoare pentru romano-catolici, președintele Tribunalului Militar și al completului de judecată, generalul Alexandru Petrescu, convocase în instanță ca martori pe medicul psihiatru Sebastian Constantinescu, și pe preotul greco-catolic Gheorghe Grecu, personaje care o cunoscuseră îndeaproape pe călugărița Maria Ionela Cotoi și care aveau îndoiele cu privire la starea de sănătate a facultăților ei mintale. Medicul o întâlnise pe călugărița Cotoi înainte de plecarea lui Gerald O'Hara din țară, când fusese solicitat de Nunțiatura papală s-o consulte în calitate de specialist. Ceea ce însemna că însuși O'Hara nutrea anumite dubii privind și stigmatatele suspecte ale călugăriței, și capacitatea ei supranaturală de a recepta mesajele divinității.

În declarația sa din 13 septembrie 1951, Sebastian Constantinescu a expus aceleași concluzii pe care le comunicase și fostului nunțiu. și o reproducem aici exact cum a fost consemnată de grefier: „Pe Maria Cotoi am cunoscut-o în urmă cu doi ani și ceva. A venit la mine preotul Louis Barral, pe la începutul lunii iunie 1949, care mi-a cerut să examinez o pacientă la Nunțiatura papală din București. M-am prezentat la Nunțiatura papală, unde nunțul Gerald O'Hara și secretarul Guido Del Mestri mi-au comunicat că doresc avizul științei mele medicale asupra numitei Maria Ionela Cotoi, despre care pretindeau că reprezintă fenomene supranaturale, de natură mistică. Mi-am început cercetarea medicală asupra numitei Maria Ionela Cotoi și, după o examinare minuțioasă asupra stării sale mintale, am ajuns la concluzia că numita este o alienată mintal, suferind de psihoză sistematizată mistică, și am recomandat lui Gerald O'Hara și lui Guido Del Mestri că este necesar să fie internată într-un spital de boli mintale. Am constatat că plăgile sângerânde, care erau considerate drept stigmatate mistice, nu erau altceva decât mutilații provocate cu un corp tăioș în diferite regiuni ale corpului, călugărița pretinzând apoi că acestea sunt apariții spontane. Am putut dovedi lui Guido Del Mestri personal că Maria Ionela Cotoi, pretinzând că merge la cloșet a încălțat niște sandale fără urmă de sânge și, la întoarcere, erau pătate de sânge proaspăt din rănilor redeschise în absența noastră, în timpul cât fusese afară. Am mai dovedit lui Gerald O'Hara și Guido Del Mestri că toate pretinsele ei minuni erau escrocherii care nu aveau nimic de a face cu fenomenele supranaturale. Deși le-am recomandat că Maria Ionela Cotoi, fiind alienată mintal, trebuie să fie internată într-un spital de boli mintale, nu au luat nici o

măsură și au privit avizul meu cu rezervă. În urma avizului meu că este alienată mintal și escroacă, când am mai mers să o văd, Gerald O'Hara și Guido Del Mestri mi-au comunicat că Maria Ionela Cotoi nu mai este acolo, apoi mi-au plătit onorariul în sumă de lei 50.000 și de atunci nu am mai văzut nici pe Maria Ionela Cotoi, nici pe Gerald O'Hara. Părerea mea despre cazul Maria Ionela Cotoi, ca om de știință, este că totul a fost o escrocherie determinată de preoții greco-catolici, care au utilizat psihoza ei mistică și marea ei sugestivitate, ajungând să-i impună executarea acestor fenomene zise supranaturale, care însă nu au nimic comun cu supranaturalul." Documentul era semnat nu numai de Sebastian Constantinescu, ci și de generalul Alexandru Petrescu. Se mai preciza că medicul Sebastian Constantinescu avea 50 de ani, era directorul Spitalului de boli mintale din București și locuia pe str. Dogari nr. 9.

EPISCOPUL SUCIU, „AUTOR-MORAL”. În aceeași zi, 13 septembrie 1951, a fost interogat în calitate de martor și fostul preot greco-catolic Gheorghe Grecu, rămas fără parohie și ocupație după scoaterea cultului său în afara legii. Întrebările și răspunsurile s-au fixat într-o stenogramă, pe care, de asemenea, o reproducem aici integral:

„Întrebare: Când și în ce împrejurări ați cunoscut-o pe călugărița Maria Ionela Cotoi?

Răspuns: Pe călugărița Maria Ionela Cotoi am cunoscut-o prin anul 1947, când eu eram încredințat de către Episcopia Clujului, dr. Iuliu Hossu, ca preot pentru îngrijirea bolnavilor greco-catolici din clinicile universitare din Cluj, între care bolnavi se găsea și călugărița Maria Ionela Cotoi, sub tratamentul de tuberculoză intestinală.

Î.: Care au fost relațiile dvs. cu călugărița Maria Ionela Cotoi?

R.: Relațiile dintre mine și călugărița Maria Ionela Cotoi au fost ca între preot și credincios.

Î.: Ce știți dvs. în legătură cu Maria Ionela Cotoi?

R.: În legătură cu Maria Ionela Cotoi am auzit de la călugărițele care erau colegele ei, de la preotul Aurel Leluțiu și de la ea personal că ar fi avut viziuni. Mai târziu, fiind primită în ramura contemplativă a călugărițelor de la Blaj, Maria Ionela Cotoi a fost sub directa supraveghere a episcopului dr. Ioan Suci și a preotului Aurel Leluțiu. În acest timp, au apărut mai multe manifeste cu caracter antidemocratic, care instigau pe credincioși la nesupunere față de autoritatea de stat și chiar la rebeliune. Aceste manifeste erau redactate în așa fel încât li se atribuia proveniența ca fiind de la Maica Domnului, transmise prin călugărița Maria Ionela Cotoi. Aceste manifeste au fost însoțite de o recomandare a episcopului dr. Ioan Suci către credincioșii greco-catolici și astfel au fost difuzate. Față de felul cum o cunosc eu pe Maria Ionela Cotoi și stilul în care erau întocmite manifestele nu pot să cred că acele manifeste erau opera ei, întrucât cunosc calitățile sale intelectuale, care sunt submediocre, și are un limbaj foarte simplu, modest și lipsit de orice năzuință stilistică. Eu, de asemenea, exclud categoric posibilitatea ca acele manifeste să fi provenit de la Maica Domnului, întrucât se vedea clar că ele aveau un scop politic și nicidecum religios. Stilul acestor manifeste este aproape identic cu al episcopului dr. Ioan Suci, ceea ce mă face să cred că el, împreună cu preotul Aurel Leluțiu, ar fi autorii întregii înscenări. Faptul că numita Maria Ionela Cotoi afirmă că ar fi vizionară eu mi-l explic în felul următor: ea, având o pregătire intelectuală submediocră, suferind de o boală care, desigur, a avut influență și asupra nervilor ei, la care s-a mai asociat și programul mistico-religios pe care episcopul dr. Ioan Suci și preotul Aurel Leluțiu îl impuneau călugărițelor din ramura contemplativă, ramură din care făcea parte și Maria Ionela Cotoi, aceasta, până la urmă, a început să-și facă iluzii și să afirme că ar avea viziuni. Această stare a călugăriței Maria Ionela Cotoi a fost exploatată de autorii manifestelor antidemocratice. Astfel, ei au dat acestei situații o explicație mistico-religioasă, intenționat greșită, în scopul de a induce pe credincioși în eroare și de a lovi în interesele Republicii Populare Române. Acțiunea celor ce au creat și susținut cazul călugăriței Maria Ionela Cotoi a fost numai o acțiune politică subversivă, îndreptată împotriva statului român și nicidecum un adevăr religios.”

În ultima zi a procesului, generalul Alexandru Petrescu conta pe cele două mărturii întocmai cum mizează trisorii pe asul din mânecă. Era convins că parohul Clemente Gatti, din solidaritate catolică, nu ar fi ezitat s-o apere pe călugărița Maria Ionela Cotoi, ceea ce,

desigur, i-ar fi permis să-l compromită în fața instanței, prezentând completului de judecată și asistenței conținutul declarațiilor lui Sebastian Constantinescu și Gheorghe Grecu. În cazul în speță, împotriva cuvântului unui doctor în psihiatrie și al unui fost slujitor al greco-catolicismului, nimeni n-ar fi îndrăznit să pledeze. Martorii convocați de generalul Alexandru Petrescu la tribunal nu puteau fi contraziși. Însă Clemente Gatti nu a mușcat din momeală. Când generalul a întrebat: „Ce crede Gatti despre Maria Ionela Cotoi?”, parohul bisericii italiene din București a răspuns sec: „Nu cunosc personal persoana. Eu, ca preot catolic, cred în Dumnezeu, cred și în minuni, dar nu cred în prostia aceasta.” și generalul a bătut în retragere.

ȚINTA: CLEMENTE GATTI. Nici în celălalt caz, al călugărului Gavrilă Sălăjan, refugiat în Munții Maramureșului în timpul progoanei împotriva greco-catolicilor, Alexandru Petrescu nu a putut dovedi că rebelul ar fi fost susținut financiar de Clemente Gatti. Spre a impresiona asistența, generalul a etalat în instanță niște scrisori confiscate de Securitate, reprezentând corespondența dintre călugăr și un anume Dumitru Oroș locuitor dintr-un sat de poalele munților amintiți. Dumitru Oroș îi scria lui Gavrilă Sălăjan: „Siguranța nu te mai poate tolera. Ar fi vrut să te fi putut prinde prin trădare și fără tulburarea poporului.” și îl mai înștiința pe călugăr că postul de radio Vocea Americii anunțase ocuparea Coreei, iar el, personal, visase că războiul va începe la 15 septembrie... 1950. Or, trecuse exact un an de atunci și numai conflictul din peninsula coreeană, departe de România, era un război cald. În timp ce Gavrilă Sălăjan îi răspundea lui Dumitru Oroș: „Inima neprihănită a Mariei să ne ocrotească. Ne trebuie o oală cam de 8-10 litri”, exprimându-și totodată dorința de a coborî într-o noapte în saț pentru a-și procura un sac de mălai. Atât și nimic mai mult. Nimic despre parohul Clemente Gatti și nimic despre bani proveniți eventual de la el. Ce își imagina generalul Alexandru Petrescu că ar fi putut dovedi cu acele așa-zise probe rămâne și azi un mister pentru cel care cercetează dosarele acestui proces.

În finalul depozițiilor sale, Clemente Gatti a spus că n-a cunoscut niciodată conținutul scrisorilor unor terți din lumea clericilor catolici, pe care le-a transmis prin intermediul Legației Italiei la Vatican. și, când i s-a cerut și o declarație scrisă, a reiterat adevărul că pentru toate acțiunile sale a avut acordul lui Michele Scammacca, iar în cele din urmă a ajuns la fondul problemei: misiunea lui era o misiune franciscană și va rămâne aici, alături de săracii acestei țări. Adică exact ce-i spusese lui Giuseppe Puri Purini înainte de a fi arestat.

ANCHETĂ-MARATON. Ceilalți inculpați implicați în proces s-au descurcat mai mult sau mai puțin onorabil în confruntările cu completul de judecată. Declarațiile lui Eraldo Pintori au fost sistematic falsificate. Despre parohul Clemente Gatti, acesta a declarat că dorea să rămână în România pentru a-și continua misiunea franciscană, bisericască, călăuzindu-i spiritual pe enoriașii din parohia sa. Însă grefierul i-a răstălmăcit cuvintele în mod grosolan: „în legătură cu refuzul lui Clemente Gatti de a pleca în Italia, eu cred că n-a voit să părăsească țara pentru că urmărea să-și continue activitatea de spionaj și arestarea sa să fie considerată o persecuție la adresa bisericii catolice.” Intuind vulnerabilitățile lui, judecătorii l-au supus pe Eraldo Pintori unui adevărat maraton al declarațiilor scrise. Într-o singură zi, a fost obligat să aștearnă pe hârtie tot ce știa despre 193 de persoane pe care le cunoscuse, începând cu cântărețul de operă George Niculescu-Basu și terminând cu eleva Dana Crivăț, iubita fiului lui Bruno Manzone. În ziua imediat următoare i s-au mai cerut informații despre alte 49 persoane, începând cu lingvistul Iorgu Iordan și terminând cu Sergiu Malagamba, șeful unei orchestre de jazz, intrat în conflict cu autoritățile comuniste, care considerau că jazzul reprezenta decadența lumii capitaliste. Numai despre Aristide Giulianelli, Pintori redactase șase file și jumătate. La fel despre Eduardo Squisano, Gaetano Squisito și despre alți câțiva diplomați din alte legații decât cea italiană, asemeni lui Ronald George Watts prin secretar la Legația britanică, sau Lubomir Hrnjak, secretarul Legației Iugoslaviei. și după tot acest chin, era cât se putea de normal ca pe Eraldo Pintori să-l lase nervi și, în final, să exclame: „Fiți interpreții pe lângă poporul român să mă ierte.” Nu avea pentru ce să fie iertat pentru că nu poporul român îl târâse într-o mascaradă judiciară nedemnă, transformându-l din om în

neom.

Adalbert Boros a confirmat că fusese hirotonisit clandestin episcop al diocezei de Timișoara, la 12 decembrie 1948, în ideea de a exista o persoană de schimb în cazul când Augustin Pacha, ajuns la o senectute adâncă, nu va mai fi. Penibile au fost depozitiile lui Gheorghe Săndulescu, șeful așa-zisului Partid Social-Creștin: „Comitetul nostru central – a spus acesta – era fictiv. Aveam interesul ca să sporim încrederea membrilor, făcându-i să creadă că organizația noastră se sprijinea pe forțe mari. Aveam interesul ca Statele Unite și Anglia să ne creadă o forță mare.” Iar medicul Petre Țopa, evident speriat a recunoscut și ce făcuse, și ce nu făcuse. Între altele, deși nu-i ceruse nimeni, a spus că Bruno Manzone îl scosese din țară pe generalul Petre Ionescu – un apropiat al fostului prim-ministru Nicolae Rădescu, fugit din România în vara lui 1946 -, printr-o înțelegere cu autoritățile iugoslave.

Vaticanul, „agentură imperialistă”

De-a dreptul stupid a fost comportamentul avocaților din oficiu repartizați de instanță să-i apere pe inculpații din boxă. Ladislau Savin, apărătorul impus în cele din urmă lui Augustin Pacha, a început prin a bate câmpii, făcând apologia apărătorului de tip nou, atent și la interesele statului comunist și la conjunctura internațională din timpul său, dar mult mai puțin la interesele inculpatului. După opinia lui, Eugenio Pacelli, fostul Papă Pius al XII-lea, ar fi fost trup și suflet alături de Hitler, ceea ce ar fi explicat și evoluția postbelică a Sfântului Scaun spre anticomunism și așa-zisa subminare a democrației din țările socialiste, satelite ale Uniunii Sovietice. În aceeași optică, Augustin Pacha nu era vinovaț „Vaticanul, agentură imperialistă, este autorul spiritual, instigatorul în acest proces”. La fel, avocatul Mihail Mayo, apărătorul lui Eraldo Pintori, s-a dezlănțuit vehement împotriva Vaticanului, „umil servitor al imperialismului american”. Iar avocatul Manole Roman, apărătorul parohului Clemente Gatti, la rândul lui, a declarat că acesta ar fi acționat sub constrângerea Vaticanului. Efectiv, acuzații nu au fost apărați în acel proces avocații lor afirmându-se mai ales ca propagandiști zeloși ai concepției comuniste despre justiție și drept.

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »

Interogatorii fără sfârșit
30 martie 2008

În septembrie 1951, la Tribunalul Militar București a început procesul diplomaților italieni și a colaboratorilor români ai acestora. Lotul cuprindea zece inculpați, considerați de Securitate „spioni redutabili”, culpabili de subminarea siguranței statului comunist. Ei au fost împinși de-a valma într-un proces în care nu aveau ce căuta împreună, chiar dacă ar fi fost vinovați.

După ce procesul verbal final conceput de locotenentul Teodor Micle a fost însușit și aprobat de conducerea Securității și după ce s-au obținut dezlegările de rigoare de la conducere statului, drumul spre proces a fost parcurs rapid și în linie dreaptă. La 4 septembrie 1951, maiorul de justiție Aurelian Frățilă din Parchetul Tribunalului Militar București a redactat referatul introductiv pentru trimiterea în judecată a lui Augustin Pacha, Pietro Ernesto Clemente Gatti, Eraldo Pintori, Iosif Schubert, Adalbert Boroș, Iosif Waltner, Johannes (Ioan) Heber, Lazăr Ștefănescu, Gheorghe Săndulescu și Petre Țopa.

VATICANUL, „DUȘMAN AL PĂCII”. Nu știm dacă ordinea în care erau prezentați și pe care am respectat-o întocmai era una aleatorie sau dacă exprima opinia Securității despre pericolozitatea fiecăruia dintre ei. În spatele tuturor, aprecia numitul Frățilă, sta Vaticanul, „dușman de moarte al libertății popoarelor și al păcii, care duce de multă vreme o mârșavă activitate împotriva noastră, împotriva oamenilor muncii din țara noastră”. Mai erau evocate în referatul introductiv, ceea ce în justiția dintotdeauna se numea rechizitoriu, vizita lui Augustin Pacha la Berlin, audiența acestuia la Hitler, hirotonisirea clandestină a lui Iosif Schubert și Adalbert Boros în rang de episcopi, în urma unor dispoziții ale Vaticanului, sosite la București prin intermediul Legației Italiei, și sumele avansate de Clemente Gatti clericilor

catolici din Transilvania, dintre care o parte ar fi ajuns la călugărița Maria Ionela Cotoi, la care vom mai avea un prilej să ne referim.

În ziua următoare, la 4 septembrie 1951, generalul locotenent Alexandru Gavrilesco, comandantul Regiunii a II-a militare, a semnat ordinul nr. 1055, de trimitere directă în judecată a lotului alcătuit de o asemenea manieră încât să afecteze profund imaginea și prestigiul Legației Italiei. Toți arestații se aflau atunci internați la penitenciarul Jilava și, cu o zi înainte de declanșarea procesului, au fost aduși cu dubele la București, pentru a-și cunoaște avocații repartizați din oficiu. Avocatul Manole Roman îl apăra pe Clemente Gatti, iar Mihail Mayo pe Eraldo Pintori. Preoții Johannes Heber, Iosif Waltner, Adalbert Boros și Iosif Schubert erau apărați de avocații Vasile Gheciu, Barbu Solomon, Nicolae Hogaș și George Dumitrescu. Gheorghe Săndulescu și Lazăr ștefănescu erau apărați de Victor Lăzărescu și, respectiv, Eugen Ionescu. Avocatul Constantin A. Constantinescu îl apăra pe medicul Petre Țopa. Inculpații nu aveau dreptul să-și aleagă alți avocați decât cei indicați de anchetatorii Securității. Augustin Pacha nu a acceptat apărător din oficiu și a declarat că se va apăra singur.

MEDIATIZARE PROPAGANDISTICĂ. În aceeași zi, 9 septembrie 1951, declanșarea procesului a fost anunțată prin posturile de radio și presa centrală și, simultan, șefii Securității au ordonat telegrafic unităților din teritoriu să supravegheze starea de spirit a populației în relație directă cu evenimentul gata să se consume la bara justiției și să raporteze la București orice atitudine deosebită, de dezaprobare sau de adeziune la acțiunea autorităților. În rapoartele consultate de noi nu am întâlnit nimic semnificativ: populația se obișnuise cu asemenea înscenări și reacțiile ei nu exprimau decât un sentiment de lehamite, cum se întâmplă de regulă sub dictaturi. Placidă era și starea de spirit a acuzaților înghesuiți în boxa Tribunalului Militar. La 10 septembrie 1951, prima zi a procesului, Iosif Waltner, de pildă, știa de la bun început cum se va încheia mascarada și nu a acordat nici un fel de atenție prezentării rechizitoriului, preferând să cerceteze ambianța din sala de judecată, tavanele și stucaturile de pe pereți, fapt care l-a scos din sărite pe procurorul Ovidiu Teodorescu. Oprindu-se din lectură, pe un ton ridicat acesta s-a adresat acuzatului și sălii întregi: „Actul de acuzare se citește pentru ca acuzații să știe de ce sunt vinovați. Din acest motiv, socotesc că acuzatul Iosif Waltner, în loc să dea atenție construcției localului, aparatelor de stingere a incendiilor, frizurii și căscatului, este mai bine să asculte ce se citește, ce i se pune în sarcină.” Plictisit Iosif Waltner nu a avut nici un fel de reacție.

După prezentarea rechizitoriului, li s-a acordat și acuzaților un drept limitat la cuvânt. Augustin Pacha, cum declarase de la început s-a apărat singur și din documente se poate deduce că a făcut-o mai bine decât orice avocat din oficiu, speța acestor juriști de ultimă oră sau cu o oarecare vechime, dar convertiți la ticăloșie, jucând îndeobște în beneficiul Securității și al regimului comunist. Nu este adevărat ce s-a spus aici, a obiectat episcopul romano-catolic de Timișoara, în realitate, „i-am cerut lui Hitler să nu admită ca propagandiștii lui să ducă o politică nejustă, creând o sciziune în rândurile credincioșilor mei germani, pe care îi ațâțau împotriva bisericii catolice”. Hitler i-a promis să descurajeze tensiunile reclamate, dar a uitat să-și țină cuvântul, fiind cunoscută adversitatea lui față de biserică, în general, și față de catolici, în mod special. De asemenea, Augustin Pacha nu participase decât la două reuniuni ale Grupului Etnic German, organizație de factură nazistă, deoarece conducătorii acesteia l-au înscris în listele de protocol și nu i-a putut refuza. O parte deloc insignifiantă a credincioșilor romano-catolici ar fi luat-o razna, ceea ce nu era de dorit. Niciodată nu-i îndemnase pe credincioșii catolici să se înscrie în Grupul Etnic German, iar kilogramul de aur despre care se pretindea că l-ar fi ascuns nu era destinat finanțării unor acțiuni subversive împotriva regimului comunist. Pur și simplu, dorea să-l transmită surorii sale, pentru a-i asigura o bătrânețe lipsită de griji.

În ședința de după-amiază, Iosif Waltner a confirmat toate cele spuse de Augustin Pacha. Când episcopul a revenit din Germania și l-a pus la curent cu cele discutate cu Hitler, el însuși s-a grăbit să plece la București, spre a-l informa pe nunțiul apostolic în funcție atunci cu privire la audiența de la Berlin. Călugărița Eva Stritt în calitate de martor, a insistat și ea

să declare că informațiile transmise la Vatican prin Legația Italiei, apreciate de Securitate drept informații de spionaj, erau exclusiv de ordin bisericesc, despre starea de spirit și vicisitudinile traversate de clerici și credincioși. La rândul lui, martorul Francisc Kräuter, rudă prin alianță cu Augustin Pacha,, a prestat declarații identice cu cele din timpul anchetei. Completul de judecată a fost tentat inițial să-i supună pe Augustin Pacha și Francisc Kräuter, care-l însoțise la Berlin pe episcop, unei confruntări în instanță. Dar s-a renunțat la idee, probabil pentru că acuzatul și martorul erau rude prin alianță și nu s-ar fi obținut un conflict între ei, ceea ce își dorea tribunalul. și s-a preferat chestionarea lor separată. Chestionarele rămâneau la dosar și nu puteau să producă efecte de nedorit în rândurile asistenței din sala de tribunal.

„COLABORATORI AI FASCISMULUI”. În fișa sa de chestionar, Augustin Pacha a cerut să se consemneze ceea ce în parte am relatat într-unul din episoadele anterioare. Însă, de data aceasta, a devenit evidentă deosebirea totală între ceea ce declarase și ceea ce consemnaseră anchetatorii în procesele verbale ale interogatoriilor la care fusese supus timp de peste un an. Acum, Augustin Pacha nu se mai afla înghesuit între patru pereți, la discreția unui anchetator abuziv, ci într-o sală de judecată și în privirile a peste o sută de oameni, între care nu se agitau doar cadetii din grupurile de presiune ale Securității, ci și reprezentanți ai unor legații străine. și povestea audienței sale la Hitler s-a dezvăluit asistenței în alte culori, adică în culorile ei veritabile. Nu era adevărat că în februarie 1934 ar fi plecat la Berlin pentru a se pune la dispoziția Führerului german, împreună cu enoriașii săi. Pacha îl cunoștea pe Emil Scherer, secretarul asociației catolice de binefacere Bonifacius Verein din Germania, și acesta îl îndemnase să-l informeze pe Hitler cu privire la situația membrilor comunității catolice din Banaț „să-i spun că o parte din ei sunt alături de el și să-i cer să atragă atenția propagandiștilor săi să înceteze cu agitațiile împotriva bisericii catolice, deoarece aceasta duce la dezbinări de care el nu are nevoie în cadrul politicii sale de expansiune”. În fond, Augustin Pacha dorea să evite alunecarea enoriașilor săi spre extremismul nazist și în arhivele Siguranței și ale Serviciului Special de Informații existau suficiente dovezi ale antipatiei clericilor catolici față de politica Führerului german. Însă, din aceste arhive, moștenitoarea Siguranței, Securitatea română alegea numai ceea ce-i convenea și putea susține alegațiile ei necinstite și iresponsabile. Apoi, înainte de a solicita audiența la Hitler, Augustin Pacha se consultase și cu nunțul apostolic de la Berlin, Cesare Orsenigo. Moment în care delegatul completului de judecată l-a întrebat: Cesare Orsenigo era italian? Episcopul de Timișoara, luat prin surprindere, a răspuns: Cred că era italian. Cesare Orsenigo, a mai declarat Augustin Pacha, l-a sfătuit să intre la Hitler, „însă să nu spun că am fost trimis de el”. și greșierul a adăugat cu de la sine putere, în stenograma depoziției episcopului: „deoarece atunci ar fi clar pentru întreaga lume că Vaticanul susține politica hitleristă și astfel atitudinea Vaticanului ar fi dată pe față”. Cuvinte pe care episcopul catolic de Timișoara nu le rostise și nici nu au fost auzite de asistență. Intrase în audiență la Hitler împreună cu Francisc Kräuter, care putea să depună mărturie despre ce se discutase atunci. Nu putea să refuze participarea la unele manifestări ale Grupului Etnic German, deoarece credincioșii l-ar fi desconsiderat. Iar școlile catolice le predase același grup în urma unei dispoziții emise de Vatican, ajunsă la el prin Andrea Cassulo. Da, salutase cu salut nazist la două reuniuni ale Grupului Etnic German, una de la Timișoara și alta de la Aradul Nou, pentru că toți germanii, în epocă, uzau de același saluț în fond un salut roman. Nici audierea lui Francisc Kräuter, fost consilier școlar pentru școlile Episcopiei catolice din Timișoara, n-a produs rezultate convenabile pentru completul de judecată, deși stenogramele au fost copios prelucrate. Se cunoștea cu Pacha din 1918 și, începând din 1925, până când au fost arestați, s-au invitat reciproc la masă, în fiecare duminică. Apoi a confirmat întru totul cele spuse de Augustin Pacha despre audiența la Hitler, ceea ce s-a și consemnat în fișa de chestionar: „Majoritatea credincioșilor fiind catolici, l-a salutată în numele lor. După aceea i-a cerut lui Hitler să nu admită propagandiștilor săi din Banat să agite populația germană împotriva catolicilor.” Doleanță la care Hitler a replicat: „Voi atrage atenția conducătorilor naziști asupra celor semnalate de voi, să nu se mai producă în viitor

astfel de agitațiuni injuste împotriva bisericii catolice din Banat.” În plus față de ceea ce declarase Pacha, Kräuter a precizat că audiența le-a fost aranjată de ministrul de externe german de atunci, Konstantin von Neurath. și a mai spus: „Pacha mi-a atras în mod special atenția să nu divulg față de nimeni faptul că Orsenigo, nunțiul apostolic de la Berlin, a fost de acord ca noi să mergem în audiență.” însă asta nu pentru că Vaticanul n-ar fi vrut să se știe că sprijinea hitlerismul, cum fusese interpretată situația de către Securitate. Dimpotrivă, Vaticanul evita orice fel de relații cu noul regim din Germania și, până atunci, nici un episcop catolic din Reich nu-i solicitase vreo autiență lui Hitler și nici nu îl contactase în alte împrejurări. Totuși, se pare că pe președintele completului de judecată nu-l prea interesau asemenea explicații și l-a întrebat și pe Francisc Kräuter ceea ce îl întrebuse și pe Augustin Pacha: „Cesare Orsenigo era italian?” „Firește, era italian” – a răspuns Francisc Kräuter, la fel de surprins ca și episcopul de Timișoara. și a adăugat: „Nu era vina lui Augustin Pacha că mulți germani din Banat priveau cu ochi buni politica Führerului de la Berlin.”

Exceptându-i pe clericii romano-catolici din lot – Iosif Waltner, Iosif Schubert, Johannes Heber și Adalbert Boros -, ceilalți acuzați nu știau despre ce era vorba și nu înțelegeau de ce au ajuns în același proces cu Augustin Pacha. însă, curând, va veni și rândul clericilor în speță să nutrească același sentiment de nedumerire. și asta deoarece componența lotului, într-adevăr, era neobișnuită și derutantă pentru fiecare dintre cei înghesuiți în boxa culpabililor. Clericii de la Arhiepiscopia din București și de la Episcopia din Timișoara nu-l cunoșteau decât pe Clemente Gatti. Acesta habar nu avea cine erau Gheorghe Săndulescu, Lazăr ștefănescu și Petre Țopa. Eraldo Pintori nu-i cunoștea decât pe români și pe compatriotul său Gatti. Iar Petre Țopa nu-l cunoștea decât pe Eraldo Pintori. Astfel încât era cât se putea de normal ca fiecare din ei să se teamă că va trebui să răspundă pentru fapte de care era totalmente străin.

Manifeste contra regimului comunist

În procesul diplomaților Legației Italiene la București din septembrie 1951 a fost implicat și Gheorghe Săndulescu, acuzat de „legături dubioase” cu străinii. El se născuse la 23 martie 1907, în comuna Comani din județul Teleorman, fiul lui Ioan și al Niculinei, domiciliat în Sibiu, pe str. George Coșbuc nr. 26. A fost reținut de Securitate la București, unde se stabilise de câteva luni, la 6 mai 1951. În aprilie 1947, avocatul Ioan Aburel și generalul Valerian Pădure îl inițiaseră în afacerea Partidului Social-Creștin. În anul următor, Ioan Aburel îi așezase în brațe un proiect de statut și diverse manifeste ale partidului, după care dispăruse ca măgarul în ceață, sub pretextul că ar fi fugit în Austria. Nici generalul Valerian Pădure n-a mai fost de găsit. În primăvara lui 1949, mai preciza documentul semnat de Teodor Micle, în colaborare cu Gheorghe Săndulescu, Lazăr ștefănescu declanșase reactivarea Partidului Social-Creștin, lansând alte manifeste și procedând la recrutarea de membri noi, din diverse localități ale țării. O parte din matrițe și manifeste fuseseră depistate la Vasile Marinescu și Ioan Alecu.

„Contrabandă” cu monede de aur

Petre Țopa este o altă victimă a procesului contra diplomaților italieni din 1951. El se născuse la 15 iunie 1889, în comuna Maloviște, Bitolia, din Iugoslavia, aromân de origine etnică. A fost ridicat de Securitate la 15 mai 1951, de la domiciliul său de pe str. 11 iunie nr. 17. și el ar fi fost recrutat de Bruno Manzone, în 1946, în rețeaua de spionaj a Legației Italiei, iar în mai 1950, când Bruno Manzone părăsea România, Petre Țopa fusese preluat de Eraldo Pintori. În aprilie 1951, când se pregătea să plece la Beirut Eraldo Pintori îl prezentase colegului său Leo Giacomello. În afară de asta, Securitatea mai avea un dinte împotriva lui Petre Țopa: acesta îi încredințase lui Bruno Manzone 24 monede de aur și promise contravaloarea lor, în lei românești, de la Eraldo Pintori. Dacă ar fi avut puțină răbdare, monedele respective i-ar fi fost confiscate de Securitate, spre binele regimului comunist.

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »

Arestarea lui Eraldo Pintori
30 martie 2008

Din păcate, în 1948 s-au operat anumite verificări ale membrilor nu numai în rândurile Partidului Comunist ci și în Frontul Plugarilor, și Lazăr Ștefănescu, tot datorită trecutului său dubios s-a trezit exmatriculat și din partid, și din deputăție, și din funcțiile ministeriale în care parvenise prin sprijin politic. Din acel moment cum singura recunoaștea în ancheta Securității, "am adoptat o atitudine complet ostilă față de comuniști", aderând la Partidul Social Creștin, în februarie 1949, când acesta avea doar un membru.

Cu Lazăr Ștefănescu a avut doi membri. Cu acest partid care avea numai doi membri și cu asemenea oameni alienați de politică a avut Eraldo Pintori ghinionul sau imprudența să întrețină contacte supraveghuiate îndeaproape de Securitate. Din perspectiva zilei de azi, îi putem acorda circumstanțe atenuante, pentru că nu a căzut numai el într-o asemenea cursă. În epocă, mii de oameni au îmfundat pușcăriile doar datorită faptului că n-au fost atenți cu cine și ce discută.

Social-creștinismul cade pe mâna Securității. În primăvara lui 1950 s-a întâmplat un fapt semnificativ: Gheorghe Săndulescu și Lazăr Ștefănescu au încercat să-i racoleze în Partidul Social Creștin pe deputatul Mihail Ghelmegeanu, profesor universitar pe deasupra, și pe Florica Bagdasar, directoarea Institutului de igienă mentală, ambii fiind simpatizanți notorii ai comuniștilor. Vulpe bătrână, Mihail Ghelmegeanu le-a spus că "n-a sosit încă momentul, aveți răbdare, semnalul va sosi tot de la mine". Iar răspunsul Floricăi Bagdasar a fost unul amestecat de o asemenea manieră încât interlocutorii ei să nu înțeleagă nimic. Fiind pe fază, la 24 mai 1950, Securitatea a propus arestarea lui Mihail Ghelmegeanu și a Floricăi Bagdasar, pentru "omisiune de denunț" și "complicitate la complot împotriva statului". - Însă eșalonul politic nu a fost de acord cu această soluție și un posibil scandal a fost stins din față. Indus în eroare de Săndulescu și Ștefănescu, Eraldo Pintori era conștient totuși, că Mihail Ghelmegeanu și Florica Bagdasar aderaseră la social-creștinism și relațiile lui cu șefii fantomaticului partid s-au intensificat. și, de acum, o anume întrebare nu mai poate fi evitată: de ce nu s-a propus și arestarea lui Eraldo Pintori, care intrase în contact cu Săndulescu și Ștefănescu cu cel puțin doi ani înainte. Pentru că, desigur, lăsând relațiile lui Eraldo Pintori cu ficțiunea Partidului Social Creștin să se dezvolte în liniște. Securitatea ar fi dispus de argumente mai consistente pentru a blama în mod public așa-zisele "activități frauduloase" ale Legației Italiei și amestecul ei în treburile interne ale României. Astfel încât arestarea lui Eraldo Pintori a survenit abia peste un an, la un moment socotit oportun. La o săptămână după Eraldo Pintori, mai exact la 4 mai 1951, a fost arestat și Lazăr Ștefănescu, iar la 13 mai 1951 a fost ridicat de la domiciliu și Gheorghe Săndulescu, inconștientul care-i amestecase pe toți într-o afacere dintre cele mai dubioase.

O altă organizație anticomunistă secretă, nu departe și ea de ficțiune, cu care Eraldo Pintori a avut neșansa să aibă contacte intrate în atenția organelor Suiguranței, a fost aceea care grupa niște foști consilieri, atașați și consuli din Ministerul Afacerilor Străine. Dintre aceștia, Ion Chinezu, Corneliu Blaga și Moise Baltă se aflau în relații și cu cercurile greco-catolice, iar Alexandru Ștefănescu, Ulpiu Traian Gomboșiu și Ion Popovici cu cercurile romano-catolice. În plus Alexandru Ștefănescu își devenise și devenise un fel de mentor și mentor de relații lui – nu er5a exclus să fi fost rude – , al doilea protagonist al fictivului Partid Social Creștin. În noiembrie 1947, când principalii conducători ai Partidului Național-țărănesc erau judecați de Tribunalul Militar București, Ion Chinezu și Moise Baltă au declarat într-un anturaj nu prea sigur: "Procesul Maniu e o înscenare monstră, după convingerea bisericii graco-catolice, pusă în practică de Moscova, prin guvernul Groza, pentru a lichida opoziția, ce reprezintă adevărata democrație a anglo-americanilor. Numai așa se poate trece rapid la bolșevizarea României, sub toate raporturile. și cum azi anglo-americanii încă nu sunt pregătiți, iar țara este ocupată de armata sovietică, populația și biserica greco-catolică trebuie să tacă, să îndure orice sacrificiu, pentru a nu provoca agitații inutile, care ar primejdi viitorul țării. Dar

biserica greco-catolică se identifică întru totul cu Maniu și Partidul Național-țărănesc. Iar în viitorul apropiat dacă nu acum în primăvară, jertfele lor vor fi răsplătite cu victoria armatelor anglo-americane". Trecem peste eroarea lui Iuliu Maniu de a transforma biserica greco-catolică în biserică de partid, ceea ce va furniza comuniștilor un motiv important pentru scoaterea ei în afara legii. Însă a sosit și primăvara lui 1948 și nu s-a întâmplat nimic din cele prezise. Anglo-americanii au continuat să rămână cnu arma la picior, deși războiul rece se declanșase demult.

Diplomați implicați în acțiuni anticomuniste. .Până atunci, Ulpiu Traian Gomboșiu, fost atașat de presă la Budapesta, era recomandat de unele documente drept informator prezumtiv al Siguranței. Un alt informator al Siguranței, cert de data aceasta, era Corneliu Blaga, fost prim secretar de legație. Moise Baltă, fost consilier de presă la Bratislava, a fost surprins ascultând Radio Londra – culpă gravă în anii aceia -, într-o casă din Rucăr, și Siguranța îl va supune unei anchete penibile. Fost membru al Partidului Național-țărănesc, scos și el în afara legii și, cu prilejul alegerilor din noiembrie 1946, făcuse propagandă activă în favoarea lui Iuliu Maniu, aflat acum în detenție.. Evident Moise Baltă a fost nevoit să se retragă din joc, dar au rămas pe poziții Alexandru ștefănescu și Ion Popovici, care au căzut în eroarea de a se asocia cu un fost deputat liberal, Constantin Bursan. Încă de la începutul războiului, acesta era urmărit de toate serviciile secrete din România, deși cu unele din ele colaborase, mai ales în menținerea legăturilor cu birourile serviciilor speciale britanice de la Ankara și Istanbul. Dar, în același timp, toți bănuiau că face un joc dublu, dacă nu chiar trupu, ceea ce nu era departe de adevăr. Acum, Constantin Bursan pretindea că avea în spatele său o organizație anticomunistă bine articulată și cei doi consuli s-au lăsat seduși de arguția lui. Interesant este faptul că Bursan se arătase interesat să colaboreze cu Securitatea, sub numele de cod Vlaicu, dar famigerata instituție l-a abandonat în scurt timp, deoarece îi furniza "informații de suprafață". și, din colaborator al Securității, Constantin nBursan, împreună cu tot anturajul lui, a devenit obiect de studiu al organelor represive.

Prin cercetarea arhivelor din timpul războiului, s-a aflat că acest Constantin Bursan lucrase și pentru germani, și pentru englezi, și pentru francezi și, din când în când, chioar și pentru români. Ca să nu mai vorbim și despre colaborarea lui cu organizațiile sioniste din România, cărora le mijlocise corespondența cu Comitetul de Salvare de la Istanbul și pntru care obținuse certificatz de emigrare în Palestina prin prietenii săi din serviciile speciale britanice. Iar din realitatea imediată, la 8 mai 1951, Securitatea a constatat: "Constantin Bursan a sprijinit cu bani acțiunea lui Ion Popovici, fost consul general, care transmitea prin intermediul Legației Franței, lui Constantin Vișoianu, informații din partea unui grup subversiv al Partidului Național-țărănesc." Constantin Vișoianu fiind fost ministru de externe al României, Constantin Bursan a fost arestat aceeași soartă împărtășind-o și Popovici, la 10 decembrie 1950. "Prin anchetarea lui Ion Popovici – specifica un document al Securității – s-a ajuns la Eraldo Pintori."

Efectiv, Ioan Popovici ar fi declarat în anchetă că a depus "o activitate de spionaj și pe linia Legației Italiei, furnizând informații lui Eraldo Pintori". Într-adevăr, Ion Popovici îl cunoscuse pe Eraldo Pintori cu patru.cinci ani în urmă, prin intermediul lui Alexandru ștefănescu și în ianuarie 1947 italianul l-ar fi recrutat. După ce fostul consul fusese epurat din Ministerul Afacerilor Străine, în noiembrie, același an, relațiile dintre ei s-ar fi intensificat. Firește, Ion Popovici și Alexandru ștefănescu, arestat ulterior, declaraseră altceva, dar asta a fost interpretarea Securității și ea a rămas pe hârtie. În realitate, cei doi ex-diplomați români îi furnizaseră lui Eraldo Pintori informații inofensive despre schimbările survenite în Ministerul Român al Afacerilor străine după 5 noiembrie 1947, când Gheorghe Tătărescu, fost de mai multe ori prim-ministru, fusese nevoit să-i facă loc Anei Pauker la conducerea diplomației bucureștene. și partea română, oricum, ar fi trebuit să comunice aceste schimbări Legației Italiei, în mod oficial.

Eraldo Pintori în collimator. Cu toate acestea, Securitatea nu pune nici un preț pe cutumele diplomatice normale, după ea, omponenta Ministerului Afacerilor Străine reprezenta un secret de staț și la 25 aprilie 1951 a emis un referat în care erau incriminate toate păcatele

lui Eraldo Pintori, în primul rând vinovăția acestuia de a fi desfășurat "o activitate de spionaj". Apoi, la 27 aprilie 1951, Eraldo Pintori a fost arestat și, în aceeași zi, în planul de lucru al Securității în respectiva afacere se preciza: "Toată atenția va fi îndreptată spre demascarea activității lui Eraldo Pintori, element principal în anchetă." În aceleași împrejurări, la percheziția efectuată la domiciliul lui Eraldo Pintori în ziua când a fost arestat s-au găsit asupra lui o notiță privind mai multe monede de aur primite în custodie de la generalul Mihail Negruzzi, și o altă notiță, referitoare la două ceasuri, două broșe și trei inele, toate din aur, primite de la un anume Arthur Kowler, pentru a fi scoase din țară. Faptul a permis implicarea lui Eraldo Pintori și în alte afaceri decât cele de așa-zis spionaj.

Cine era, de fapt Eraldo Pintori? Se născuse la Lavagna, Italia, la 19 octombrie 1915, și în toamna lui 1922, când avea numai șapte ani, sosise în România împreună cu părinții săi, Antonio și Antonietta. Începuse să se întrețină din propria sa muncă înainte de a ajunge la majorat lucrând la societatea de asigurări Generala, din 1930 până în 1936. Apoi, între 1936 și 1948, fusese angajat de Institutul italian de cultură, sub conducerea lui Bruno Manzone. În primii ani 40 se căsătorise cu Argilia Olivotto, italiancă și ca naționalitate, și ca cetățenie, născută la 27 martie 1916, la Furnicași, județul Muscel, provenind dintr-o familie de italieni stabiliți aici în primul deceniu al veacului. Aveau un copil și locuiau împreună în București, pe str. Laurențiu Claudiu nr. 29. Din 1948, Eraldo Pintori se transferase ca funcționar la Legația Italiei, devenind unul din cei 48 de funcționari ai oficiului diplomatic peninsular. La Institutul italian de cultură, Eraldo Pintori pregătea administrativ diverse manifestări proiectate de Bruno Manzone. De asemenea, întocmea liste cu diferiți funcționari din ministerele românești ale timpului, care urmau să fie invitați la reuniunile organizate de institut. Nu lipseau din aceste liste italienii Alexandru Marcu și Alexandru Balaci, diplomați acreditați cândva în Italia, șefi de direcții în Ministerul Artelor, și mulți alții. Totodată, Eraldo Pintori le întocmea fișe tuturor celor de frecventau regulat cursurile de limbă, civilizație și cultură italiană. Până și aceste activități vor fi considerate de Securitate drept acte de spionaj. Iar în cadrul Legației Italiei, din propriile lui mărturii, se înțelegea că Eraldo Pintori era un om bun la toate. De pildă, menținea legătura cu funcționarul bancar Franz Kravtchiack, prin care legația făcea schimb legal de devize. Se interesa de condițiile trecerii unor mărfuri și bunuri prin vămile românești. Primea de la cei ce se repatriau valori destinate transferului în Italia. Păstra legătura cu diverși cetățeni români agreați de legație, primind de la ei și unele informații de interes public, dar de negăsit în ziarele timpului. Și, de câte ori se ivea ocazia, era gata să facă servicii mai mici sau mai importante superiorilor săi din oficiul diplomatic peninsular. Mai pe scurt vorbind, făcea tot ce era posibil ca să apară drept o persoană indispensabilă, pretabilă la orice misiune. În fond, era un slujbaș fără suprafață, zelos să se mențină în funcție, insistența Securității de a-l transforma în cap de afiș al unei senzaționale afaceri de spionaj frizând pur și simplu absurditatea. Privind lucrurile retrospectiv, se poate spune că două erori au complicat în epocă nu numai existența lui Eraldo Pintori, ci și pe cea a legației. și prima eroare, după opinia noastră, aparținea chiar celor abilitați să organizeze activitatea întregului oficiu diplomatic al italienilor. Având în vedere condițiile imposibile în care lucrau toți diplomații occidentali în România aceluși timp, priviți cu o suspiciune nedisimulată de autoritățile comuniste și mișcându-se permanent sub filajul Securității, nu era normal ca un simplu funcționar inferior să știe tot ce se întâmpla în legație și tot ce preconiza conducerea ei. și să comșorteze aceste informații în afara legației. Într-un fel sau în altul, activitățile s-ar fi convenit compartimentate și să-și vadă fiecare de treaba lui, fără să tragă cu ochiul sau cu urechea la preocupările altora. Or, cum se va vedea din ancheta îndelung prelungită de Securitate. din aprilie până în septembrie 1951, precum și după aceea, Eraldo Pintori știa prea multe și, mai ales era la curent cu unele lucruri despre care n-ar fi trebuit să știe nimic. și eroarea de a-i fi încredințat prea multe secrete nu aparținea numai lui Michele Scammacca, ci și altor diplomați italieni. Erori peste alte erori. A doua eroare aparținea lui Eraldo Pintori și l-a afectat personal. Din cupiditate, după ce primise misiunea de a organiza transferul unor valori ale conaționalilor săi în Italia. Pintori a început să perceapă comisioane mai mult sau mai puțin trezonabile de

la cei cărora le aranja facilitățile respective. și este greu de știut dacă Michele Scammacca sau Giuseppe Puri Purini aveau cunoștință despre această potlogărie. Cert este că, de la un anumit moment Eraldo Pintori a început să fie tratat cu un oarecare dispreț, atât de colegii săi din legație, cât și de cei ce se repatriau și care nu înțelegeau de ce erau vămuți și de un conațional, după jaful în toată regula la care erau supuși de regimul comunist de la București, Treptaț în jurul lui Eraldo Pintori se crease o atmosferă greu suportabilă și această atmosferă l-a însoțit și în pușcărie, unde l-a copleșit sentimentul că era abandonat și uitat de compatrioții săi. Această stare de spirit i-a marcat tot comportamentul de pe parcursul anchetei.

În ceea ce îl privește strict pe Eraldo Pintori, totul s-a năruit în martie 1951, "când un fost coleg de școală al meu, actualiamente căpitan de Securitate – va recunoaște el însuși ., mi-a spus că era bine să plec din țară, deoarece văzuse doasarul meu și știa că activitatea mea era cunoscută". Panicaț Eraldo Pintori l-a abordat pe Giuseppe Puri Purini și i-a cerut să-l transfere la Beirut. Puri Purini a fost de accord, însă era prea târziu. Primul interogatoriu la care a fost supus Eraldo Pintori s-a desfășurat chiar în ziua reținerii sale, la 27 aprilie 1951. Un nou ministru al Italiei. Noul ministru al Italiei la București, Alberto Calisse, avea în jur de 55 de ani. Anterior, reprezentase țara lui la Kabul, în Afganistan, iar mai înainte îndeplinise misiunea de consul general în câteva țări mai mult sau mai puțin importante. Studiase în Italia și era licențiat în drept tatăl său fiind, de asemenea, un reputat profesor de drept internațional. Alberto Calisse era căsătorit și avea trei copii: o fată căsătorită și ea, care trăia în Venezuela, și doi băieți unul de 12 și altul de 16 ani. La 15 zile după ce descinsese la București și-a prezentat scrisorile de acreditare, consumând încă o săptămână sau două în vizite de curtoazie la diverse legații prietene și în primirea unor vizite de răspuns. Sosind în România după arestarea parohului Pietro Ernesto Clemente Gatti și înainte de arestarea lui Eraldo Pintori, era evident pentru Alberto Calisse că îl aștepta o misiune complicată și grea, cu multe capcane. Ca și alți diplomați occidentali acreditați în această țară, nici el nu avea experiență în materia mizeriilor inerente ce survineau în relațiile cu autoritățile unui stat comunist. și primul lui gest a fost unul strict defensiv. A convocat întregul personal al legației și l-a avertizat: "Băgați bine de seamă ce faceți și nu umblați după prostii, că vedeți ce a pățit Pintori. Suntem în țara românească și trebuie să respectăm legile ei." Informația provenind de la agentul sau agenta cu nuzumele de cod H. It. 11, recrutat sau recrutată de Securitatea română chiar din interiorul legației. Numai că nu se știa ce legi încălcaseră parohul Clemente Gatti și funcționarul diplomatic Eraldo Pintori. În România aceluși timp, nu existau legi care să interzică personalului unei legații străine să se informeze în legătură cu situația politică, socială sau economică din țara în care îl acreditase autoritatea upremă a statului său. De asemenea, România nu dispunea de o legislație conform căreia rezidenții străini în curs de repatriere trebuiau depozedați de orice avere înainte de a trece peste frontierele țării. Jaful de această factură nu putea fi legalizat oficial fără a stârni proteste în toată lumea civilizată și fără a implica România în complicații internaționale de neprevăzut. În sfârșit nici un paragraf de lege emisă la București nu explica de ce unor rezidenți străini li se permitea să plece din țară și altora nu. În toate cazurile expuse, legea era făcută de Securitatea română, o lege paralelă și contradictorie în raport cu legile în vigoare, absconsă și necunoscută cetățenilor țării. Numai relațiile neinspirate ale lui Eraldo Pintori cu reprezentanții fictivului Partid Social Creștin erau problematice, putând fi interpretate oricând ca un amestec flagrant în afacerile interne ale României aceluși timp. Tentativele repetate ale lui Alberto Calisse de a stabili un contact cu cei doi italieni arestați s-au dovedit a fi inutile. Cât timp se aflau în anchetă, mai exact până când nu erau condamnați, aceștia nu puteau să primească vizite sau, în limbaj specific, nu avea dreptul la vorbitor. Legația nu știa nici măcar că parohul Clemente Gatti și Eraldo Pintori erau anchetați în cadrul a ceea ce se numea pe vremea aceea "lot de învinuiți", cercetat solidar pentru o culpă comună. Iar sentimental personalului Legației Italiei că era implicat într-un joc de-a baba-oarba era întărit și de faptul că sesiza filajul pe față la care era supus de agenții Securității. Aceluiași filaj ostentativ și fără menajamente fiind supuși și cei ce îndrăzneau să

viziteze legația, oficial, neoficial sau din simplă curtoazie.

“Primele informații privind relațiile sale cu Bruno Manzone au fost furnizate de Eraldo Pintori la 28 aprilie 1951 și anchetatorii au consemnat în procesul verbal respectiv că acesta fusese atras “într-o acțiune de spionaj”.. Ce îi ceruse Bruno Manzone, de fapt începând din 1937? Date statistice despre situația învățământului românesc, observații asupra stării de spirit a populației și, mai târziu, informații despre numirile de ultimă oră la Ministerul Afacerilor Străine, despre cine a mai fost arestat despre cum au decurs alegerile din noiembrie 1946 etc. etc.”

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »
Anticomunismul de mantuiala
30 martie 2008

Dupa ce am vazut in episodul trecut ce a spus despre sine parohul Clemente Gatti, merita sa stim ce au declarat despre el si alte persoane dintre cele anchetate de Securitate, in stare de arest sau in stare de libertate precara. Ratiunea datorita careia ne ocupam in detalii de aceste imprejurari consta in faptul ca parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti, anul acesta, va fi sanctificat de Vatican, ca o victima a comunismului romanesc. Si, inainte de a se consuma aceasta ceremonie, e onorabil sa ne recunoastem greselile, daca altceva nu mai e de facut. Eraldo Pintori, conform unei declaratii din 30 mai 1951, il cunoscuse pe Gatti in 1943, la o inmormantare. Din ianuarie 1950, cand Gatti descinsese la Bucuresti, i-a furnizat lui Pintori informatii asupra noului status catolic impus de autoritatile romanesti si despre arestarile de preoti si calugari catolici survenite in Banaț in Ardeal si la Iasi. Aceste informatii ajungeau la biserica italiana prin preotii Tataru, Pascal, Dumitraș Mihoc, Matei, Rotaru si Andronico. Dupa lichidarea Nuntiaturii papale, Gatti a sustinut cu fonduri primite de la legatie “activitatea ilegala a preotilor catolici”, primind in schimb de la ei date relative la starea de spirit din eparhiile cultului aflat sub prigoana. Aprecierea ca acele activitati ar fi fost ilegale nu apartinea lui Pintori, ci Securitatii. De la o data anume, dupa ce Anna Siewerth fusese scoasa din joc, Eraldo Pintori incepuse sa preia de la Gatti plicurile destinate legatiei. In ultima parte a declaratiei sale, Pintori s-a mai referit si la unele fonduri primite de Gatti de la franciscanii din Franta, tot pentru asistenta preotilor catolici din Romania, ajunsi la o mare ananghie. La 21 iulie 1951, anchetata, calugarita Cristina Dewald a recunoscut ca ii inmanase lui Gatti mai multe scrisori pentru Vatican, dupa plecarea Nuntiaturii papale din Romania. O alta calugarita catolica, Ecaterina Gerda Kernweiss stia de la Iosif Schuster ca parohul Clemente Gatti media corespondenta cu Sfantul Scaun, inasa nu-l cunostea personal. Eraldo Pintori va intari afirmatiile lui initiale, intr-un nou interogatoriu, din 15 august 1951. Interogat la 21 august 1951, preotul Stefan Tataru, nascut la 5 ianuarie 1917, in comuna Traian din judetul Bacau, a declarat ca l-a cunoscut mai demult pe Clemente Gatti si, dupa lichidarea Nuntiaturii papale, i-a inmanat cinci rapoarte personale destinate sa ajunga la Vatican. Un al saselea raport apartinea lui Alexandru Todea, hirotonisit clandestin episcop greco-catolic dupa octombrie 1948, cand comunistii au scos acest cult in afara legii, inscenand o reintoarcere a lui la ortodoxie. Stefan Tataru i-a trimis lui Gatti rapoartele respective prin preotii Mihai Rotaru si Martin Mihoc. La randul sau, la 23 august 1951, Iosif Schubert a confirmat imprejurarile in care Gerald OHara si Guido Del Mestri il recomandaseră pe Clemente Gatti drept veriga intermediara de legatura epistolara cu Vaticanul. Toate scrisorile trimise de el la biserica italiana prin Cristina Dewald si Hildegard Reissner erau redactate in limba germana si contineau si informatii primite de el de la Alba-Iulia si Timisoara, prin calugaritele Eva Stritt si Ecaterina Gerda Kernweiss. Intr-un sens similar s-au exprimat in ancheta Hildegard Reissner, la 29 august, Mihai Rotaru, la 30 august si Cristina Dewald, la 31 august 1951.

Catolicii, sub regimul comunist

In fond, ce contineau acele mesaje trimise la Vatican? In mare majoritate, informatiile

priveau situatia catolicilor sub regimul totalitar comunist. Datele economice erau evocate doar in masura in care afectau nivelul de viata al populatiei si, implicit, veniturile parohiilor ca atare. In rest era evaluata si starea de spirit din tara, in relatie directa cu evolutiile politice, sociale si economice impuse de comunisti. In cateva declaratii, anchetatorii Securitatii au incercat sa strecoare ideea ca Vaticanul ar fi fost interesat sa primeasca si informatii cu profil militar, insa argumentele la care puteau apela erau extrem de subtiri si, in cele din urma, au renuntat sa transpuna in practica aceasta malversatiune. Toti anchetatii au recunoscut cu seninatate tot ceea ce savarsisera, fara a-si inchipui nici o clipa ca ar fi fost implicati in acte delictuoase. Catolicii din Romania corespondasera cu Vaticanul si inainte de declansarea razboiului, si in timpul razboiului, fara ca autoritatile romanesti sa se simta lezate. Insa, sub noul regim politic din tara, contextul politic si social romanesc se modificase fundamental: anchetatorii Securitatii insistau incapatanati ca ar fi fost in discutie acte de spionaj. De fapt regimul comunist dorea sa se recomande strainatatii exclusiv prin serviciile sale de propaganda, juguland orice alte scurgeri de informatii in exteriorul tarii, despre situatia reala din Romania.

Un anturaj pestrit si periculos

Spre deosebire de parohul Clemente Gatti, ale carui relatii se limitasera la cele cu mediile catolice si ale conationalilor sai, functionarul diplomatic Eraldo Pintori contactase si unele cercuri romanesti destul de suspecte, tinute sub o stricta supraveghere de Siguranta si, apoi, de Securitate. Era vorba despre opozanti veleitari si ineficienti ai regimului comunist fara nici o audienta la populatie, fondatori de organizatii fictive, care mai mult au compromis efortul antitotalitar decat sa-l consolideze. In plus apeland la sprijinul unor diversi diplomati straini, care chiar au crezut ca aveau de-a face cu niste oameni seriosi, veleitarii in speta au reusit sa implice mai multe legatii occidentale din Bucuresti, printre care si pe cea italiana, in incurcaturi si conflicte cu autoritatile romanesti de care acestea n-aveau nevoie. Intre asemenea indivizi s-a amestecat si Eraldo Pintori, ceea ce l-a facut de doua ori vulnerabil in fata structurilor informative si represive ale regimului comunist. In primul rand, Eraldo Pintori a cazut in eroarea de a intretine relatii cu varfurile unui asa-zis Partid Social-Crestin, organizatie declarata anticomunista, dar care, de fapt nu reprezenta pe nimeni si nu exista decat prin acele varfuri. Mai mult avem suficiente motive sa fim convinsi ca acest Partid Social-Crestin era, in realitate, o inventie a Sigurantei, preluata apoi de Securitate, in scopuri diversioniste. Era un fel de hartie de turnesol, plimbata de serviciile specializate prin diverse medii sociale, pentru a constata atitudinea acestora fata de noul regim politic din Romania. Istoria aparitiei si a tribulatiilor acestei inlghebari suspecte ne spune totul despre rolul Partidului Social-Crestin intr-o epoca tulbure, rol in acelasi timp derizoriu, dar si nefast. Asa ca merita sa-i acordam intreaga noastra atentie. Dupa stiinta Directiei Generale a Politiei, primele discutii privind infiintarea unui Partid Social-Crestin s-au purtat la 22 septembrie 1945, in cercurile clericilor catolici francezi de la Bucuresti. Conform informatorilor cu numele de cod Romeo 1 si Tanase, considerati surse serioase si sigure, initiatorul proiectului era juristul I.V. Gruia, profesor la Facultatea de Drept din Bucuresti, si fost ministru al Justitiei in guvernul Octavian Goga A.C. Cuza. Acelasi jurist participa regulat la reuniunile Institutului Augustinum din Calea Stirbey Voda nr. 174, condus de prelatul Louis Barral, in acelasi timp si functionar al Arhiepiscopiei romano-catolice din Bucuresti. Si I.V. Gruia chiar a conferentiat in cadrul acestui asezamanț despre "influenta nefasta a comunismului asupra lumii catolice". Pentru proiectatul Partid Social-Crestin, modelul in functie dupa care se orienta I.V. Gruia il reprezenta Grupul socialist catolic francez, constituit la 6 octombrie 1945 la Capela Saint Vincent de Paul de pe Str. Sofia nr. 1. Totusi, la 19 octombrie, acelasi an, Corpul Detectivilor raporta ca gruparea lui I.V. Gruia "se afla intr-o stare embrionara, lipsita de seriozitate si de aderenti seriosi". Iar la 12 decembrie 1945, tot Corpul Detectivilor constata ca proiectul lui I.V. Gruia era "utopic", semnaland, in acelasi timp, ca acesta colaboreaza cu industriasul Nicolae Malaxa, cu legionarul Radu Budisteanu, fost ministru al Cultelor si Artelor in guvernul lui Ion Gigurtu, cu medicul Victor Gomoiu, ministru

al Sanatatii si Ocrotirilor Sociale din acelasi guvern, si cu Ion Gigurtu, fost prim-ministru, in perioada cedarii catre Ungaria a Transilvaniei de Nord. La 11 ianuarie 1946, I.V. Gruia a reusit sa discute problema nefericitului Partid Social-Crestin si cu nuntiul apostolic Andrea Cassulo. Din nou, a fost dezbatuta aceeaasi problema la 13 februarie 1946, la sanatoriul medicului Victor Gomoiu din Calea Vergului nr. 21, participand la un schimb de opinii, in afara de gazda, Andrea Cassulo, I.V. Gruia si istoricul de arta I.D. Stefanescu, director al scolii de pictura bisericeasca si consilier al Patriarhului ortodox Nicodim. El insusi a fost exclus din invatamantul universitar, datorita participarii la elaborarea legislatiei antisemite din ajunul declansarii razboiului. Apoi va fi arestat si va deceda in penitenciarul din Sigheţ la 12 noiembrie 1953. Si medicul Victor Gomoiu va fi arestat si va muri in penitenciarul Aiud, la 6 februarie 1960. Dupa moartea Patriarhului ortodox Nicodim, va suporta represaliile regimului comunist si profesorul I.D. Stefanescu. In timp ce industriarul Nicolae Malaxa va reusi sa se refugieze la un moment oportun in strainatatea occidentala, fara sa-l mai intereseze ce se intampla in urma lui. Implicît problema Partidului Social-Crestin a disparut din notele informative ale Serviciului Special de Informatii, ale Sigurantei si ale Corpului Detectivilor.

Capcana

Dupa aproape doi ani, la 15 ianuarie 1948, Inspectoratul regional de Siguranta Sibiu a raportat Directiei Generale a Sigurantei Statului o suma de date referitoare la un anume Gheorghe Sandulescu, fost legionar, inspector scolar in judetul in cauza. Personajul era acuzat ca, in calitate de membru al Partidului Social-Democrat Independent grupare politica detestata de comunisti, "incerca sa dezbine clasa muncitoare", orientand-o spre alte obiective decat cele proprii regimului comunist. Era considerat un element distructiv, implicat si in malversatiuni financiare si, drept urmare, i s-a trimis dosarul la Bucuresti. La 2 august 1948, Siguranta a emis si o nota despre un anume Lazar Stefanescu, fost inspector scolar la Cernauti, in anii razboiului. Intre altele, nota specifica: "A violat o copila de curs complementar, care din aceasta cauza s-a sinucis". In sfarsit la 12 mai 1950, convocat la Ministerul Invatamantului, Gheorghe Sandulescu a fost ridicat de Securitate chiar de pe peronul Garii de Nord. Ciudaţ dupa o ancheta extrem de sumara, Gheorghe Sandulescu a redevenit un om liber si s-a intors la Sibiu. Si este de presupus ca de acum inainte a fost supus de Securitate la verificarea unor misiuni ce i se incredintasera in timpul scurtei sale retineri, cand i-a fost asezat in brate proiectul Partidului Social-Crestin, destinat sa fie plimbat prin mediile inamicilor regimului comunist in scopul de a-i atrage in cursa pe cei mai recalitranti. Era o tehnica noua, imprumutata de la sovietici, cu care romanii abia urmau sa se obisnuiasca si despre care occidentalii habar nu aveau: tehnica manipularii unor organizatii-capcana, strict controlate de serviciile informative si represive. Cert este ca, in legatura cu geneza Partidului Social-Crestin si evolutiile lui ulterioare, in anchetele declansate in mai 1951, Gheorghe Sandulescu va minti si se va contrazice inconstient. Poate nici nu stia in ce capcana cazuse el insusi, deoarece, in ceea ce il privea, lucrurile se vor incheia foarte prost. La 7 mai 1951 va declara ca Partidul Social-Crestin ar fi fost infiintat in aprilie 1946, ceea ce era plauzibil. In februarie 1946, I.V. Gruia purtase ultima lui discutie referitoare la proiectatul partid, nu reusise sa-l transpuna in practica si proiectul a fost preluat de Siguranta din zbor, fiind incredintat prin intermediari unui veleitar destul de inconstient ca sa atraga niste oameni nevinovati in jurul unei himere. Primul presedinte al partidului ar fi fost generalul Gheorghe Stavrescu, minciuna fiind de acum stravezie: la data aceea, generalul era cercetat de justitie pentru rolul jucat in masacrarea evreimii din Iasi, in iunie 1941. Si este greu de crezut ca fostul comandant al Diviziei 14 infanterie, in conditiile de atunci, era dispus sa conduca o organizatie ostila regimului. Apoi, Sandulescu va incepe sa se incurce in propriile declaratii. O alta declaratie a lui Sandulescu, din 2 iunie 1951, ne va trimite la un anume Ioan Aburel, avocat care l-a vizitat la Sibiu in 1946 si 1947, impreuna cu generalul Valerian Padure. Or, un general cu numele respectiv nu a existat niciodata in armata romana. Acestia i-au inmanat lui Gheorghe Sandulescu un plic cu programe si manifeste, precum si proiectul Partidului Social-Crestin, spre a-l duce mai

departe, servind fara stirea sa interesele tulburi ale Securitatii. Tot ceea ce s-a intamplat ulterior confirma o asemenea suspiciune, mai tare decat o simpla ipoteza. In saptamanile urmatoare, presupusul general Valerian Padure a disparut fara urme, iar despre asa-zisul avocat Ioan Aburel s-a spus ca ar fi fugit in Austria, spre a scapa de atentiile Securitatii. In realitate, in arhivele defunctei institutii informative si represive exista suficiente repere din care se poate deduce ca erau amandoi ofiteri de Securitate, destinati sa-l incarce pe un fanatic inconstient cu un proiect exploziv. Nici "generalul" n-a disparut fara urme si nici "avocatul" n-a fugit in Austria. Pur si simplu, dupa indeplinirea misiunii, cei doi au fost transferati in alte servicii si poate chiar in alte localitati ale tarii, unde n-ar mai fi avut ocazia sa se intretaie cu Sandulescu. Iar Gheorghe Sandulescu a ramas cu proiectul Partidului Social-Crestin in brate, spre nenorocirea lui si a altora.

Doi inadptabili

In ianuarie 1949, dupa ce Securitatea, prin atentia pe care i-a acordat-o, l-a obligat sa fuga la Bucuresti, de data aceasta definitiv, Gheorghe Sandulescu s-a hotarit sa transpuna proiectul in practica. In primul rand, a instituit un Comitet Central Executiv al partidului sau, alcatuit din dr. Bartolomeu Muresanu, generalii Adrian Moldovanu si Cicerone Dumbrava, colonelul Traian Abrudeanu, prof. Nicolae Radovici, inginerii Ioan Vultureanu-Munte si Damian Tarnaveanu, muncitorul Voicu Marinescu-Leu, invatatorul Marin Jianu, preotul Petre Dunareanu-Lupu, functionara Alexandra Petrovan-Demonstene si taranul Vasile Olteanu. In felul acesta fiind reprezentate mai toate categoriile sociale din Romania. Insa toate, cum s-a dovedit ulterior, fiind nume fictive ale unor persoane care nu existau. Partidul din mintea lui Sandulescu avea si un Comitet Politic Permanent de asemenea inventat. Totusi, dupa fuga de la Sibiu, Gheorghe Sandulescu reusise sa recruteze si un membru de partid in carne si oase, cu nume si prenume reale, in persoana amintitului Lazar Stefanescu, un alt inconstient exaltat si fanatizat. Biografiile lor confirma ca erau ahtiati sa faca politica, sa li se dea importanta si sa se bucure de o notorietate la care nu avusesera niciodata acces dar toate tentativele lor de a se lipi de o forta politica inzeestrata cu o oarecare autoritate si pondere in mediul social esuasera lamentabil. Gheorghe Sandulescu se nascuse la 23 martie 1907, in comuna Comani, din judetul Olț fiind fiul lui Ioan si al Niculinei. In 1932 era profesor la Cetatea Alba, in Basarabia. Apoi, dupa cedările teritoriale din 1940 si mai ales dupa ce Romania pierduse razboiul cu Rusia sovietica, se stabilise la Sibiu, pe Str. George Cosbuc nr. 26, migrand in imprejurările relatate, in ianuarie 1949, la Bucuresti. Pana in 1938 facuse parte din Partidul National-Liberal, aripa Dinu Bratianu, regasindu-se apoi in Frontul Renasterii Nationale, partidul unic al Regelui Carol al II-lea, lichidat si acesta sub guvernarea generalului Ion Antonescu. In 1945 se inscrisese in Partidul Social-Democrat in sa divergentele repetate cu unii din membrii acestuia au sfarsit prin a-l scoate pe marginea vietii politice. Cand o parte din Partidul Social-Democrat a decis sa fuzioneze cu comunistii, oamenii Moscovei nu l-au acceptat printre ei decat pana la verificarile din 1948, cand Sandulescu a fost din nou scos pe margine, din cauza trecutului sau dubios. Pe scurt vorbind, repetatele bulversari politice din ultimul deceniu al Romaniei il transformasera intr-un inadptabil, tocmai bun sa se dea in mana unor himere. Numai ca in momentul dat si aici, langa Dunare si Carpati, a conta pe himere era extrem de periculos.

Translatii politice

La randul sau, Lazar Stefanescu se nascuse la 1 august 1904, in comuna Nucet din judetul Dambovita, ca fiu al lui Scarlat si al Ioanei. In 1930 era invatator in comuna Tuzla, judetul Cetatea Alba, unde il si cunoscuse pe Gheorghe Sandulescu, de fapt. In acelasi an s-a inscris in Partidul National-Taranesc aflat la putere, "cu scopul de a ocupa posturi importante", dupa aprecierea Securitatii. In 1937, cand taranistii n-au avut succesul scontat in alegeri, Lazar Stefanescu i-a lasat de izbeliste si, in 1938, a aderat si el la Frontul Renasterii Nationale, asemeni tuturor celor asimilati cu functionarii publici. In anii 1942-1944 a fost transferat intr-un post de inspector scolar, la Cernauti, iar dupa lovitura de stat prin care Ion Antonescu a fost debarcat de la conducerea Romaniei, nu s-a mai alaturat taranistilor,

„deoarece după propriile sale mărturisiri prevedeam ca partidele istorice nu mai aveau perspectivele politice din trecut”. În schimb, s-a înscris în Partidul Socialist-Tărănesc, care, în decembrie 1944, a fuzionat cu Frontul Plugarilor, formațiunea politică a lui Petru Groza, viitor prim-ministru al României în perioada tranziției spre comunism. Ajunseseră chiar membru în Comitetul Central al Frontului Plugarilor, fiind ales deputat și la scrutinul electoral din 19 noiembrie 1946, și la cel din 1948, organizat după expedierea regelui în exil. Și în plan profesional izbutise ceea ce nu se întâmplase sub țărăniști: devenise inspector general și subdirector al învățământului primar în Ministerul Educației Naționale, iar în plan politic avansase la funcția de președinte al organizației din Dambovită.

Postat în Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »
Dilemele parohului Gatti
30 martie 2008

Represaliile Securității asupra comunității din România au început cu prigoana împotriva preotului Pietro Ernesto Clemente Gatti. Astfel se dorea o demonstrație de forță vizibilă, mai ales că biserica italiană, totodată și capelă frecventată de membrii legației, se afla chiar în inima Bucureștilor.

Ultima notă de filaj referitoare la mișcarea diurnă a preotului fusese emisă de agentul de securitate Toncescu, la 27 decembrie 1950. Preotul plecase de la biserică spre legație însoțit de o femeie și cu o geantă voluminoasă în mână. Ochiul ager al lui Toncescu a observat că femeia, la o traversare peste bulevardul Nicolae Bălcescu, a vrut să preia din mâinile lui greutatea genții, însă Gatti s-a eschivat. Și, inteligent cum era, Toncescu a dedus imediat că în geantă se aflau materiale deosebite, de spionaj, firește, de vreme ce preotul nu voia să-lase din mână.

Arestarea parohului Gatti. Agentului Securității nu i-a trecut nici o clipă prin cap ideea că franciscanul, dintr-o politețe elementară, nu putea admite că o femeie să-i care bagajul. Aceasta era mentalitatea troglodită a indivizilor de care ajunseseră să depindă soarta românilor de atunci și nu doar a lor. Un alt moment în relație directă cu parohul bisericii italiene a survenit la 30 ianuarie 1951, când Legația Italiei a protestat împotriva inițiativei Direcției pentru controlul străinilor de a-i cere lui Gatti să plece din țară. Cererea de revocare a acestei decizii nu a primit nici un fel de răspuns și în raporturile dintre italieni și autoritățile românești s-a instalat o liniște desăvârșită. Mulți au crezut că afacerea nu va mai avea vreo urmărire, însă s-au înșelat. În realitate, Securitatea solicitase avizul autorității politice de la conducerea statului pentru a proceda la pasul ei următor și acest aviz întârzia să-i parvină. A primit mână liberă peste mai mult de o lună, la 8 martie 1951, ziua în care viceconsulul italian Amerigo Rosa părăsea definitiv România. Pentru Clemente Gatti ar fi fost o nimică toată să plece împreună cu el, însă, probabil, avea o altă structură de om.

Preotul Pietro Ernesto Clemente Gatti a fost arestat în noaptea de 8 spre 9 martie 1951 și Legația Italiei, deși se afla sub o conducere provizorie, a protestat cu o promptitudine exemplară. „Azi noapte – se consemna în demersul ei –, părintele Pietro Ernesto Clemente Gatti, rectorul capelei acestei legații, a fost arestat și ridicat din casa parohială a capelei de către organele militare, fără a-i fi prezentat așa cum prevede Constituția Republicii Populare Române, cuvenitul mandat de arestare. De asemenea, locuința rectorului a fost percheziționată timp de mai multe ore, și toată casa parohială, precum și sacristia și capela au fost ocupate de organele militare, care și în dimineața aceasta staționează în acest imobil, proprietate a statului italian, oprind de fapt accesul personalului legației. Legația Italiei se vede deci constrânsă să atragă atenția Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Populare Române asupra gravității măsurilor luate față de capelanul ei, titular al unui pașaport de serviciu italian, și față de un imobil ce se află sub protecția acestei legații și ar trebui să fie scutit de ocupare și percheziție. Legația Italiei roagă Ministerul Afacerilor Externe să intervină cu toată urgența cerută de caz, pe lângă autoritățile competente, în

scopul de a pune capăt acestei situații. În același timp, această legație are onoarea de a interesa Ministerul Afacerilor Externe în scopul unei urgente clarificări a situației părintelui Gatti, pentru ca domnia sa să poată să revină cât mai repede la domiciliul său." O singură observație fiind de făcut pe marginea acestui protest: nu „organele militare” îl ridicaseră pe Clemente Gatti și ocupaseră casa parohială din b-dul Nicolae Bălcescu nr. 48, ci ofițerii Securității române. Noile lor uniforme erau identice cu cele ale armatei, deosebindu-se numai prin culoarea petlițelor și a banderolei de la caschetă, și orice confuzie era posibilă. Mai exact spus trebuie precizat că Armata română nu a fost prin nimic implicată în această afacere strident de murdară.

Al doilea protest. Deoarece Ministerul român al Afacerilor Externe nu a binevoit să răspundă demersului reprodus de noi, în ziua imediat următoare, la 10 martie 1951, Legația Italiei i-a înaintat un al doilea protest: „Casa parohială a capelei Legației Italiei este și acum ocupată de forțele polițienesti ale Republicii Populare Române, care rețin acolo persoane, printre care cetățeanul italiană dna Teresa Puditti. Legația Italiei își exprimă surprinderea pentru faptul că autoritățile românești mențin în mod arbitrar ocuparea unui imobil proprietate a statului italian, care se află sub protecția acestei legații, atrage din nou atenția Ministerului Afacerilor Externe asupra anomaliei unei astfel de proceduri și insistă ca imobilul în chestiune să fie imediat repus la dispoziția acestei legații. Legația Italiei rămâne în așteptarea cunoașterii locului unde se află părintele Pietro Ernesto Clemente Gatti și care sunt motivele care au determinat arestarea sa. Legația Italiei roagă, în fine, Ministerul Afacerilor Externe să intervină pentru imediata eliberare a cetățeanului italian susmenționat care, din cauza vârstei sale înaintate, se găsește într-o situație cât se poate de dăunătoare.” Numai că Ministerul român al Afacerilor Externe nu dispunea de nici o independență în tratarea relațiilor diplomatice bulversate de Securitate și al doilea protest al Legației Italiei a ajuns... tot la Securitate. La 13 martie 1951, documentul a fost notat cu o rezoluție a colonelului Petre Petrescu, care ordona ca informatorii din interiorul reprezentanței diplomatice italiene să culeagă comentariile personalului pe marginea evenimentelor. Coordonarea acestei operațiuni a fost încredințată unui anume căpitan Niculescu.

În aceeași zi, 10 martie 1951, a început și anchetarea parohului Clemente Gatti, deținut la numai două-trei sute de metri de biserica italiană, în subsolurile Ministerului Afacerilor Interne, vis-à-vis de fostul Palat Regal. Întrucât arestatul nu stăpânea suficient de bine limba română, s-a apelat la serviciile unui translator, în persoana unui anume Virgil Gheorghiu, de 34 de ani, domiciliat în București, b-dul 1 mai nr. 18. Acesta a depus un jurământ de rigoare, că va reda întocmai toate cele spuse de o parte sau alta și că nu va divulga unor terți nimic din ceea ce se trata în anchetă. Prima declarație a parohului Gatti s-a referit la identitatea și originea sa și la motivele prezenței sale în România. Mai trebuie spus că fusese arestat fără mandat un asemenea document neexistând în dosarele cazului său. În consecință, în lunile următoare, nici nu s-a mai cerut cum ar fi fost legal, prelungirea unui mandat care nu exista.

Între timp, la biserica italiană, rămasă fără paroh, Securitatea a instalat un post-capcană, care îi reținea și îi interoga pe toți italienii în trecerea lor pe acolo și neavizați asupra evenimentelor survenite. Tuturor li s-a spus că preotul Gatti a fost arestat pentru activități subversive. Iar dincolo de b-dul Nicolae Bălcescu, în subsolurile la care ne-am referit anchetarea parohului Gatti s-a prelungit peste primăvară și vară, fără ca vreun membru al Legației Italiei să aibă acces la cel arestat pentru a-i oferi asistență juridică sau măcar un pachet cu rufărie de schimb. O situație asupra căreia nu va avea nici o influență nici noul trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Italiei în România, Alberto Calisse, sosit la București la 15 martie 1951, cu o zi înainte de plecarea definitivă din țară a funcționarului diplomatic Antonio Zapala.

Ancheta. Parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti, spre deosebire de alții, după cum vom vedea, a fost interogat și obligat să presteze un număr restrâns de declarații, în legătură cu diverse aspecte indicate de anchetatori, primele două fiind date la 12 și 14 martie 1951. Gatti fiind apoi lăsat să respire, deoarece fusese arestat și Eraldo Pintori, cu care Securitatea

avea mai multe socoteli de reglat. Supliciiul lui a reînceput la 18 iulie 1951, prelungindu-se și la 10 august același an. Din această zi datează și cea mai completă și lungă depoziție a sa dintre cele ce i s-au cerut. și, în legătură cu această specie de documente din arhivele Securității, sunt necesare unele precizări. Mai ales în ceea ce privește condițiile în care aceste declarații se preluau de la arestați. De regulă, ele erau doar semnate de arestați redactarea lor asumându-și-o ofițerul anchetator. Cel anchetat răspundea întrebărilor și anchetatorul așternea pe hârtie ce-i trecea lui prin cap, astfel încât declarația să vină în întâmpinarea obiectivelor vizate de cei ce declanșaseră mascarada.

În cazul special al lui Clemente Gatti, nefamiliarizat cu limba română, lucrurile se agravau. În calitate de preot credea neclintit în buna credință a fiilor lui Dumnezeu și semna în neștiință declarații redactate de o asemenea manieră ca să se întoarcă oricând împotriva lui. Așa cum s-a și întâmplat. Recunoscând că a făcut să parvină în străinătate, adică la Vatican, după lichidarea Nunțiaturii papale de la București, mai multe scrisori și rapoarte ale unor preoți romano și greco-catolici români, Clemente Gatti va fi calificat drept spion, deși nu a fost. și primele probe cu care va fi confruntat în proces le vor furniza chiar declarațiile sale, fraudulos redactate de anchetator și semnate de Gatti în necunoștință de cauză, sub o presiune psihologică de neignorat. De pildă, parohul declara verbal că Michele Scammacca i-a spus să-i aducă orice corespondență destinată să ajungă la Vatican și din declarația scrisă rezulta că Michele Scammacca „l-a recrutat în organizația de spionaj coordonată de Legația Italiei de la București”.

Astfel încât înainte de a relata conținutul declarațiilor lui epurate de divagațiile unor anchetatori necinstiți, vom reproduce aici ce a declarat franciscanul la procesul în care va fi implicat această mărturie fiind sigur scrisă de mâna lui, în italiană. Era vorba despre somația de a părăsi țara spre a nu fi arestat pe care i-a adresat-o Giuseppe Puri Purini la 2 martie 1951. „Io – va recunoaște Clemente Gatti -, dopo un serio pensiero, lo deto: non mi ne vado della Romania, io rimango qui. La mia missione non e una missione politica, la mia missione e missione franciscana, io sono democrato e rimango con il popolo povero.” La care Giuseppe Puri Purini l-a întrebat: „Si saresti arestatato e condanato, cosa fai per i poveri?” „Io ho risposto: ho fudicia. Rimango qui e ho rifiutato di partire” – a mai declarat Clemente Gatti, în scris în singura sa mărturie pe care o putem considera strict autentică. Precizând că mărturia a fost prestată la cererea generalului Alexandru Petrescu, președintele Tribunalului Militar București. Sub regimul militar al mareșalului Iom Antonescu, Alexandru Petrescu deținuse aceeași funcție, condamnând la ani grei de demniță și numeroși militanți comuniști. Printr-o ironie a soartei, aceștia nu au renunțat la serviciile lui, contând pe cruzimea și lipsa sa de scrupule.

Culpa lui Gatti. Din ce a spus parohul Pietro Ernesto Clemente Gatti despre sine și din ce au spus alții despre el nu rezulta nici o faptă în contradicție cu Constituția țării și nici o culpă prevăzută în Codul Penal românesc al aceluși timp. Desigur, avem în vedere legile publicate, teoretic cunoscute de toți cetățenii români sau străini rezidenți pe aceste meleaguri. Însă ce nu știau nici Clemente Gatti și nici alți italieni stabiliți aici era că autoritățile comuniste din România începuseră să emită și legi, decrete, ordonanțe și hotărâri care nu se mai publicau în edițiile Monitorului Oficial și despre care cetățeanul lua cunoștință abia după ce era arestat și împins într-un tribunal. Ca să nu mai vorbim și de faptul că diverse dispoziții cu circulație retrânsă sau cvasisecretă, fără să fie trecute prin Parlament și fără avizul Ministerului Justiției, erau mai tari decât Constituția și legea comună. și acum expunem și faptele celui arestat și interogat în subsolul Ministerului de Interne, la câteva minute de mers pe jos de biserică în care slujise.

În septembrie 1950, Clemente Gatti fusese căutat de preotul greco-catolic Mihai Rotaru, spre a fi avizat că Guido Del Mestri, al doilea om din fosta Nunțiatură papală, cu puțin timp înainte de a părăsi România, i-a spus ca nu numai el, ci și alți prelați romano și greco-catolici urmau de acum înainte să depună corespondența cu Vaticanul la parohul bisericii italiene, care va ști cum s-o facă să ajungă la Roma, prin intermediul Legației Italiei la București. Este de presupus că Guido Del Mestri discutase chestiunea și cu Michele Scammacca, însă,

având în vedere viteza cu care a fost expulzat personalul Nunțiatunii papale, n-a mai avut timp să discute spinoasa chestiune și cu Clemente Gatti. Surprins de ceea ce îi spusese Mihai Rotaru, Gatti s-a consultat cu Scammacca și acesta i-a confirmat soluția la care se parvenise pentru menținerea legăturilor dintre catolicii din România și Sfântul Scaun. Era o soluție de urgență, însă alta mai bună nu era de imaginat.

Din octombrie 1950 și până la începutul lui februarie 1951, Gatti a primit un set de scrisori adresate de Rotaru cardinalului Eugenio Tisserand și lui Guido Del Mestri, trei scrisori de la Alba Iulia, de la preotul Imre Sandor – referitoare la organizarea Seminarului teologic din localitate, la profesorii numiți acolo de Ministerul Cultelor, în mod arbitrar, și la noua împărțire administrativ-teritorială a României, prin instituirea a 16 regiuni în locul județelor tradiționale -, precum și rapoarte curente adresate Vaticanului de Iosif Schubert uns clandestin episcop romano-catolic de București. Numai scrisorile lui Imre Sandor și Iosif Schubert au primit răspuns de la Roma, tot prin circuitele diplomatice italiene. În aceeași perioadă, Mihai Rotaru i-a recomandat lui Clemente Gatti trei călugărițe destinate să-i aducă scrisori de la episcopiile romano-catolice din Alba Iulia și Timișoara. Singurul italian ajutat de Clemente Gatti să-și transfere o parte din bunuri din țară, după ce le transformase în valori cu volum mic, a fost amintitul Giuseppe Vignati, corespondentul consular de la Timișoara. În iunie 1950, parohul fusese căutat de acesta și, după ce i-a ascultat doleanța, l-a condus la consulul Alfio Beltrani. Consulul nu l-a întrebat pe Vignati decât dacă bunurile care trebuiau să ajungă în Italia erau ale lui. și Giuseppe Vignati a răspuns: Da.

Proceduri de urgență. În declarația sa din 14 aprilie 1951, Clemente Gatti a recunoscut că între el și Michele Scammacca au survenit unele controverse referitoare la temeiul intermedierei corespondenței dintre catolicii din România și Vatican. și Scammacca îl asigurase că avea confirmarea misiunii lor, constând dintr-o scrisoare primită de la Biroul pentru afaceri bisericești extraordinare al Vaticanului. Iar în declarația din 10 august 1951, parohul a furnizat anchetatorului său alte detalii în legătură cu discuțiile lui cu Scammacca, privind tot temeiul misiunii sale. A explicat și cum a ajuns să descindă la București: în ianuarie 1950 se întâlnise la Nunțiatuna papală cu nunțiul Patrick O'Hara și Michele Scammacca, acceptând să-l înlocuiască pe Antonio Mantica la parohia bisericii italiene. Apoi, la sfârșitul lui iulie sau începutul lui august 1950, Scammacca i-a spus să primească scrisorile adresate de preoții catolici Sfântului Scaun, însă, în redactarea frauduloasă a anchetatorului, afirmația parohului a primit o altă interpretare: „Să transmit scrisori cu conținut secret provenite de la preoții care desfășoară activitate antidemocratică împotriva Republicii Populare Române”. Erau cuvinte pe care Clemente Gatti nu le rostise. Nici conținutul scrisorilor nu avea un caracter secret. Acestea tratau subiecte care nu prezentau interes pentru mireni.

Parohul ar fi întrebat dacă exista vreo dezlegare pentru a se implica în acele operațiuni. Martor ar fi fost și Giuseppe Puri Purini atunci când Scammacca „mi-a răspuns în chip misterios și enigmatic că indicația provine de la autorități superioare și a adăugat că, în curând, va veni de la Vatican o scrisoare oficială de confirmare a misiunii mele”. Nu trebuia decât să aducă scrisorile la Legația Italiei. și abia în septembrie 1950 Scammacca i-a arătat o scrisoare sosită într-adevăr de la Vatican, semnată Santangelo, parohul a citit-o pe loc și, după aceea, ministrul a ars-o în fața lui. Ulterior, Gatti a mediat corespondențele preoților Mihai Rotaru, Ștefan Tătaru și Martin Mihoc, ale episcopului hirotonisit clandestin Iosif Schubert și ale lui Imre Sandor, reprezentant al Ordianariatului episcopal catolic de la Alba Iulia. Scrisorile erau aduse la parohia din b-dul Nicolae Bălcescu nr. 28 de călugărițele Hildegard Frederika Reissner, Maria Iudith Fenyvesi și Cristina Dewald. Iar parohul Clemente Gatti le preda la legație fie personal, fie prin femeia lui de serviciu, Anna Siewerth. Din motive necunoscute, la un anumit moment Scammacca l-a sfătuit pe Gatti să nu mai uzeze de serviciile ei. Să fi fost Anna Siewerth informatoarea cu numele de cod WA 70?

Între altele, Scammacca i-a mai spus lui Gatti să fie anunțat ori de câte ori preoții catolici intrați în dizgrația regimului comunist aveau nevoie de bani, spre a supraviețui restricțiilor prin care erau blocate veniturile parohiilor lor. Înainte de a fi nevoită să-și sisteze activitatea

În România, Nunțiatuira papală, știa parohul Clemente Gatti, își transferase fondurile lichide și conturile în custodia legațiilor italiană și elvețiană. Dacă fondurile încredințate Legației Italiei erau disponibile, cum se putea ajunge și la cele de la Legația Elveției? „Nu te osteni cu aceasta – i-a spus Scammacca lui Gatti -, voi aranja eu totul la Legația elvețiană.” și sistemul de ajutorare a preoților catolici, în cele din urmă, a devenit funcțional. Prin Clemente Gatti, Mihai Rotaru a primit o dată 100.000 lei, în octombrie 1950, și încă o dată un milion lei, în noiembrie, același an. În ianuarie 1951, din aceeași sursă, Martin Mihoc a primit 500.000 lei. În paralel, veneau fonduri și de la Roma, destinate aceluiași scop. De pildă, în septembrie 1950, 500.000 lei sosiți de la Vatican, pentru ajutoare sociale, au ajuns de la Amerigo Rosa, cancelarul Consulatului italian, la parohul Clemente Gatti și, de la acesta, la călugărița Hildegard Reissner, pentru a fi distribuiți acolo unde era nevoie de ei.

TRIBULAȚIILE LUI SCAMMACCA

Gatti și-a amintit că, în noiembrie 1947, Michele Scammacca le spusese conaționaliilor săi „să nu se repatrieze, pentru că în Italia lipsesc locuințele și posibilitățile de muncă”. Apoi, pe măsură ce situația din România se înăsprea, ministrul a lăsat-o mai moale cu sfaturile de această factură, convins că nu mai era de trăit aici pentru italieni și că nu va putea să blocheze un exod declanșat din cauze obiective. și parohul Clemente Gatti, ajutându-i pe cei în curs de repatriere așa cum l-a ajutat și pe Giuseppe Vignati, nu a făcut altceva decât să se conformeze unui curs al evenimentelor căruia nu i se mai putea opune nici ministrul Italiei la București.

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »
Operațiunea „Infiltrarea”
30 martie 2008

La începutul anilor '50, diplomații italieni de la București plecau de-a valma, până și funcționari ai legației, angajați dintre italienii stabiliți de mai multă vreme aici.

Unul dintre ei era Antonio Zapalla, care a părăsit România la 22 martie 1951. La 27 martie, același an, a cerut să fie transferat în Liban, la Beirut și funcționarul Eraldo Pintori, dar n-a apucat să plece din țară, fiind arestat pe neașteptate. La 5 iulie 1951, va părăsi România și un alt funcționar al legației, Leo Giacomello. și despre el, ca și despre alții, se spunea că ar fi plecat în concediu, dar nu va mai reveni niciodată la București. Însă, dacă aceștia, în virtutea poziției lor, puteau miza pe valiza diplomatică a legației pentru a-și repatria cel puțin o parte din bunuri, era îndoielnic că toți italienii care doreau să plece din România puteau beneficia de un avantaj similar.

Transferul de valori. Totuși, Michele Scammacca a dat mână liberă subalternilor săi din legație să procedeze oricum îi tăia capul în vederea repatrierii a cât mai multe averi ale italienilor. Averi transformate de-acum în aur, bijuterii și valută forte, achiziționată la bursa neagră. La fel s-a manifestat și însărcinatul cu afaceri Giuseppe Puri Purini, care l-a secondat. Unul dintre campionii acestor operațiuni, desfășurate în favoarea compatrioților săi, a fost amintitul Eraldo Pintori. „Am primit însărcinări din partea lui Puri Purini – va declara acesta, la 16 iulie 1951, sub ancheta Securității – să primesc valorile ce se trimeteau de către supușii italieni și cei ce părăseau țara, să le împachetez și să le sigilez. Legația primea valori de la toți cetățenii italieni care părăseau țara, cu condiția să nu aibă un volum prea mare. Pachetele cu bijuterii sau alte obiecte se restituiau depunătorilor la Roma, iar în cazul când aceștia plecau în alte orașe decât Roma le puteau ridica de la Legația Italiei din Viena. În ceea ce privește valuta, aceasta se depunea de către posesor la serviciul comercial al legației și primea contravaloarea în lire în Italia, prin Banca Italiei.” și despre un alt angajat al legației, Gaetano Squisito, Securitatea nota: „Transferă prin curier diplomatic diferite obiecte pentru cetățenii italieni care se repatriază, cu învoirea șefilor.” Numai că unii funcționari ai legației încasau comisioane de la cei cărora le întindeau o mână de ajutor, iar

alții nu. Eraldo Pintori încasa comisioane și asta l-a făcut vulnerabil chiar și în fața compatrioților săi, ajunși la o mare ananghie.

Italienii lipsiți de șansa de a beneficia de aceste facilități apelau la tot felul de subterfugii, care au funcționat cât au funcționau, până când Securitatea izbutea să le descifreze. Iată un exemplu revelator: pe str. Cuza Vodă din București exista un atelier al unui tâmplar cu nume comun, Gheorghe. „Face lăzi pentru evreii care emigrează în Palestina – a reușit să afle Securitatea – și, după indicațiile emigranților, despică una din părțile laterale ale lăzii, introducând acolo monedă hârtie, valută străină în dolari, franci elvețieni etc., și apoi încheiază această scândură despăcată, atașând-o la restul părților lăzii. Operațiunea introducerii valutei în scândură se face în fața clientului, care-și ridică imediat lada.”

Bineînțeles au năvălit și numeroși italieni peste bietul tâmplar Gheorghe, dar era prea târziu: de la 16 iulie 1951, Securitatea era deja la curent cu trucul. și ce a urmat se poate imagina. Români în trena italienilor. Ceea ce deranja în mod deosebit autoritățile de la București era faptul că, împreună cu italienii sau cu sprijinul nemijlocit al unor membri ai Legației Italiei reușeau să plece din țară numeroși cetățeni români. Despre italieni se știa că nu vor putea fi reținuți infinit aici, dar cu unii cetățeni autohtoni regimul avea de reglat unele socoteli și era scandalizat că aceștia îi scăpau printre degete. Aici ne vom referi numai la câteva cazuri din câteva sute. De pildă, la scurt timp după 23 august 1944, sosise de la Roma la București Mihai Cârciog, atașat comercial în Italia în ultimii ani ai războiului. Pur și simplu, voia să afle de la noile autorități ale țării ce ar fi fost de făcut în împrejurările de atunci, în materia relațiilor economice reciproce. Dincolo de faptul că la ministerul de resort de la București a găsit un haos perfect neavând cu cine să stea de vorbă, nu i s-a mai permis să plece din România, fiind considerat demnitar al regimului abia expiat al mareșalului Ion Antonescu și pasibil de a fi judecat de tribunalele militare. Nu a fost arestat dar Siguranța l-a pus sub supraveghere și, în octombrie 1948, încă se mai afla sub filaj, domiciliul și semnalmentele lui fiind transmise din nou serviciilor interesate. La data aceea era administrator unic la firma ROIT (Româno-Italica) și, în cele din urmă, a putut părăsi România cu un pașaport eliberat pe un nume fals de Consulatul italian de la București.

Un alt expatriat clandestin a fost actorul Constantin Tănăsescu, născut la 9 martie 1922, la Cahul, Basarabia, trecut peste frontieră de un grup de marinari italieni, care veneau de la Odessa, unde predaseră rușilor una din navele cedate acestora prin Convenția italo-aliată de Armistițiu. „L-au introdus într-un sac în compartimentul vagonului de tren cu care călătoreau – consemna o notă a Securității – și așa a ajuns în Italia.” La rândul lui, Andrei Fenyo, născut la 14 noiembrie 1918, la Timișoara, a părăsit România într-un vagon încărcat cu mobilă pentru export dirijat spre Italia, între 10 și 20 februarie 1951. Se avansa presupunerea că, anterior, și-ar fi trimis valorile peste graniță prin curier diplomatic, ceea ce putea fi îndoielnic. De ce mari valori putea să dispună un tânăr abia trecut de 30 de ani, din care șapte erau trăiți într-o Românie agonică? Însă e cert că de la Milano i-a scris lui Giuseppe Puri Purini cum a ajuns cu bine la destinație. Ceea ce era de-a dreptul o imprudență, fiind fatal ca mesajul său să fie interceptat. Iar Emil Ghilezan, un fruntaș al Partidului Național-țărănesc, a fost scos peste granița cu Ungaria prin diligențele lui Bruno Manzone. Dincolo, tot pe filieră italienească, un preot catolic l-a trecut pe Emil Ghilezan în Austria. Tot prin diligențele lui Bruno Manzone a părăsit clandestin România și generalul Petre Ionescu, de data aceasta prin Iugoslavia.

Alte trei cazuri de evaziune asistată de italieni au fost al comandorului Chirilă, al unui anume Popescu-Jianu și al copilului inginerului Alexandru Cosmovici. Comandorul Chirilă doborâse cam multe avioane sovietice în campania din răsărit și, conform mentalității postbelice a autorităților românești, trebuia pedepsit. Despre Demetrios Popescu-Jianu se știa că fusese director al biroului de transporturi al societăților de asigurări Generala, Dacia, Agricola și Naționala, la care lucrase și Eraldo Pintori, înainte de declanșarea războiului. și unul, și celălalt părăsiseră țara amestecați în efectivele altor loturi de marinari italieni. Iar cazul lui Alexandru Cosmovici era ceva mai complex. Acesta era fostul soț al pictoriței Nina Batalli, care reușise să plece peste hotare cu sprijinul demnitarului comunist Lucrețiu Pătrășcanu,

aflat acum în arest. Simpatizantă activă a Mișcării Legionare, pictorița își abandonase soțul și copilul în țară, cu speranța că se vor regăsi mai devreme sau mai târziu în Italia. Însă Alexandru Cosmovici fusese legionar în toată puterea cuvântului, nu un simplu simpatizant se afla sub supraveghere și știa că într-o zi sau în alta ar fi fost arestat în timp ce copilul ar fi rămas de izbeliște. Așa că a făcut tot ce era posibil pentru ca fiul său să ajungă alături de mamă, acolo unde el nu mai avea nici o șansă să mai ajungă. și a izbutit. Copilul a fost trecut peste frontieră, din dispoziția lui Michele Scammacca, de o familie de funcționari italieni care l-au declarat drept copilul lor.

După plecarea lui Michele Scammacca, primul secretar Giuseppe Puri Purini ar fi vrut s-o scoată din țară și pe Alexandra Dozzi, și tot într-un vagon încărcat cu mobilă, cum se procedase și în cazul lui Andrei Fenyo. Sarcina de a organiza evaziunea a fost încredințată lui Eraldo Pintori. Româncă, arhitectă, Alexandra Dozzi nu putuse părăsi România împreună cu soțul ei, Filippo Dozzi, despre care Siguranța era convinsă că „se află în Italia, în slujba serviciului de spionaj italian”. Despre ce fel de serviciu de spionaj era vorba s-a văzut din capitolul anterior. Din nefericire, Eraldo Pintori era un om păscut de ghinion și tentativa trecerii peste graniță a arhitectei a eșuat.

Informatori infiltrați în legație. O realitate din toate punctele de vedere dezagreabilă, despre care Michele Scammacca poate nu și-a dat seama, dar cu care succesorii săi vor trebui să se obișnuiască, consta în faptul că Securitatea română utiliza o pleiadă întreagă de informatori, recrutați atât din interiorul Legației Italiei, cât și din anturajele personalului ei. Pe vremea lui Renato Bova Scoppa asemenea malversațiuni erau de neconceput. Acum, sentimentul de demnitate al oamenilor decăzuse în mod sensibil și, în interiorul legației, contra unor remunerații mizere, acționau informatorii cu numele de cod H. It. 11, H. It. 12, H. It. 13 și H. It. 14. De pildă, H. It. 12 furniza Securității informații despre relațiile unor diplomați italieni cu Ministerul de Interne de la Roma. Informatoarea care lucra sub indicativul codificat W. A. 70 era plantată pe lângă parohul Clemente Gatti, atentă mai ales la sprijinul acordat de preotul franciscan italienilor care doreau să plece din România.

La un an și ceva după ieșirea României din alianța cu Reichul german, funcționarul diplomatic Leo Giacomello, conform documentelor cercetate de noi, „a fost recrutat de către organele Siguranței, fiind utilizat ca informator pe linia italiană”. Era născut la 9 octombrie 1910, la Berlin, se stabilise în România în 1930 și era căsătorit cu Alda Zara, locuind împreună cu ea pe str. Luminii nr. 2. În primii ani ai războiului, Leo Giacomello lucrase la ziarul de front Il Soldato și ca șpicher al emisiunilor radio transmise din România pentru Corpul Expediționar Italian în Rusia, faimosul CSIR, devenit ulterior ARMIR. În iulie-septembrie 1943, se alăturase lui Renato Bova Scoppa în repudierea regimului fascist al lui Mussolini, iar după lovitura de stat de la București devenise responsabil al biroului de presă al Legației Italiei. Funcție din care, treptat constatase că nu mai avea cu cine dialoga, presa din România fiind supusă unui regim de cenzură drastică, și din partea autorităților românești, și din partea Comisiei Aliate (sovietice) de Control. La sfârșitul lui 1945, în urma unui conflict cu Pietro Gerbore, a fost îndepărtat din legație și tot atunci l-a acroșat și Siguranța română infiltrată de comuniști și agenți ruși, convinsă că resentimentele lui împotriva unui personaj important din Legația Italiei s-ar fi pretat la a fi exploatare.

N-a fost să fie așa, calculul Siguranței s-a dovedit a fi eronat. „Această colaborare a fost de scurtă durată – recunoștea Siguranța -, deoarece atunci s-a considerat că materialele informative furnizate de Giacomello nu prezentau importanță, fapt ce a determinat ruperea contactului cu el.” Însă, în 1947, Manlio Castronuovo l-a reîncadrat pe Leo Giacomello în vechea lui funcție, iar la sfârșitul lui 1948 acesta a fost din nou acroșat de data aceasta de către Securitate, în scopul de a fi re-cooptat la colaborare și, în funcție de rezultate, să fie predat Serviciului Special de Informații român, spre a fi folosit eventual și dincolo de hotare. Cu această ocazie, Giacomello a afirmat că „el nu s-a considerat niciodată agent al Siguranței și nu înțelege să colaboreze cu regimul nostru decât pe un plan superior”. Cu toate acestea – mai preciza un raport al Securității -, „s-a persistat în acțiunea de re-cooptare a lui Giacomello, acțiune ce a fost abandonată în vara anului 1950, deoarece au început să

apară indicii că depune o activitate informativă și că întreține relații suspecte cu persoane dușmănoase regimului nostru, iar pe de altă parte se bănuia că urmărea un scop diversionist.” Asta însemna că Leo Giacomello, totuși, reușise să țină Securitatea pe jar și captivă a unor speranțe deșarte timp de aproape doi ani întregi, fără nici un folos pentru ea. În viesparul informatorilor. Activitatea informatorilor recrutați de Securitate, și din Legația Italiei și din anturajele dependente de ea, va continua și după arestarea și condamnarea parohului Pietro Ernesto Clemente Gatti și a funcționarului Eraldo Pintori, evenimente la care ne vom referi în secvențele următoare. Iată o ispravă din epocă a informatorului cu nr. 12 din seria H. It., consumată la 18 septembrie 1951, ziua apariției în presă a sentințelor din procesul în care cei doi au fost implicați: dintr-un coș de hârtii de la Cancelaria consulară italiană din București a reușit să sustragă fragmentele unui document rupt și aruncat la gunoi, reprezentând un demers avansat de mai mulți funcționari ai legației lui Alberto Calisse, noul trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Italiei în România. Respectivii cereau ca Alberto Calisse, după explozia cazului lui Eraldo Pintori, să intervină la Ministerul român al Afacerilor Externe, „eventual de comun acord cu alte legații din București”, ca autoritățile românești să respecte libertatea funcționarilor cu pașaport de serviciu, garantându-le totodată imunitatea. În cazul când aceștia ar fi fost surprinși într-o ilegalitate flagrantă, ar fi fost de dorit să fie expulzați, nicidecum arestați. Ajunsă în posesia documentului în discuție, reconstituit din rupturi, Securitatea putea dormi liniștită. Dacă însuși Alberto Calisse îl rupsese în opt și-l aruncase la coș, s-ar fi putut presupune că nu ar fi avut nici un fel de urmare. În ciuda aparențelor, a avut.

La 16 octombrie 1951, același informator H. It. 12 a sustras din arhiva Cancelariei consulare italiene din București un dosar care conținea diverse rapoarte informative din perioada 1942-1948, provenite de la consulii italieni din Timișoara și din Constanța, între care se numărau rapoarte semnate de viceconsulii Cornelio Polizzari și Federico Cortese. Interesant era faptul că rapoartele lui Federico Cortese conțineau puternice accente antifasciste. Alte rapoarte proveneau de la Bibio Luigi Sbrana și Andrea Rainaldi, foști consuli la București în 1942-1943. Luigi Dominici, fost consul la București în 1945, semna un raport despre agitațiile comuniștilor, referitor nu numai la ale celor români, ci mai ales la activitățile conaționalilor săi comuniști în cadrul Uniunii Patrioților Italiani. Din toate, Securitatea a dedus că sub aripa ocrotitoare a Legației Italiei, prin consulatele ei, se desfășura „o acțiune de spionaj sistematică” și va decide, curând: „Persoanele care apar în conținutul rapoartelor informative și se mai află încă în Republica Populară Română urmează a fi luate în lucru de către unitățile noastre.” Dar alerta era de-a dreptul stupidă, deoarece nu erau în discuție decât rapoarte curente, relative prioritar la problemele rezidenților italieni din diverse localități ale țării. Nici vorbă de spionaj sau de alte activități care ar fi putut să prejudicieze statul român.

Chiar în ultima fază a procesului în care vor fi condamnați Clemente Gatti și Eraldo Pintori, Consulatul italian din București a fost mutat de pe str. Luigi Cazzavillan nr. 28 la sediul legației. „Arhiva – se jubila într-un alt document al Securității, din 16 septembrie 1951 – a rămas la vechiul sediu și au acces la ea și informatorii noștri Beraru și Zaharia”. În termeni nu deosebit de limpezi, era vorba și despre un alt colaborator al Securității, anume Natale Zoldan, ușierul legației. Cam la nivelul acesta lucrau atunci ofițerii de informații români. Abia la 1 aprilie 1953 vom afla, dintr-un nou document al Securității, despre felul în care au fost recrutați informatorii cu nume de cod Beraru și Zaharia. Spre deosebire de alți colaboratori ai respectivei instituții informative și represive, recrutați prin șantaj, Beraru fusese recrutat prin convingere, „pe baza unui studiu amănunțit”. Iată și cum: „Organele noastre – se preciza – au mers la domiciliul său și a fost atras de partea noastră prin felul deschis cum i s-a vorbit solicitându-i-se aportul la lupta pentru pace, fiind un partizan al păcii.” Nici în asemenea momente sensibile, Securitatea nu putea renunța la lozincile lansate în epocă de oficina de propagandă a Moscovei. Momentul fiind în același timp și solemn, și ridicol: ca și cum Legația Italiei era pregătită să declare război României! Precizăm că Beraru era funcționar al legației, posesor de pașaport simplu, deci nu dintre cei cât de cât importanți.

În schimb, recrutarea informatorului cu nume de cod Zaharia a pretins o procedură mult mai laborioasă. și Zaharia a fost cooptat la colaborare prin așa-zisă convingere, în înțeleșul pe care-l acorda Securitatea acestei noțiuni. „Organul nostru – raporta un ofițer implicat în afacere unui eșalon superior – s-a prezentat drept fiul unui prieten mai vechi al lui Zaharia, pe care acesta nu-l mai văzuse de multă vreme. Organul nostru s-a împrietenit cu Zaharia, cu care ocazie s-a aprofundat și studiul său. Lui Zaharia i s-a făcut cunoștință cu un alt tovarăș, tot ofițer de securitate, cu care a mers împreună într-o casă conspirativă, prezentată drept locuință a tovarășului, pentru a servi un vin bun, cu care ocazie s-a efectuat și recrutarea. Prin Zaharia s-a creat o combinație pentru sustragerea manuscriselor din coșurile de hârtii ale funcționarilor Cancelariei consulare și unele documente din arhiva Cancelariei consulare.” În urma acestor sustrageri s-ar fi identificat un grup de cinci persoane care desfășurau „o activitate de afaceri”. Bine, bine, ne putem întreba, dar ce legătură putea exista între spionaj și afaceri și despre ce fel de afaceri era vorba?! Era evident că Securitatea nu renunțase la scopul ei inițial, preluat de la Siguranță, de a-i deposeda de orice avere pe italienii în curs de repatriere din România. Trimiterea la așa-zise afaceri se referea exclusiv la efortul acestora de a-și salva atât cât era posibil din bunurile agonisite într-o viață de om.

ÎNTRE EFICIENȚĂ ȘI INEFICIENȚĂ

A fost Zaharia cât de cât eficient în postura sa de colaborator al Securității? „Documentele din arhiva Cancelariei consulare italiene – am mai aflat din arhivele Securității – au fost obținute și prin informatorii Beraru și Zaharia.” Care din ei să fi fost misteriosul H. It. 12, glorios scotocitor prin recipientele cu deșeuri ale legației? În rest, „prin informatorul Zaharia s-au procurat cheile de la intrarea și ușile interioare ale Cancelariei consulare. Tot prin Zaharia s-a organizat pătrunderea organului nostru în Cancelaria consulară italiană, pentru sustragerea de documente din arhivă.” În sfârșit Securitatea mai avea un motiv de mândrie: „Prin informatoarele Silvia și Mimi – se mai etalau niște nume de cod – au fost procurate cheile de la casa de bani din legație a noului cancelar Corrado Corrao, în vederea sustragerii de documente.” Asta ca să se înțeleagă că și sexul slab cotiza la malversațiuni. Din nefericire pentru atotprezenta structură, „în urma unor schimbări survenite în rândurile personalului din cadrul legației, cheile nu au putut fi verificate”. Probabil, într-un târziu, se dezmeticiseră și diplomații peninsulari și întăriseră paza și siguranța sediului lor.

Postat in Legația Italiei sub asediul regimului comunist | Lasă un comentariu »

Desființarea consulatelor peninsulare

30 martie 2008

Din ianuarie 1949 a început să apară la Roma revista greco-catolică Sufletul românesc, cu un conținut virulent anticomunist. În cele din urmă, treptat excitată și de alte manifestări ale emigranților români din Italia și ale italienilor repatriați, Securitatea s-a avântat să alcătuiască și ea o sinteză, intitulată Centre de spionaj cunoscute și canalele lor de legătură.

În sinteză erau nominalizate mai multe organizații de pe teritoriul peninsular, care nu ar fi avut nimic altceva de făcut decât de a plănui zi și noapte distrugerea regimului comunist de la București, prin devoalarea tuturor secretelor lui.

Lista neagră. Le vom trece și noi în revistă, într-un episod ulterior, în ordinea în care însăși Securitatea le-a luat în considerație, cu comentariile de rigoare. Era vorba, în primul rând, despre Asociația italienilor refugiați din România, în conducerea căreia se aflau Antonio Dozzi, Giovanni Forgiarini, Pietro Buffa, Vincenzo Giotta și Umberto Beltrani. Prin zările italiene și prin posturile de radio peninsulare, asociația difuza informații despre situația reală din România, departe de a fi convenabile și măgulitoare pentru autoritățile de la București. Ceea ce era și normal. Mulți dintre membrii ei mai aveau încă rude și prieteni în România, cărora nu li se permitea să revină în țara natală, ca să nu mai vorbim și de faptul că mulți

fuseseră nevoiți să abandoneze aici, fără să fie despăgubiți, imobile, terenuri și bunuri mobile, care le aparținuseră de fapt și de drept. Evidenț pentru ei, un regim care restricționa posibilitatea de circulație a oamenilor și nu respecta proprietatea privată nu putea fi decât un regim odios. și își permiteau s-o spună deschis.

În lista neagră alcătuită de Securitate, într-o poziție secundă se înscria Mișcarea română pentru unitatea Europei, înființată și finanțată de omul de afaceri de origine română J. C. Drăgan, la Roma, la 5 noiembrie 1949. Judecând lucrurile superficial, Securitatea aprecia că această organizație ar fi fost inițiată de legionarii fugiți din țară și că ideologia promovată de ea ar fi fost extremistă. Întregul raționament se baza pe faptul că președintele ei, Josif Constantin Drăgan, și secretarul ei general, Octavian Roșu, ar fi fost adepți ai Gărzii de Fier. Chestiunea nu corespundea adevărului. J. C. Drăgan nu a fost legionar niciodată, plecase din țară din iarna 1939/1940, pentru a studia la Roma, deci cu mult înainte ca legionarii să accedă la putere în România. De altfel, chiar ei îl vor porecli mai târziu Găzarul roșu, deoarece, prin anii '70 și '80, va avea câteva întrevederi cu Nicolae Ceaușescu. Într-adevăr, Octavian Roșu fusese prefect legionar al județului Severin, din septembrie 1940 până la rebeliunea din ianuarie 1941. La Lugoj, familia sa se aflase în relații de prietenie cu familia lui J. C. Drăgan. și când Octavian Roșu a ajuns în Italia, în postură de refugiat politic, J. C. Drăgan n-a făcut nimic altceva decât să-i ofere o slujbă și, impliciț o pâine. Pe teritoriul Italiei, Octavian Roșu nu s-a asociat la nici un fel de activități extremiste sau nostalgice ale foștilor legionari. Iar Mișcarea română pentru unitatea Europei nu era decât un reflex al unor idei ce se vor materializa ulterior în Piața Comună și Uniunea Europeană. Nu era interesată decât episodic și colateral de situația din România.

Teama de un serviciu secret desființat. A treia poziție era rezervată de Securitate Fondului greco-catolic, înființat tot în 1949, la Roma, cu încuviințarea Sfântului Scaun.

Constituindu-se din danii întâmplătoare și chete, fondul încerca să-i ajute pe preoții greco-catolici prigoșiți de regimul comunist de la București, dar sumele mobilizate erau destul de anemice și, peste asta, posibilitățile transferului lor la destinatarii din țară erau tot mai reduse. De asemenea, Comitetul de asistență pentru fugarii români din Italia se confrunța cu sărăcia propriilor membri și nu se înțelegea de ce Securitatea îi considera un pericol. Cum nu se înțelegea de ce figura pe aceeași listă neagră Colegiul catolic De Propaganda Fide, instituțiile de gen mobilizându-se împotriva abuzurilor săvârșite de comuniști nu dintr-un principiu ideologic, ci, de regulă, atunci când le erau încălcate drepturile și interesele. Iar Asociația Italo-Română, definită și ea ca extrem de periculoasă, era ca și moartă din clipa desființării Institutului italian de cultură de la București.

Trei entități mai speriau pe ofițerii Securității române: lagărele Organizației Internaționale pentru Refugiați de la Trieste Como și Napoli, serviciul secret OVRA, și serviciul de informații al marinei italiene, SIFAR. În lagărele indicate de refugiați nu se puteau întâlni decât niște nefericiți, care așteptau să fie admiși într-o țară sau alta pentru care își exprimaseră opțiunea, și numai la spionaj nu le sta gândul. În plus lagărele în speță nici măcar nu se aflau sub jurisdicția efectivă a guvernului italian, IRO fiind dependentă de Organizația Națiunilor Unite. Iar în relație cu celelalte două motive ale spaimelor ei, Securitatea română își demonstra incompetența din plin. Serviciul secret OVRA, mai puțin abilitat în spionaj și mai mult în contraspionaj și represiune internă, încetase să mai funcționeze imediat după căderea lui Mussolini, dizolvarea sa fiind guvernată chiar de ultimul ei director, Carmine Senise. În timp ce SIFAR nu era deloc un serviciu de informații exclusiv al marinei, chiar dacă pe la conducerea sa se perindaseră și amirali, titlatura lui exactă fiind Servizio informazioni forze armate. Probabil, întrucât SIFAR preluase atribuțiile fostului SIM, Securitatea era convinsă că majuscula M din siglă semnifica marina Italiei. Culmea este că cel ce redactase toate aceste aiureli, vecine cu ineptia, locotenentul Ilie Mihai, va avansa în timp până la gradul de general.

Schimbări în legație. Ce se putea deduce din toate aceste aproximații, alarme false, presupuneri lipsite de fundament și invenții? Nimic altceva decât că Securitatea, încă de la începuturile ei, era mai puțin un serviciu secret conștient de consecințele inițiativelor și

verdictelor sale și mai mult un pericol public. Cu acest pericol public nu s-au confruntat numai cetățenii români, timp de peste patru decenii, ci și Legația Italiei de la București. și sub conducerea lui Michele Scammacca, personalul Legației Italiei a continuat să se reînnoiască. La 7 august 1948, a sosit aici de la Roma Enrico Paris cu statutul de funcționar diplomatic. În ianuarie 1949, a ajuns la București și Alvaro Vito Beltrani, devenind al doilea secretar al legației. La 31 ianuarie 1950, descins în aceeași zi de la Roma, Giuseppe Puri Purini l-a înlocuit în funcția de prim secretar al legației pe Cesare Regard, care s-a și grăbit să plece din România, la 2 februarie, același an. Cei rămași aici, împreună, au fost nevoiți să facă față unor presiuni de o duritate lipsită de precedent și necunoscută de alte legații acreditate la București. și dacă avem în vedere tensiunile acumulate în epocă, toate provocate de politica obtuză și abuzivă a autorităților românești, subordonată intereselor Moscovei, încheierea unui acord economic între Italia și România, la 24 decembrie 1948, poate să ne apară ca o certă curiozitate.

În anii aceia, în România trăiau și munceau în jur de 5000 de rezidenți italieni, exceptându-i pe cei ce aici se născuseră, în familii stabilite mai demult în această țară. și regimul comunist a început prin a lovi consulatele prin care aceștia își reglau relațiile cu legația, desființându-le rând pe rând. Ultimele au fost desființate, din dispoziția imperativă a autorităților, consulatele de la Timișoara și de la Galați, la 6 octombrie 1949. În consecință, pentru a putea întreține relații normale cu coloniile italiene din țară, legația a uzat de serviciile unor agenți și corespondenți consulari, unii aleși chiar dintre foștii consuli. Manevra nu a convenit autorităților românești, al căror scop se contura tot mai clar: să izoleze coloniile italiene și să le obtureze legăturile cu legația, astfel încât informațiile despre abuzurile cărora trebuiau să le facă față să ajungă mai greu de la una la alta și de la fiecare din ele la București. și toți agenții și corespondenții consulari italieni au fost puși sub o strictă supraveghere, la această operațiune participând mai multe servicii centrale și regionale ale Securității române.

Inventarul acestor funcționari consulari, mulți dintre ei implicați voluntar în misiunile lor, alcătuit la 20 ianuarie 1950, lua inițial în considerație 14 identități, alături de care vor mai fi evocate și altele. Fostul consul de la Galați, Camillo Carnielli, domiciliat pe str. Republicii nr. 20, sosise aici în 1936, în locul lui Valentino Sorani, transferat în funcția de șef al biroului pentru Moldova al Cancelariei consulare italiene, în care a mai lucrat câțiva ani buni. Ajutor al lui Carnielli fusese Ezio Alessandro Bellemo și locuia de asemenea la Galați, pe str. Florilor nr. 60. Un caz mai special îl reprezenta Salvatore Sbrana, fostul consul de la Constanța, cu domiciliul pe str. V. I. Lenin nr. 42. Era comunist declarat și părăsise Italia datorită conflictelor cu fasciștii, însă faptul că reușise să găsească o slujbă tot sub egida unei autorități italiene nu putea avea o altă semnificație decât aceea că Legația Italiei de la București era considerabil mai tolerantă în raport cu opțiunile politice ale membrilor ei. Deși fusese desființat oficial în 1948, consulatul de sub conducerea lui continuase să funcționeze până la 6 octombrie 1949, în ultima fază Sbrana fiind înlocuit cu un anume Solari.

Consuli luați în colimator. La Craiova, din 1945, își asumase misiunea de agent consular Umberto Bartolomeo Capetti, stabilit aici din 1931, cu sediul pe str. Unirii nr. 99. În octombrie 1949, n-a mai avut încotro și a fost nevoit să predea arhivele fostului consulat în custodia legației de la București. La Iași, pe str. Berthelot nr. 20, funcționase un consulat italian girat de Giuseppe Forgearini. și acesta fusese dezafectat. Ido Coradini era agent consular la Sinaia, cu sediul pe str. Vasile Ureche nr. 11, iar la pasagera activitate de consul la Cluj a preotului franciscan Pietro Ernesto Clemente Gatti am mai avut ocazia să ne referim. Câte ceva ar mai fi de spus și despre Domenico Vescia, agent consular la Brăila, pe str. Nicolae Bălcescu nr. 50. Se născuse la Kerci, în Crimeea, se refugiase în România de sub regimul sovietic și practicase aici o meserie de înaltă calificare și de răspunderi majore: pilot naval la Direcția Maritimă de la Constanța și la Comisiunea Europeană a Dunării. Securitatea îl considera un „reacționar notoriu”, din motive neenunțate, cum era și va fi obiceiul ei, până când va dispărea din istorie.

Alți agenți și corespondenți consulari intrați în atenția Securității erau Giuseppe Galidangelo

din Ploiești, str. Nicolae Filipescu nr. 40, care avea în răspundere și Azuga; Ugo Mecchia, un ceasornicar din Brezoi, județul Vâlcea; Arturo Darin din Turnu Severin, str. Traian nr. 9 și Giulio Fedriani din Târgoviște, str. Nicolae Bălcescu nr. 163, toți fiind tratați în documentele emise pe seama lor cu o relativă indiferență. Lui Giulio Bertolotti din Sibiu, str. Andrei șaguna nr. 8, i se reproșa că ar fi fost șeful organizației fasciste a italienilor din localitate. Dar dacă la Sibiu locuiau atunci 11 sau 12 conaționali de-ai săi, putem înțelege cam ce fel de forță avea organizația în speță. Un dinte special avea Securitatea împotriva lui Giuseppe Vignati, domiciliat la Timișoara, pe str. București nr. 6. Era născut la 28 ianuarie 1898, la Legnano, Lombardia, și sosise în România în 1923, ca secretar al comisiei de stabilire a frontierei cu Iugoslavia. și aici a rămas căsătorindu-se cu Aurelia Balinț de naționalitate și cetățenie română, născută la 22 februarie 1897, la Blaj.

Culpe superflue. Din ce se hrănea adversitatea împotriva persoanei sale? între 1925 și 1944 fusese secretar și agent consular la Timișoara, funcții pe care le-a îndeplinit cu intermitențe. O anume perioadă a fost subalternul consulului Dino Fossati. în 1943, după căderea lui Mussolini, ar fi refuzat să se asocieze cu Renato Bova Scoppa, titularul legației de la București, ar fi continuat să se declare adept al dictatorului italian, situându-se pe o poziție net fascistă, și ar fi preluat cu forța conducerea Consulatului italian de la Timișoara, până la 23 august 1944. Oricum ar fi fost era vorba de culpe pe care nu Securitatea română era în drept să le judece, numai autoritățile italiene având latitudinea să aprecieze realitatea și gravitatea lor și în ce măsură erau sancționabile. Iar autoritățile italiene, culmea ironiei!, au decis reprimirea în sistem a lui Giuseppe Vignati, ca funcționar al aceluiași consulat unde a lucrat și după plecarea lui Dino Fossati din țară, până, la 6 octombrie 1949. După această dată, atribuțiile i-au fost limitate la funcția de corespondent consular.

Se exprimau și alte reproșuri la adresa lui Giuseppe Vignati care vizau alte și alte aspecte ale activităților lui. Timp de zece ani fusese procurist al societății Romitex, naționalizată în 1948 de autoritățile comuniste de la București. Această societate avea capital italian, principalul ei acționar fiind amintitul Dino Fossati, șeful său de la consulat. Nu se înțelegea ce mare nenorocire vedea Securitatea în faptul că Giuseppe Vignati, ajutat de Dino Fossati, întemeiasă o fabrică proprie de chimicale. Asta însemna niște locuri de muncă în plus precum și impozite profitabile pentru statul român. Din păcate, Securitatea nu era alături de logică și realitate numai în această chestiune. Lui Giuseppe Vignati i se mai reproșa că ar fi românizat împreună cu un avocat Secoșanu, fabrica de textile Auscher din Timișoara, câștigând o însemnată avere. însă un asemenea punct de vedere merită unele corecturi. în anii războiului, nu italienii din România îi spoliau pe evrei de proprietățile lor, ci autoritățile românești, prin așa-zisul Comitet Național de Românizare. Iar Giuseppe Vignati nu făcuse nimic altceva decât să preia de la autoritățile românești, contra cost o proprietate în relație cu confiscarea căreia nu era prin nimic responsabil. în sfârșit era acuzat de faptul că, tot în anii războiului, s-ar fi aflat în relații strănse cu căpitanul Krüg, șeful serviciului de informații german din Timișoara și din Banat. Normal, erau aliați. Exact după cum fuseseră aliați și românii cu nemții.

Faza expulzării. Nici după 6 octombrie 1949, Legația Italiei nu renunțase la serviciile agenților și corespondenților consulari, ceea ce Securitatea aprecia că ar fi reprezentat o ilegalitate flagrantă. Un ordin de expulzare a lui Giuseppe Vignati, emis în 1948, n-a fost executat deoarece respectivului nu i se permitea să-și scoată soția din țară. Un nume nou asupra căruia Securitatea își fixase atenția era cel al lui Donato Dragone, fost consul la Constanța, acum responsabil în cadrul legației cu problemele consulare din Transilvania și din Banat. I se imputa că ar fi lucrat în strănsă relație cu Ministerul italian de Interne, ceea ce era chiar ridicol. Toți consulii se aflau în relații cu ministerele de Interne din țările lor, inclusiv consulii României, răspândiți prin străinătate. Cu același prilej, Securitatea a cerut Ministerului român de Externe să pună în vedere Legației Italiei să desființeze total instituția corespondenților consulari, apreciată drept clandestină. însă Michele Scammacca nu s-a grăbit să se subordoneze acestui aviz, până la 5 aprilie 1950, când s-a prezentat la legație un preot romano-catolic, cetățean italian din Galați, să-l anunțe că agentul consular Camillo

Carnielli fusese recent arestat. Era limpede că represiunile se dezlănțuiseră. De altfel, cu numai câteva săptămâni în urmă, în documentele Securității se consemna: „Avem unele bănuieli în legătură cu Carnielli, dar nimic concret. Propunem să se desfășure corespondența consulară.” și s-a aprobat. Să fie violată, mai neted spus.

În mare viteză, Michele Scammacca a reușit să-i scoată din țară pe Domenico Vescia, Giuseppe Forgearini, Dino Fossati, Valentino Sorani și Donato Dragone, despre care credea că erau mai amenințați decât alții. Unii agenți și corespondenți consulari, care n-au avut timp să-și facă bagajele în aprilie și mai, au fost expulzați în august 1950. Din motive neexprimate, era candidat la un tratament similar și unul dintre telefonistii legației, Vincenzo De Martini. și nici al doilea telefonist Mario Bottazzi, nu sta pe roze în relațiile lui cu autoritățile românești. La 7 august 1950 a venit de la Timișoara la București Aurora Balint soția lui Giuseppe Vignati, spre a-i anunța pe oficialii italieni că și soțul ei era arestat. A descins mai întâi la parohul bisericii italiene, Clemente Gatti, iar acesta a însoțit-o la Legația Italiei, în septembrie 1950, fostul consul, agent și corespondent consular de la Timișoara a fost eliberat din detenție și expulzat sub pretextul că ar fi desfășurat o activitate neprecizată de spionaj. și Securitatea, abia acum, putea considera că scopul manipulațiilor ei fusese atins. „Cancelaria consulară, prin plecarea funcționarilor Valentino Sorani și Donato Dragone, cât și prin expulzarea corespondenților consulari – se preciza într-unul din rapoartele instituției -, va suferi o dezorganizare și o îngreunare a muncii ei, în ce privește legăturile cu cetățenii italieni din provincie.” Era exact ce se urmărise.

La 31 august 1931 plecase din România și Alvaro Vito Beltrani, al doilea secretar al Legației Italiei, oficial în concediu, dar mulți știau că nu se va mai întoarce la post. Era și el bănuit de dublă subordonare față de ministerele italiene de Externe și de Interne. Iar la 16 decembrie 1950 a părăsit România însuși Michele Scammacca, probabil la cererea sa. Era greu de spus că mandatul i-ar fi expirat de vreme ce abia trecuse al treilea an de când sosise la București. Din toate câte s-au petrecut ulterior, se poate deduce că ministrul Italiei se temea să nu fie somat el însuși să plece din România. Oricum, motivul real și exact al rechemării lui de la post nu se poate afla decât din arhivele Ministerului italian de Externe. În documentele Securității române, cu privire la această chestiune, nu întâlnim decât aluzii mai mult sau mai puțin sibilnice.

Opțiunea exodului.

„Cert este că, în momentul plecării lui Michele Scammacca la Roma, afacerile curente ale Legației Italiei erau încurcate ca dracul, și datorită angajamentelor multiple asumate de fostul ministru față de Nunțiatura papală, în momentul când aceasta a fost expulzată, dar mai ales datorită amestecului Securității române în chestiunile diplomatice. și cea mai ardentă problemă cu care se confrunta reprezentanța diplomatică peninsulară, rămasă sub o conducere provizorie, era aceea a rezidenților italieni care doreau cu orice preț și pe orice cale să plece pentru totdeauna din România. Mai ales după naționalizările operate de autoritățile românești în iunie 1948, mulți dintre ei s-au trezit în situația ingrată de a nu mai beneficia de nici un venit rămânând muritori de foame. și opțiunea pentru exodul spre patria lor patrie a atins paroxismul. Această conjunctură nenorocită l-a determinat pe parohul Clemente Gatti să proclame, la 12 mai 1950, într-una din predicile de la biserica italiană din București: „Noi trebuie să ne rugăm astăzi pentru călătoria și reușita compatrioților noștri, care, după ani și ani petrecuți aici, sunt obligați, din cauza vieții imposibile pe care o duceau în ultima vreme aici, să se repatrieze, spre a găsi în patrie liniștea de care au atâta nevoie”